

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ A DANÍ

Analýza zdanění osob žijících ve společně hospodařící domácnosti v České republice
Analysis of Taxation of Individuals Cohabiting in Common Household in the Czech
Republic

Student:
Vedoucí diplomové práce:

Bc. Lucie Hrubá
prof. Ing. Jan Široký, CSc.

Ostrava 2020

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví a daní

Zadání diplomové práce

Student:

Bc. Lucie Hrubá

Studijní program:

N6208 Ekonomika a management

Studijní obor:

6202T049 Účetnictví a daně

Téma:

**Analýza zdanění osob žijících ve společně hospodařící domácnosti
v České republice
Analysis of Taxation of Individuals Cohabiting in Common Household
in the Czech Republic**

Jazyk vypracování:

čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Teoretické aspekty daňové teorie
 3. Současná úprava daně z příjmů fyzických osob
 4. Analýza jednotlivých alternativ zdanění osob žijících ve společně hospodařící domácnosti
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

ALVARADO, Mery et al, eds. *European Tax Handbook 2019*. Amsterdam: IBFD, 2019. 1250 p. ISBN 978-90-8722-521-6.

ŠIROKÝ, Jan a kol. *Daňové teorie. S praktickou aplikací*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.

VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2018*. 14. vyd. Praha: 1. VOX, 2018. 404 s. ISBN 978-80-87480-63-2.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **prof. Ing. Jan Široký, CSc.**

Datum zadání: 22.11.2019

Datum odevzdání: 24.04.2020

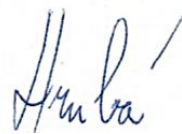

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

doc. Ing. Lenka Kauerová, CSc.
proděškanka pro studium
na základě pověření č.j.
VSB/19/050319/9900 ze dne 24. 9. 2019

Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 24. 4. 2020

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Hrubá', is positioned above a horizontal dotted line.

Bc. Lucie Hrubá

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Teoretické aspekty daňové teorie	7
2.1	Základní pojmy	7
2.1.1	Definice daně	7
2.1.2	Funkce daní.....	9
2.1.3	Správa daní a osoby zúčastněné na správě daní	9
2.1.4	Předmět daně.....	12
2.1.5	Osvobození od daně.....	13
2.1.6	Základ daně.....	14
2.1.7	Odpočty od základu daně.....	14
2.1.8	Sazba daně	15
2.1.9	Slevy na dani.....	17
2.2	Třídění daní	18
2.2.1	Základní členění.....	18
2.2.2	Třídění daní používané k analýzám jejich dopadu	20
2.2.3	Třídění daní používaná pro praktické účely	21
2.2.4	Institucionální třídění	22
2.3	Dílčí shrnutí.....	23
3	Současná úprava daně z příjmů fyzických osob	24
3.1	Charakteristika daně z příjmů fyzických osob v České republice	24
3.1.1	Legislativní úprava	24
3.1.2	Poplatník DPFO	24
3.1.3	Předmět DPFO	25
3.1.4	Základ DPFO	26
3.1.5	Sazba DPFO.....	29
3.1.6	Nezdanitelné části	30
3.1.7	Slevy na dani.....	32
3.1.8	Daňové zvýhodnění	34
3.2	Možnosti snížení daňového zatížení osob žijících ve společně hospodařící domácnosti	35
3.2.1	Spolupracující osoby.....	36
3.2.2	Společné zdanění manželů.....	37
3.3	Dílčí shrnutí.....	37
4	Analýza jednotlivých alternativ zdanění osob žijících ve společně hospodařící domácnosti	39

4.1	Současná úprava zdanění osob žijících ve společně hospodařící domácnosti .	39
4.1.1	Běžné příjmy nepodléhající solidárnímu zvýšení daně	39
4.1.2	Solidární zvýšení daně	44
4.1.3	Ztráta	49
4.2	Alternativy zdanění osob žijících ve společně hospodařící domácnosti	56
4.2.1	Společné zdanění manželů	56
4.2.2	Zavedení progresivní sazby daně	62
4.3	Zhodnocení jednotlivých variant	81
4.4	Dílčí shrnutí	83
5	Závěr	84
	Seznam použité literatury	86
	Seznam zkratk	89
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Daň z příjmů fyzických osob je jednou z nejvýznamnějších daní v České republice a týká se prakticky každého člověka v podstatné části jeho života. Pro občany, kteří tvoří společně hospodařící domácnost, nemusí být jedinou důležitou hodnotou výše daně jednoho člena domácnosti, nýbrž výše zdanění všech členů domácnosti. Pokud je cílem rodiny platit co nejmenší daň za všechny členy, pak klíčovým aspektem daně nemusí být pouze výše sazby daně, ale způsob konstrukce základu daně jednotlivých rodinných příslušníků. Možnosti společného zdanění existovaly již v minulosti. I v současné době lze využít instituty, kterými lze optimalizovat daňovou povinnost rodiny.

Cílem této diplomové práce je tedy analyzovat v podmínkách modelové rodiny stávající možnosti, které mohou uplatnit v současnosti české rodiny ke snížení celkové daňové povinnosti všech členů rodiny a navrhnout alternativy zdanění osob žijících ve společně hospodařící domácnosti, které by na zdanění rodiny mohly mít vliv i při zachování současné sazby daně. Vyhodnocen je také dopad znovuzavedení společného zdanění manželů, a to jak při stávající úpravě, tak při progresivním zdanění.

Tato práce je pak rozdělena do dvou základních částí, a to na část teoretickou, která je věnována teoretickým aspektům daňové teorie a současné úpravě daně z příjmů fyzických osob, a na praktickou část zabývající se analýzou jednotlivých alternativ zdanění osob žijících ve společně hospodařící domácnosti.

V druhé kapitole jsou především vysvětleny základní pojmy z oblasti daňové teorie. Těmito pojmy se rozumí zejména definice daně, jsou zde ale také popsány funkce daní a vysvětleny pojmy, jako je správa daní a osoby zúčastněné na správě daní, předmět daně, základ daně, sazba daně a další. Druhá část této kapitoly je pak věnována možným způsobům třídění daní, mezi které patří základní třídění nebo třeba třídění daní, které se používá pro analyzování dopadů těchto daní.

Třetí kapitola je pak věnována charakteristice samotné daně z příjmů fyzických osob v České republice. Je zde vymezena legislativní úprava této daně, zejména jsou však charakterizovány základní konstrukční prvky daně z příjmů fyzických osob, jako je poplatník této daně, předmět daně, základ daně, sazba daně a další. Kromě zmíněných konstrukčních prvků daně se tato kapitola ve své druhé části věnuje také možnostem, jak snížit daňovou povinnost osob žijících ve společně hospodařící domácnosti. Konkrétně

je zde charakterizován institut spolupracujících osob a také v současné době již zrušený institut společného zdanění manželů.

Čtvrtá praktická kapitola je pak rozdělena na dvě části. První část je zaměřena na analýzu možností zdanění modelové rodiny při současné legislativě a druhá část se zabývá možnými alternativami k současnému stavu. Těmito alternativami je zavedení progresivní sazby daně a znovuzavedení společného zdanění manželů. Modelová rodina, na které jsou tyto možnosti analyzovány, je složena ze čtyř členů, a to z manžela, manželky a dvou studujících dětí. Modelová rodina byla nastavena tak, aby odpovídala časté realitě v České republice a zároveň byl zohledněn vliv daňového zvýhodnění při využití institutu spolupracujících osob. Aby mohlo být využito institutu spolupracujících osob, dosahuje manžel příjmů z podnikání. Manželka pak dosahuje svých příjmů ze závislé činnosti. Takto byly zvoleny parametry za účelem znázornění různých variant a jejich dopadů na daňovou povinnost modelové rodiny.

V této diplomové práci jsou použity metody analýzy, deskripce a syntézy. Část práce, která se vztahuje k současné úpravě, vychází z právní úpravy účinné k 1. lednu 2020.

2 Teoretické aspekty daňové teorie

Tato kapitola práce je zaměřena na vybrané teoretické aspekty daňové teorie. V úvodu je vymezena definice pojmu a jsou představeny základní funkce, které daně plní. Dále jsou pak charakterizovány základní přístupy k třídění daní.

2.1 Základní pojmy

V rámci této části práce jsou vymezeny základní pojmy související s daňovou teorií. Je definován pojem daň, jsou představeny základní funkce daní a další.

2.1.1 Definice daně

V současné době legislativně pojem daň definuje pouze zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „DŘ“), ovšem jen pro účely tohoto zákona. Jednotně tento pojem zákonem upraven není, tím pádem se definice daně liší podle jednotlivých autorů. Definice jednotlivých autorů se pak odlišují například podle toho, v jaké oblasti se pohybují.

Nejčastěji se používá ta, která definuje „...*daň jako povinnou, zákonem předem stanovenou částku, kterou se odčerpává na nenávratném principu část nominálního důchodu ekonomickému subjektu*“ (Široký, 2008, s. 9).

Dle jiné definice se můžou vymezit daně jako „...*povinné, nenávratné, neúčelové platby, které stát stanoví zákonem k získávání příjmů pro úhradu celospolečenských potřeb, tj. pro veřejné rozpočty, aniž při tom poskytuje zdaňovaným subjektům ekvivalentní protiplnění*“ (Boháč, 2013, s. 90).

Podle Vančurové a Lachové (2018, s. 9) je z právního hlediska: „...*daní povinná platba do veřejného rozpočtu, která se daň jmenuje, např. daň z piva, daň z nemovitých věcí*“.

Daně mohou být stanoveny buď v pravidelných intervalech, příkladem takto stanovené daně může být daň z příjmů fyzických osob, daň z nemovitých věcí, daň silniční, nebo nepravidelně v souvislosti s určitou událostí jako je třeba prodej nemovitosti, kdy je kupující povinen zaplatit daň z nabytí nemovité věci.

Za daně v širším slova smyslu jsou považovány také poplatky, cla, veřejné pojistné nebo jiné příjmy veřejného rozpočtu s daňovými aspekty.

*„**Povinnost** platit daň je stanovena státem na základě všeobecně závazné právní normy. V případě daní je platební povinnost vždy uložena zákonem. Povinnost je jedním z hledisek, ve kterých se daň odlišuje od jednoho z dalších základních příjmů veřejných rozpočtů, poplatku, který je naopak poskytován dobrovolně“ (Opletalová, 2019, s. 11).*

Platba daně samotná je pak založena na principu **nenávratnosti**, což znamená, že poplatník nemá v budoucnu nárok na její vrácení. Poplatníkovi zaplacením daně nevzniká žádný konkrétní nárok související s touto daní, a tudíž ji od státu nemůže žádat zpět. Nenávratností se daň odlišuje zejména od jiného z příjmů veřejného rozpočtu půjčky, která je platbou nepovinnou a návratnou.

Další vlastností daně je její **neúčelovost**, poplatník nemá informace o konkrétním využití jím zaplacené daně. Poplatník rovněž nemůže určit, na jaký účel jeho daň bude použita.

Dalším typickým znakem je také **neekvivalentnost** daně. Nezáleží, kolik na dani daný subjekt zaplatí, nijak to neovlivní výši jeho využívání veřejně financovaných statků. I přesto, že poplatník zaplatil na dani více, neznamená to větší protihodnotu, a naopak subjekt s nižšími příjmy a tím pádem nižší daní není ochuzen o možnost využívání některých veřejně financovaných statků.

Neekvivalentnost daně je významným rozdílem oproti poplatkům. Poplatek je peněžitým ekvivalentem za služby poskytnuté státem nebo jeho orgány. Nicméně, přesná hranice mezi poplatkem a daní neexistuje (Kubátová, 2018).

Placení daně je upraveno v DŘ, a to konkrétně v § 163 a na něho navazujících § 164 a § 165. Daň může daňový subjekt zaplatit správci daně jak v české měně, tak i v měně cizí, správce daně ji však zaeviduje vždy ve výši v přiřazené částky v českých korunách. Dle DŘ lze daň uhradit následujícími čtyřmi způsoby:

- bezhotovostní,
- v hotovosti,
- kolkovými známkami,
- přeplatkem na dani.

2.1.2 Funkce daní

Funkce daní se odvíjejí od hlavních ekonomických funkcí veřejného sektoru. Podle jednotlivých autorů se funkce daní liší, mezi nejdůležitější z nich však patří funkce:

- fiskální,
- redistribuční,
- alokační,
- stabilizační (Kubátová, 2018).

Nejdůležitější funkcí je **funkce fiskální**. Úlohou daní dle této funkce je zajištění příjmů plynoucích do veřejného rozpočtu, které následně souží pro financování veřejných statků a potřeb. Je považována za tu nejstarší a nejdůležitější a je možné na ni pohlížet jako na hlavní funkci, pod kterou spadají funkce redistribuční, alokační a stabilizační.

V případě **redistribuční funkce** daní, dochází k přerozdělení části důchodu od nejbohatších k nejchudším čímž se snižuje rozdíl mezi těmito dvěma skupinami a zvyšuje tak i celkovou úroveň blahobytu. Toto přerozdělení pak v daném státu slouží k zvýšení solidarnosti mezi jeho občany.

Funkce alokační se využívá ve chvíli, kdy selžou tržní mechanismy a ty pak nejsou schopny dostatečně efektivně alokovat zdroje. Mezi tyto selhání se řadí například existence veřejných statků, externality, nedokonalá konkurence a další. V takových případech pak prostřednictvím daní stát přerozdělí prostředky tam, kde je to podle představitelů státu účelné.

Díky **stabilizační funkci** daní dochází k zmírnění vlivů cyklických výkyvů v ekonomice, a to tak že v případě, že ekonomika roste, dochází k větší spotřebě a rostou důchody, což znamená vyšší výběr daní a tím zpomalení tohoto růstu a v ideálním případě se s takto vybraných daní také vytváří rezervy pro období recese. Tento efekt je pak znásoben v případě progresivního zdanění kdy se výše zdanění zvyšuje úměrně se zvyšováním příjmů. Podle odpůrců této role fiskální politiky však snaha o stabilizaci ekonomických výkyvů vede k ještě větší nestabilitě a prohloubení těchto cyklů (Jurečka, 2017).

2.1.3 Správa daní a osoby zúčastněné na správě daní

Je zapotřebí rozlišovat dvě úrovně subjektů správy daní, a to osoby zúčastněné na správě daní, mezi které řadíme třetí osoby, daňové subjekty a jejich zástupce, a správce

daně, který je k osobám zúčastněným v nadřazeném postavení. Jejich účast na správě daní, a to, jak se podílejí na plnění cílů správy daní, je určeno buď z pokynů správce daně nebo ze zákona.

a) Správce daně

Za správce daně dle § 10 DŘ je považován orgán veřejné moci, a to v takovém rozsahu v jakém mu ji zákon svěřuje. Za správce daně podle tohoto paragrafu může být označován například finanční úřad, specializovaný finanční úřad, Ministerstvo financí, ale také úřad práce, celní správa, soud a další.

K výkonu své pravomoci správce daně využívá úředních osob, které jsou zaměstnanci podílející se na výkonu pravomoci správce daně, nebo to mohou být osoby oprávněné k tomuto výkonu zákonem nebo na jeho základě.

Největší část daní v České republice v současné době spravují orgány finanční správy a jsou tak považovány za nejdůležitější správce daně. Finanční správa je složena z generálního finančního ředitelství, které je podřízeno ministerstvu financí, odvolacího finančního ředitelství, finančních úřadů pro jednotlivé kraje a k nim na stejné úrovni specializované finanční úřady a jejich územní pracoviště.

b) Daňový subjekt

Podle § 20 DŘ je za daňový subjekt považována jakákoliv osoba, která je tak označena zákonem nebo osoba, kterou zákon označuje za poplatníka nebo plátce daně.

„Poplatníkem je fyzická či právnická osoba, která daň platí ze svých příjmů, tzv. nese daňové břemeno. Placením daní se poplatníkovi snižují disponibilní příjmy. Poplatník je nezbytný pro fungování všech daní na rozdíl od plátce“ (Rybová, 2017, s. 21).

Jelikož je ale stanovení poplatníka u některých daní zbytečné a administrativně náročné, je zapotřebí místo poplatníka určit osobu **plátce daně**. *„Plátce daně je daňový subjekt, který je ze zákona povinen odvést do veřejného rozpočtu daň vybranou od jiných subjektů nebo sraženou jiným poplatníkům pod svou majetkovou odpovědností“* (Vančurová a Lachová, 2018, s. 15). Jako příklad daní, u které vzniká institut plátce daně lze uvést daň z přidané hodnoty nebo srážkovou sazbu daně, kdy plátce poplatníkovi daň sám vyměří a odvede ji státu. Poplatník tak nemá možnost výši této daně ovlivnit, což má za důsledek snížení rizika daňových úniků.

Daňovému subjektu pak na základě tohoto titulu vznikají práva a povinnosti v souvislosti se správným zjištěním, stanovením a zaplacením daně.

Stejná práva a povinnosti jako daňové subjekty podle zákona mají také osoby plnící povinnosti za daňové subjekty, jako jsou například insolvenční správci nebo osoby spravující pozůstalost.

c) Třetí osoby

Ustanovením § 22 DŘ jsou upraveny třetí osoby jako osoby se stejnými právy a povinnostmi jako mají při správě daní daňové subjekty, ale nejsou tak označovány, nebo osoby, kterým správa daní zasahuje do jejich práv a povinností. Mezi třetí osoby lze zařadit například znalce, tlumočníky, odborné konzultanty, ručitele, svědky a další.

d) Zástupce

Kromě již výše zmíněných se na správě daní může podílet také zástupce zúčastněných osob. Tento pojem a s ním související práva a povinnosti jsou upraveny v § 25 až § 32 DŘ.

Jako zástupce může podle § 25 DŘ vystupovat zákonný zástupce nebo opatrovník FO, zmocněnec, společný zmocněnec, ustanovený zástupce nebo společný zástupce. Zástupce si může zvolit zúčastněná osoba sama (např. zmocněnec) a v takovém případě musí právo na volbu svého zmocněnce uplatnit u příslušného správce daně, může být určen na základě zákona (zákonný zástupce, opatrovník) nebo jej může stanovit správce daně (ustanovený zástupce).

V případě stanovení zástupce správcem daně lze to jen za předpokladu splnění zákonných důvodů. Mezi tyto důvody může patřit např., že osoba zúčastněná na správě daní nemá zákonného zástupce ani opatrovníka, ale zároveň není způsobilá k úkonům spojeným se správou daní, nebo není známo, kde daná osoba pobývá nebo kde se nachází její sídlo, popř. kdy neexistuje osoba, která by byla způsobilá jednat za právnickou osobu.

Před uplatněním práva vybrat si svého zmocněnce je třeba přesně vymezit, v jakém rozsahu bude zmocnitel oprávněn na základě plné moci vykonávat úkony spojené se správou daně.

Samotná existence zástupce však nebrání správci daně, aby se zastoupeným jednal přímo nebo jej vyzval k plnění některých úkonu, pokud je to nezbytně nutné. Správce

daně je však povinen tuto okolnost, které je daný subjekt povinen vyhovět, oznámit jejímu zástupci, a to bez jakýchkoliv odkladů.

2.1.4 Předmět daně

Za předmět daně je považována veličina, ze které je daná daň vybírána. Jedná se o prvek daně, který je zásadní pro stanovení základu daně. Co konkrétně je předmětem dané daně, lze zpravidla poznat již ze samotného názvu daně v zákoně, jak tomu můžeme vidět například u daně z příjmů fyzických osob, kde je předmětem daně příjem konkrétní fyzické osoby.

Předmět daně lze rozčlenit do čtyř základních kategorií. Předmětem daně může být:

- hlava,
- majetek,
- důchod,
- spotřeba (Vančurová a Lachová, 2018).

Pokud je předmětem zdanění osoba (daňový subjekt), jedná se o **daň z hlavy**, která je považována za nejstarší z daní. Za výhodu této daně je považováno například to, že za předpokladu jejího všeobecného pojetí (platil by jí každý od narození) by se ji nemohl nikdo vyhnout. Na druhou stranu takovýto způsob zdanění může vést k neúměrnému daňovému zatížení některých osob a tím pádem by taková daň nemohla plnit stabilizační nebo redistribuční funkci.

Jako další dlouhodobě využívaný předmět zdanění může být využit **majetek**. Výhodou majetkových daní, které jsou vybírány od poplatníka je, že samotný majetek je zpravidla dobře viditelný, a to zejména v případě nemovitých věcí kdy díky nemožnosti s ním hýbat se velmi těžko zatají. Majetkové daně v dnešní době v České republice hrají spíše doplňkovou roli a jsou zpravidla využívány jako příjem nižších samosprávních celků.

Co se týče **daní spotřebních**, jsou považovány svou strukturou za daně komplikovanější. Stejně jako předchozí daně i tyto mají dlouho tradici. Za odvod spotřebních daní, které jsou součástí ceny zboží a služeb, je odpovědný plátcе daně, jakožto osoba, jenž danou daň od poplatníka vybrala. Jelikož jsou pro poplatníky méně viditelné, a tím pádem i lépe snášené, dochází v posledních letech k nárůstu jejich podílu.

Podle toho, zda spotřební daně zatěžují jen část určitých komodit nebo zatěžují větší okruh zboží a služeb je můžeme dělit na selektivní a všeobecné. Kromě typických příkladů spotřebních daní jako je například daň z lihu nebo daň z tabáku se za spotřební daně zpravidla považují také daně energetické, které byly zavedeny za účelem ochrany životního prostředí.

Posledním z předmětu daně je **důchod**, jenž je z uvedených nejnovější. I přes svoji relativní mladost jsou daně z příjmů (neboli také daně důchodové) velmi často využívány kvůli jejich významné stimulační a redistribuční funkci. Pro redistribuční funkci jsou obzvláště využívány daně osobní. Podíl důchodových daní na daňových výnosech má ovšem na rozdíl od daní spotřebních klesající tendenci, která je způsobena především citlivostí daňových poplatníků, jenž se této dani chtějí vyhnout, a to buď upřednostněním volného času před vyděláváním peněz nebo například přesunem svých aktivit do oblasti s nižším daňovým zatížením.

2.1.5 Osvobození od daně

Jedná se o část předmětu daně, kterou daný daňový subjekt nemusí a z pravidla ve většině případů ani nemůže zahrnout do základu daně a neodvádí z něho daň.

Výhodou osvobození od daně je snížení základu daně. Naproti tomu nevýhodou může být nemožnost zahrnout výdaje nebo ztrátu související s osvobozenou částí předmětu daně do výdajů. To znamená, že v některých případech to může být pro daný daňový subjekt nevýhodné. Za účelem možnosti optimalizace daně je z tohoto důvodu u některých osvobozeních možnost se jich vzdát, a to zejména u daní z přidané hodnoty (např. u nájmu z nemovitých věcí v návaznosti na vypořádací koeficient pro plátce, kteří poskytují osvobozená plnění s nárokem na odpočet i bez nároku na odpočet).

Co se týče formy, ty jsou u osvobození různé a jednotlivé typy pak mají různý dopad na chování daňového subjektu. Podle stupně omezení osvobození lze dělit na neomezené a limitované. Jako příklad neomezeného osvobození od daně lze uvést osvobození dávek nemocenského pojištění u daně z příjmů fyzických osob. U limitovaných omezení lze toto množstevní omezení rozdělit do dvou skupin, a to na:

- **Částečné osvobození** nemá tak významný dopad na daňový subjekt, jelikož je zdaněna jen část, která překračuje částku, která je osvobozena.
- **Úplné osvobození** naproti tomu má dopad větší z důvodu nutnosti splňovat všechny stanovené podmínky jinak se zdaňuje celá částka.

Například u daně z příjmů fyzických osob jsou takto osvobozeny příležitostné příjmy, které za zdaňovací období nepřesáhnou 30 000 Kč, pokud je tato částka překročena, byť o jedinou korunu je zdaněná celá částka.

2.1.6 Základ daně

Za základ daně je považován kvantifikovaný předmět daně. Aby mohla být splněna podmínka kvantifikace je třeba určit, jaká jednotka bude k měření využita a následně předmět daně upravit podle zákonných pravidel. Základ daně pak může být vyjádřen buď to ve fyzikálních jednotkách, jako je třeba kus, tuna, metry čtvereční a jiné, nebo v peněžitých jednotkách.

Ne celý předmět daně je však zdaněn z důvodu, že by to daňový subjekt nebyl motivován daň přiznat, jelikož ne celý příjem může využít ke svojí spotřebě, ale musí jej vynaložit například na údržbu, materiál a podobně. Proto se daň platí pouze z disponibilního důchodu (část důchodu daňového subjektu, který mu zůstane pro jeho spotřebu po odečtení nezbytných výdajů).

Samotný základ daně pak může být buď to stavovou nebo tokovou veličinou. **Stavovou veličinou** je základ daně například u daně z nemovitých věcí, kdy je zdaněn stav nemovitých věcí k prvnímu dni zdaňovacího období. Jako příklad, kdy je základ daně **tokovou veličinou** lze uvést daň z příjmů. V rámci této daně je zdaněn součet příjmů, které poplatník v průběhu zdaňovacího období měl.

2.1.7 Odpočty od základu daně

Za účelem dosažení cílů v sociální oblasti a z důvodu podpoření stimulační funkce daní byly zavedeny odpočty od základu daně. I přesto, že existence odpočtů komplikuje samotnou konstrukci daně, jsou hojně využívány, a to zejména při konstrukci daně z příjmů. Co se týče dělení odpočtů rozlišujeme standardní a nestandardní odpočty od základu daně (Kubátová, 2018).

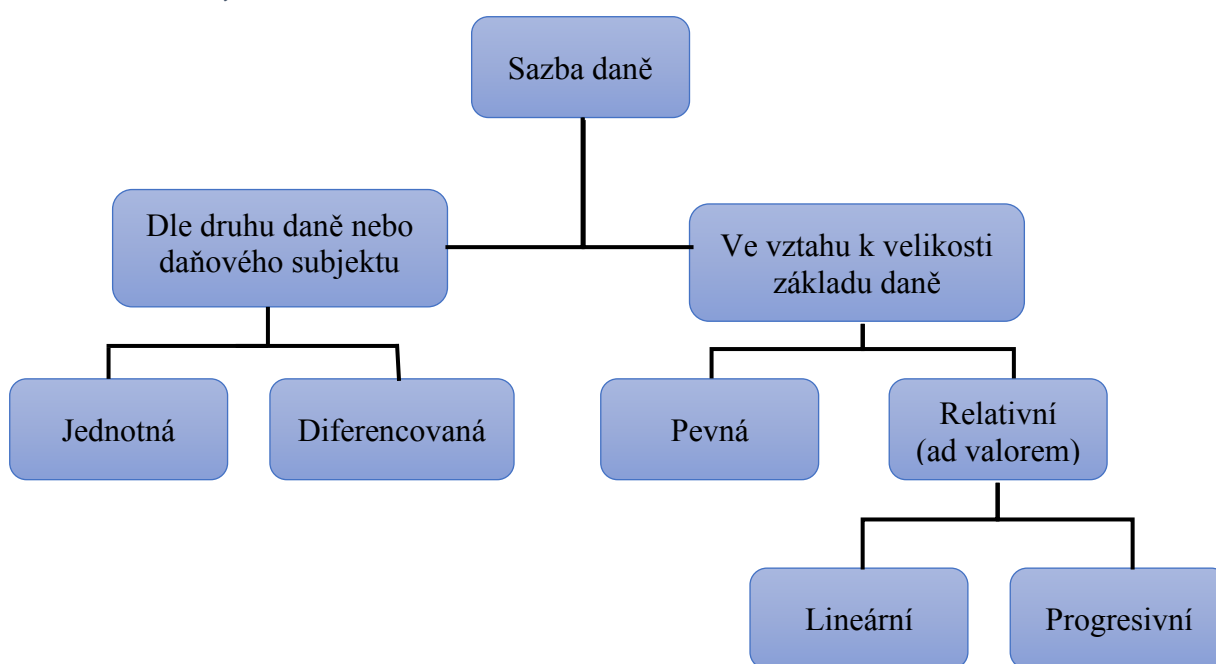
U **standardních odpočtu** dochází ke snížení základu daně o pevně danou částku nebo o část daňového základu, která bývá obvykle stanovena procentem, a to pouze za předpokladu, že daňový subjekt splní zákonných podmínky s tímto odpočtem spojené. Standardní odpočty potenciál u osobních daní zohlednit sociální postavení daňového subjektu.

Naproti tomu **nestandardní odpočty** jsou položky, jenž lze odečíst od základu daně daňový subjekt pouze ve výši, kterou prokáže. Kromě splnění podmínky, že výše odpočtu musí být prokazatelně vynaložena, může být odpočet omezován také tím, že můžeme uplatnit pouze určitou maximální částku (absolutně) nebo, že lze uplatnit částku pouze do určité procentní výše základu daně (relevantně). Nestandardní odpočty se využívají pro motivaci daňových subjektů k celospolečensky žádoucímu jednání.

2.1.8 Sazba daně

Dalším z nezbytných konstrukčních prvků daně je sazba daně, která je určitým algoritmem, jehož prostřednictvím ze základu daně očištěného o odpočty je stanovena výše daně. I když možností, jak vypočítat daňovou povinnost je mnoho, rozlišujeme několik základních typů sazby daně, které lze rozdělit na základě dvou nezávislých kritérií, ty nám pak vymezují typ sazby, které jsou znázorněny v Obrázek 2.1.

Obrázek 2.1 Druhy sazeb daně

Zdroj: vlastní zpracování dle Vančurová, Lachová (2018)

Pokud se daňová sazba neliší u daně daně, a to bez ohledu na typ předmětu daně nebo daňového subjektu, jedná se o **jednotnou sazbu daně**. Ta se v České republice využívá například u daně z elektřiny, u daně z nabytí nemovitých věcí anebo třeba u daně z příjmů fyzických osob.

Jednotná sazba daně však neznamená proporcionální zdanění, tj. podíl daně k důchodu je konstantní. I přes jednotnou sazbu daně jsou daně zpravidla progresivní,

neboť jsou zavedeny výše uvedené odpočty od základu daně. Tyto odpočty způsobují progresivní zdanění (Šíroký, 2008).

Naproti tomu **diferencovaná sazba daně** má odlišnou výši sazby daně na základě typu předmětu daně, sazba daně se pak liší podle toho, do jaké ze skupin daný předmět daně je zařazen nebo podle subjektu daně. Jako typický příklad diferencované sazby daně lze uvést daň z přidané hodnoty, kdy jsou zavedeny tři sazby, a to 21 % (u většiny zboží a služeb), 15 % (např. na potraviny) a 10 % (např. u knih nebo léků). Příkladem diferenciací na základě daňového subjektu pak může být daň z příjmů právnických osob, kdy například na penzijní společnosti se vztahuje sazba nižší.

Na základě toho, zda je základ daně určen v peněžních jednotkách nebo v jednotkách fyzikálních lze rozlišit relativní a pevnou sazbu daně. K tomuto rozdělení dochází z důvodu nutnosti daň vyjádřit v peněžních jednotkách.

Pokud se sazba daně vztahuje k základu daně určeného pomocí fyzikálních jednotek a pokud je tento základ daně specifický, je tato sazba daně určena v poměru k této fyzikální jednotce (např. na 1 m²) jedná se **pevnou daňovou sazbu**.

Relativní sazba daně je tedy využívána v případě, kdy je základ daně stanoven v peněžních jednotkách. Sazba daně je v tomto případě určena procentem ze základu daně, ke kterému může být lineární nebo progresivní.

Lineární daně je taková, která je stále ve stejném poměru k základu daně čili pokud roste daňový základ roste stejnou měrou i výše daně. Zpravidla je lineární daň stanovena procentem ze základu daně. V praxi však díky existenci různých slev na dani a odpočtů od daňového základu je lineární daň daní progresivní.

Oproti lineárnímu zdanění dochází u **progresivního zdanění** ke změnám poměrů daně k základu daně při jeho změnách, a to tak, že pokud základ daně roste narůstá i poměr daně k základu čili se zvyšuje sazba daně.

Pro výpočet progresivní daně mohou být použity dva způsoby, a to výpočet pomocí algoritmu, jenž bude zohledňovat každý přírůstek základu daně. Druhým způsobem je pak využití daňových pásem při tomto výpočtu není zohledněn každý přírůstek základu daně, ale sazby daně se mění skokově po překročení určité částky, tedy příjem daňového subjektu je zařazen do konkrétního daňového pásma a podle toho je určena sazba daně. Například pokud by měl poplatník jeden měsíc plat 18 000 Kč, daňová

sazba by byla třeba 10 %, a jestliže by mu pak stoupl plat na 21 000 Kč, byla by sazba daně už 20 %.

U progresivní daně pomoci daňových pásem pak existují dva způsoby výpočtu, a to stupňový a klouzavý. V případě **stupňové progresse** dochází k zdanění celé částky sazbou daně podle toho, do jakého pásma spadá což má za následek významný pokles disponibilních příjmů při přiřazení do vyššího pásma a v souvislosti s tím klesá motivace daňového subjektu zvyšovat svou ekonomickou aktivitu, z těchto důvodů je v současnosti více využívána klouzavá progresse. Při **klouzavé progresi** je pak oproti stupňové vyšší sazbou daně zdaňován pouze přesah do vyššího pásma, zbylá část je pak zdaňována vždy sazbou podle pásma, do jakého náleží.

2.1.9 Slevy na dani

Sleva na dani je posledním důležitým konstrukčním prvkem vymezeným v této kapitole. Jedná se o snížení vypočtené částky daně v čemž se liší od odpočtu daně, kdy se snižoval základ daně. Slevy na dani je pak možno dělit podle různých kritérií na:

- absolutní,
- relativní,
- standardní,
- nestandardní.

Pokud je sleva stanovena pevnou částkou, jedná se o **absolutní slevu**. Ta může být určena na jeden daňový subjekt nebo na jednotku, kterou vymezí zákon (např. sleva 18 000 Kč odečítána zaměstnavatelem na základě zaměstnání postiženého zaměstnance).

Naproti tomu **relativní sleva** na dani je nejčastěji stanovena procentem z vypočtené částky daně. Jako příklad relativní slevy na dani lze uvést slevu 25 % až 90 % u daně silniční, jenž je využívána v případě kombinované přepravy, a to na základě počtu jízd, které tímto způsobem byly uskutečněny.

Podobně jako u odpočtu i u slev na dani máme **slevu standardní**, kterou může daňový subjekt využít v dané výši v případě, že dodrží všechny zákonem stanovené podmínky. Příkladem takové to slevy je například sleva na poplatníka ve výši 24 840 Kč u daně z příjmů fyzických osob.

Naproti tomu **sleva nestandardní** je určena ve výši prokazatelně vynaložených nákladů daňového subjektu buďto v plné výši nebo do limitu, který zákon stanoví. U daně

z příjmů fyzických osob takovou slevou může být například sleva za umístění dítěte (školkovné).

2.2 Třídění daní

Pro třídění daní existuje mnoho kritérií, a to od základních až po ty více specifické, které se mohou lišit podle pojetí jednotlivých autorů. V této práci je východiskem klasifikace daní, kterou uvádí Široký (2008). V rámci tohoto přístupu je klasifikace rozdělena do čtyř hlavních částí (základní členění, třídění daní používaná k analýzám jejich dopadu, třídění daní používaná pro praktické účely, institucionální třídění), které se následně dělí na jednotlivé klasifikace.

2.2.1 Základní členění

Do základního členění je řazena klasifikace daní podle vazby na důchod poplatníka, podle subjektu daně, podle objektu daně a podle jejich respektování příjmových poměrů poplatníka.

a) Klasifikace daní podle vazby na důchod poplatníka

Podle této klasifikace můžeme daně členit na přímé a nepřímé. Jedná se o jednu z nejznámějších a nejpoužívanějších klasifikací, která je používána již od dob feudalismu.

U **přímých daní** se při jejich vyměřování vychází přímo z důchodu poplatníka nebo z jeho majetku, na základě toho se pak přímé daně dělí na daně důchodové a majetkové. V případě přímých daní se předpokládá, že daň zatěžuje důchod konkrétního subjektu, který se této povinnosti nemůže vyhnout ani ji přenést na jiný ekonomický subjekt. Jsou adresné a jejich výše se odvíjí od důchodové nebo majetkové situace daného subjektu, který je daní zatížen.

Nepřímé daně naproti tomu jsou neadresné, jsou stejné jak pro osoby s nízkými i vysokými příjmy nebo bohatstvím, a počítá se u nich s přenesením na jiný ekonomický subjekt, ke kterému dochází prostřednictvím zahrnutí nepřímých daní do ceny služeb, zboží, pronájmu a převodu. Dále pak můžeme nepřímé daně dělit na akcízy, které jsou uvalovány na konkrétní komodity, a na všeobecné nepřímé daně, které jsou uvaleny na velké skupiny služeb nebo výrobků.

b) Klasifikace daní podle subjektu daně

Podstatou této klasifikace je určení osoby nebo skupin osob, které jsou považovány za subjekt daně. Subjektem, který je povinen platit daň může být:

- **Jednotlivec** – je fyzická osoba, kterou můžeme charakterizovat pomocí jedinečného znaku. Za tento znak je v České republice považováno rodné číslo.
- **Domácnost** – je daňovým subjektem za předpokladu, že za domácnost jako celek odvádí jeden z jejích členů (hlava rodiny).
- **Oba manželé** – mohou být nositelé daňové povinnosti v případě, že je v daném daňovém systému zaveden institut společného zdanění manželů (tzv. manželský splitting).
- **Všichni členové domácnosti** – neboli také plný splitting je podobný manželskému splittingu s tím rozdílem, že se zde berou příjmy všech členů domácnosti, a ty jsou následně rozděleny mezi osoby v dané domácnosti nebo mezi ty členy domácnosti, kteří jsou výdělečně činní.
- **Firma (korporace)** – jedná se o právnickou osobu, která vystupuje jako jeden celek a byla uměle vytvořena za určitým cílem, a můžeme ji identifikovat pomocí identifikačního čísla (např. IČ)

c) Klasifikace daní podle objektu daně

V případě této klasifikace je třeba rozlišit předmět daně, který je s danou daní spojen, a zjištění proč danou daň odvádíme. Podle této klasifikace jsou daně rozděleny na:

- **Důchodové** – tyto daně jsou vyměřovány z důchodu daného daňového poplatníka, a to bez ohledu na to, zda se jedná o peněžní nebo naturální plnění. Důchodem poplatníka může být např. renta, mzda, úrok, zisk.
- **Výnosové** – k odhadování výše těchto daní se nejčastěji využívají vnější reálné znaky výdělečné činnosti, jako je např. velikost budov, druh podnikání, počet zaměstnanců.
- **Majetkové** – u majetkových daní je daní zatížen majetek, a to jak movitý, tak i nemovitý, který daňový subjekt vlastní.
- **Z hlavy** – jde o speciální paušální daň, kterou by poplatník platil v důsledku jeho existence např. od chvíle kdy dosáhne plnoletosti. Výše

této daně je pevně stanovená a poplatník se jejímu placení nemůže vyhnout.

- **Obrátkové daně** – tato daň zatěžuje hrubý obrat všech výrobců, jenž jsou součástí procesu zpracování každého výrobku, nebo se podílí na jejich čistém obratu nebo na obratu jehož bylo dosaženo u posledního zpracovatele.
- **Spotřební** – touto daní je pak zatížená všechna spotřeba jednotlivých výrobků, služeb, či zboží nebo jejich skupin.

d) Klasifikace daní podle respektování příjmových poměrů poplatníka

V případě této klasifikace je rozhodným faktorem, zda výše daně zohledňuje nebo nezohledňuje, platební schopnosti daného poplatníka. Dle tohoto kritéria můžeme rozdělit daně na daně:

- **Osobní** – vyměření daňové povinnosti se vztahuje přímo na důchod (osobní příjmy, příjmy z podnikání) daného daňového subjektu a tím zohledňují schopnost poplatníka tuto daň uhradit.
- **In rem** – na rozdíl od osobních daní daně in rem nezohledňují platební schopnosti daného poplatníka, jelikož povinnost platit tento druh daně vzniká na základě nákupu nebo spotřebě zboží či služeb, nebo třeba na vlastnictví majetku nebo jeho nabytí.

2.2.2 Třídění daní používané k analýzám jejich dopadu

Na rozdíl od třídění základního třídění sloužící k analýzám dopadů daní slouží k hlubšímu zkoumání vlivů daní na tržní mechanismus nebo třeba na chování účastníků hospodářského života, a běžní lidé ho většinou nevnímají.

a) Členění daní podle stanovení hodnoty daně vzhledem k daňovému základu

Dle tohoto členění lze daně rozdělit na základě způsobu, který je použit při výpočtu výše daně z daňového základu. Na základě tohoto hlediska lze daně třídit na:

- **Jednotkové (specifické)** – „jsou stanoveny podle množství jednotek daňového základu nebo množství jednotek užitečné vlastnosti v daňovém základu (např. počet litrů čistého alkoholu) (Kubátová, 2015, str. 22).“ Jako příklad jednotkových daní můžeme uvést daně z nemovitých věcí nebo daně spotřební.

- **Ad valorem (k hodnotě)** – oproti daním jednotkovým jsou daně ad valorem počítány zpravidla procentem ze základu daně, který je stanoven v peněžních jednotkách. Příkladem daní k hodnotě může být daň z příjmů nebo třeba daň z přidané hodnoty.

Toto dělení se netýká daní, u kterých není možné nalézt vztah mezi základem daně a výší daně. Mezi takovéto daně patří např. daň z hlavy.

b) Členění daní podle stupně progresse

U tohoto členění se zohledňuje, jak se mění míra zdanění v závislosti na změně důchodu daňového subjektu, díky čemuž lze porozumět, jak daně na poplatníky působí a lze také posoudit, zda je výše zdanění spravedlivá. Daně tedy podle stupně progresse jsou rozděleny na následující tři kategorie:

- **Progresivní** – u progresivního zdanění dochází k zvyšování míry zdanění v souvislosti se zvyšováním jeho důchodu. S růstem důchodu poplatníka roste i míra zdanění. Schématicky lze zapsat progresivní daň jako

$$\frac{\text{daň}}{\text{důchod}} = \text{rostoucí funkce důchodu} \quad (2.1)$$

- **Proporcionální** – v tomto případě je daňové zatížení důchodu konstantní čili zvýšení důchodu poplatníka nemá za následek nárůst míry jeho zdanění.

$$\frac{\text{daň}}{\text{důchod}} = \text{konstatní} \quad (2.2)$$

- **Regresivní** – je opakem k progresivnímu zdanění. Při zvyšování důchodu poplatníka dochází ke snižování výše jeho míry zdanění. Příkladem regresivního zdanění může být sociální pojištění za předpokladu existence maximálního vyměřovacího základu (Široký, 2019).

$$\frac{\text{daň}}{\text{důchod}} = \text{klesající funkce důchodu} \quad (2.3)$$

2.2.3 Třídění daní používaná pro praktické účely

Jedná se o členění, které vzniklo na základě důvodů vyvolaných praxí, mezi které lze zařadit způsob použití výnosů z daní, místo, jenž daně zaujímají ve veřejném rozpočtu, techniku používanou při výběru daní na alokaci daní v ekonomice (Široký, 2008).

a) Členění daní podle stupně účelovosti použití jejich výnosů

Podle tohoto členění lze daně rozdělit na účelové a neúčelové. **Účelové daně** se vybírají z důvodu financování určité oblasti, nemusí se ovšem pro daný účel využít ve stejném místě, kde byly vybrány. Naproti tomu **daně neúčelové** nemají předem určeno, na jaký účel se využijí (mohou se využít na výstavbu dálnic, ale také na výplaty státním zaměstnancům). Většina daní je neúčelových.

b) Členění daní podle způsobu jejich úhrady

Jedná se o členění zohledňující náklady, které poplatníkovi vyplývají z procesu souvisejícího se stanovením a výběrem daně. Podle tohoto členění lze daně dělit na:

- **Daně vybírané na základě daňového přiznání** – příkladem takové daně může být daň z příjmů fyzických osob, kdy je poplatník povinen si sám a na svou vlastní odpovědnost stanovit správnou výši daně a v čas jí přiznat a odvést. V souvislosti s tímto úkonem často vznikají i další náklady kromě daně samotné, např. náklady na daňové poradenství.
- **Daně vybírané srážkou u zdroje příjmů** – příkladem této daně může být daň z úroku, kterou za poplatníka odvádí banka (plátce). Poplatník a plátce tedy v tomto případě nejsou jedna osoba. S výběrem srážkové daně jsou spojovány menší administrativní náklady a další výhodou je minimalizace daňových úniků.

2.2.4 Institucionální třídění

Na rozdíl od členění ostatních toto zpravidla neodráží ekonomické hledisko, ale plyne z legislativy a státoprávního uspořádání daného státu.

a) Klasifikace daní podle metody OECD

Podle této klasifikace lze daně rozdělit do šesti základních skupin, které se dále dělí na dílčí podskupiny. Hlavní členění je na:

- daně z důchodu, zisku a kapitálových výnosů,
- příspěvky na sociální zabezpečení,
- daně z mezd a pracovních sil,
- daně majetkové,
- daně ze zboží a služeb,
- ostatní daně.

Hlavním účelem klasifikace daní podle této metody je srovnání daňových charakteristik různých států. Dle klasifikace OECD jsou za daň považovány i příspěvky na sociální zabezpečení.

2.3 Dílčí shrnutí

V této kapitole byly vymezeny základní pojmy související s daněmi se zaměřením na oblast daně z příjmů fyzických osob. Dále byly popsány funkce daní a role, jakou v ekonomice zaujímají. A na závěr kapitoly pak bylo popsáno třídění daní na základě vybraných kritérií.

3 Současná úprava daně z příjmů fyzických osob

Obsahem této kapitoly je charakteristika daně z příjmů fyzických osob, a to zejména její legislativní úprava a definování jejich základních konstrukčních prvků, a také představení možností, jak si mohou osoby žijící ve společně hospodařící domácnosti snížit daňové zatížení.

3.1 Charakteristika daně z příjmů fyzických osob v České republice

V této podkapitole budou popsány základní charakteristické prvky DPFO, jako je například poplatník daně, předmět daně, sazba daně a další.

3.1.1 Legislativní úprava

Daň z příjmů fyzických osob je primárně upravena zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (dále „ZDP“), který prošel mnoha novelizacemi, přičemž v současné době se připravuje nový zákon upravující tuto problematiku. Kromě vymezení základních prvků daně jako je např. poplatník daně, předmět daně, základ daně, sazba daně, osvobození od daně jsou tímto zákonem upraveny také další podstatné informace s touto daní spojené jako jsou např. zálohy na dani, nebo prvky jenž může daňový subjekt využít pro snížení své daňové povinnosti.

3.1.2 Poplatník DPFO

Poplatníkem daně podle § 2 ZDP může být fyzická osoba, která je daňovým rezidentem nebo nerezidentem České republiky.

Pokud má poplatník v České republice trvalé bydliště nebo se zde po dobu minimálně 183 dnů daného roku vyskytuje, a to nepřetržitě nebo přerušovaně, jedná se o **daňového rezidenta** (Kučerová, 2016). V takovém případě je poplatník povinen odvádět daň nejen z příjmů plynoucích mu z příjmů vzniklých na území České republiky ale také z příjmů ze zahraničí.

O **daňového nerezidenta** se pak jedná v případě, kdy se nejedná o daňového rezidenta nebo pokud je za daňového nerezidenta označen na základě mezinárodní smlouvy. Na rozdíl od daňových rezidentu mají povinnost odvádět daň pouze ze příjmů, které jim plynou na území České republiky. Za daňové nerezidenty se považují také zahraniční studenti, nebo cizinci, kteří se zde zdržují kvůli léčení, a to bez ohledu na to, zda překročí za daný kalendářní rok dobu pobytu 183 dnů (Finanční správa, 2020).

3.1.3 Předmět DPFO

V případě daně z příjmů fyzických osob jsou za předmět daně podle § 3 zákona o dani z příjmů (ZDP) považovány veškeré příjmy daného poplatníka, a to bez ohledu na to, zda se jedná o příjmy peněžité, nepeněžité nebo příjmy dosažené směnou. Tyto hrubé příjmy pak lze rozdělit do následujících pěti skupin:

- příjmy ze závislé činnosti (§ 6 ZDP),
- příjmy ze samostatné činnosti (§ 7 ZDP),
- příjmy z kapitálového majetku (§ 8 ZDP),
- příjmy z nájmu (§ 9 ZDP),
- ostatní příjmy (§ 10 ZDP).

Příjem se do předmětu daně nezahrnuje, pouze pokud to tak stanoví zákon. Jako příklad příjmů, které nejsou do předmětu daně zahrnuty lze, podle § 3 odst. 4 ZDP, uvést např.:

- úvěry nebo zápůjčky s určitými výjimkami,
- příjmy z rozšíření rozsahu nebo vypořádání společného jmění manželů,
- příjmy získané nabytím akcií nebo podílových listů, pokud jsou splněny zákonem stanovené podmínky,
- příjmy daňových rezidentů, kteří vypomáhají s domácími pracemi v zahraničí (au-pair).

Kromě příjmů, které jsou z předmětu daně z příjmů fyzických osob vyňaty, jsou v § 4 až 4a ZDP definovány také příjmy jenž se do předmětu daně sice zahrnují, ale od zdanění jsou osvobozeny. Jako příklad takto osvobozených příjmů lze uvést např.:

- plnění z vyživovací povinnosti,
- příjmy plynoucí ze stipendií,
- příjmy plynoucí z prodeje rodinného domu nebo bytové jednotky za předpokladu, že poplatník splní podmínky stanovené v ZDP,
- příjmy ve formě dávek z důchodového pojištění, nemocenského pojištění, dávek pomoci v hmotné nouzi a další,
- příjmy z prodeje cenných papírů při splnění stanovených podmínek.

3.1.4 Základ DPFO

Dříve v této podkapitole bylo uvedeno, že předmět daně lze rozdělit do pěti skupin. Na základě tohoto rozdělení se také rozdělují jednotlivé příjmy do dílčích základy daně, jejichž součtem vznikne základ daně. Je tedy velmi důležitá konkretizace a správné začlenění jednotlivých příjmů do příslušných skupin, jelikož při nesprávném zařazení může dojít k chybnému stanovení dílčích základů a na základě toho i k nesprávnému stanovení základu daně a potažmo daňové povinnosti. Všeobecně je pak základem daně část příjmů převyšující výdaje, jenž musel poplatník daně prokazatelně vynaložit na dosažení, zajištění a udržení těchto příjmů za dané zdaňovací období.

a) Dílčí základ daně ze závislé činnosti

Za příjmy se závislé činnosti se považují:

- příjmy plynoucí poplatníkovi v souvislosti s pracovně právním, členským, služebním nebo podobným poměrem,
- příjmy z funkčního požitku (např. odměny za výkon funkce členů vlády, poslanců, ...),
- příjmy za práci společníka společnosti s ručením omezeným, komanditisty komanditní společnosti, člena družstva,
- odměna likvidátora nebo člena orgánu právnické osoby (Finanční správa, 2020).

Samotný dílčí základ daně ze závislé činnosti se pak určí jako hrubá mzda navýšená o výši sociálního a zdravotního pojistného, které za zaměstnance platí zaměstnavatel. Výše tohoto pojistného je stanovena zákonem o pojistném na veřejné zdravotní pojištění a zákonem o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Takto vyčíslený dílčí základ daně nazýváme tzv. superhrubou mzdou a v současné době je tento postup využíván pouze v České republice. U základu daně ze závislé činnosti je tedy příjem navýšen o 33,8 %, konkrétně o 24,8 % vlivem pojistného na sociální zabezpečení a o 9 % vlivem pojistné na zdravotní pojištění. Takto stanovené sazby jsou účinné od 1. července 2019, před tímto datem bylo sociální zabezpečení 25 %. Od tohoto data došlo ke snížení jedné ze složek sociálního zabezpečení, konkrétně nemocenského pojištění o 0,2 procentních bodů (z 2,3 % na 2,1 %).

Tento příjem nelze snížit o vynaložené výdaje, z čehož vyplývá, že poplatník u tohoto druhu příjmů nemůže dosáhnout ztráty. Zároveň platí, že tento dílčí základ daně nemůže být snížen o ztráty jiných dílčích daňových základů, není tak možné snižovat tento základ o ztrátu ze samostatné činnosti.

b) Dílčí základ daně ze samostatné činnosti

Za příjmy jsou ze samostatné činnosti považovány příjmy, které poplatníkovi plynou z jeho nezávislé soustavné činnosti. Příkladem takovýchto příjmů může být např.:

- příjem ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství,
- příjem plynoucí poplatníkovi ze živnostenského podnikání,
- podíl společníka veřejné obchodní společnosti a komplementáře komanditní společnosti na zisku,
- příjmy plynoucí z práv z průmyslového vlastnictví, z autorských a podobných práv,
- příjem plynoucí z nájmu majetku, pokud je tento majetek zařazen do obchodního majetku,
- příjem z výkonu nezávislého povolání (Finanční správa, 2020).

Na rozdíl od příjmů ze závislé činnosti lze příjmy ze samostatné činnosti snížit o výdaje, které byly na dosažení a udržení těchto příjmů prokazatelně vynaloženy. Přesný postup, jak analyzovat výdaje z hlediska jejich daňové uznatelnosti, včetně typických příkladů, které jsou nebo nejsou daňově uznatelnými výdajem, je uveden převážně § 24 a § 25 ZDP. Při uplatňování těchto výdajů se poplatník může sám rozhodnout, zda je uplatní ve skutečné výši nebo si je uplatní procentem z příjmů. Při uplatnění výdajů ve skutečné povinnosti má poplatník více možností, jak tyto výdaje určit. Může vést daňovou evidenci v souladu s § 7b ZDP nebo se může stát dobrovolně (v některých případech povinně) účetní jednotkou a vést účetnictví.

Výše procenta příjmů, které si může poplatník uplatnit jako výdaj, se v případě paušálních výdajů určí podle typu vykonávané činnosti. Takto určené výdaje pak nesmí překročit maximální částku, jenž je stanovena v § 7 odst. 7 ZDP. Rozdělení příjmů a výše procentních výdajů a jejich maximální hranice je znázorněna v Tabulka 3.1.

Tabulka 3.1 Výše paušálních výdajů

Druh příjmů	Procentní výše	Maximální částka
Příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, ze řemeslné výroby	80 %	1 600 000 Kč
Příjmy ze živnostenského podnikání	60 %	1 200 000 Kč
Příjmy z majetku zařazeného v obchodním majetku	30 %	600 000 Kč
Příjmy z jiné samostatné činnosti	40 %	800 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle § 7 odst. 7 ZDP

Dalším rozdílem oproti dílčímu základu ze závislé činnosti je, že v případě dílčího základu daně ze samostatné činnosti lze dosáhnout daňové ztráty.

c) Dílčí základ daně z kapitálového majetku

Dalším dílčím základem daně je základ daně z kapitálového majetku, který je upraven v § 8 ZDP. V souladu s touto úpravou se za kapitálové příjmy považují například podíly na zisku, podíl tichého společníka na zisku plynoucího z účasti na podnikání, výnosy z jednorázových vkladů, příjmy v podobě úroků z peněžních prostředků na účtech, pokud tyto účty nejsou určeny k podnikání, úroky z držby směnek, zisky ze svěřenských a rodinných fondů a další.

Specifikum zdanění příjmů z kapitálového majetku spočívá v tom, že se často vyčleňuje jako samostatný základ daně, kdy jsou tyto příjmy zdaňovány zvláštní sazbou daně dle § 36 ZDP prostřednictvím srážky u zdroje. Z toho vyplývá, že ne všechny příjmy z kapitálového majetku jsou započítány do dílčího základu daně. Typickým příkladem příjmů, který je zdaněn na straně plátce příjmů, je podíl na zisku. Prostřednictvím daňového priznání fyzická osoba zdaňuje např. úroky z podnikatelského účtu.

V případě tohoto druhu příjmů pak stejně jako u příjmů ze závislé činnosti nelze zpravidla uplatnit výdaje na jejich dosažení a udržení, z čehož plyne nemožnost dosáhnout záporného dílčího základu daně.

d) Dílčí základ daně z nájmu

Příjmy z nájmu jsou upraveny v § 9 ZDP a lze do nich zařadit příjmy plynoucí poplatníkovi z nájmu nemovitých věcí či bytů a příjmy z nájmu movitých věcí, pokud se

nejedná o příležitostný nájem, za předpokladu, že tyto příjmy neplynou z movitého nebo nemovitého majetku zařazeného do obchodního majetku.

Stejně jako u příjmů se samostatné činnosti si u příjmů z nájmu může poplatník uplatnit výdaje, a to buď ve skutečné výši nebo procentem z příjmů ve výši 30 % z příjmů, maximálně však ve výši 600 000 Kč. U tohoto dílčího základu daně nájmu mohou výdaje převyšovat příjmy a může tak dojít ke vzniku daňové ztráty.

e) Dílčí základ daně z ostatních příjmů

V § 10 ZDP jsou pak upraveny ostatní příjmy, které mají za následek zvýšení majetku poplatníka a nejsou upraveny v předchozích paragrafech tohoto zákona. Mezi tyto příjmy se řadí například příjmy plynoucí z příležitostné činnosti nebo nájmu movitého majetku, příjmy z převodu cenných papírů za úplatu, výhry z hazardních her, výhry z reklamních soutěží a další.

V odstavci 3 § 10 ZDP jsou pak upraveny podmínky, za jakých mohou být tyto příjmy od daně osvobozeny. Podle tohoto odstavce jsou například osvobozeny příležitostné příjmy z činnosti a nájmu movitého majetku, pokud tento příjem nepřesáhne výši 30 000 Kč

Stejně jako u příjmů ze samostatné činnosti a u příjmů z nájmu si i u příjmů ostatních může poplatník tyto příjmy snížit o výdaje na jejich dosažení, jestliže je prokazatelně vynaložil. Rozdílem však je, že u dílčího základu daně z ostatních příjmů nelze dosáhnout záporné hodnoty, výdaje tedy nemohou překročit výši příjmů.

f) Stanovení základu daně

Samotný základ DPFO se pak stanoví jako součet jednotlivých dílčích základů daně. S ohledem na možnost dosáhnout u dílčích základů daně dle § 7 a 9 záporné hodnoty a nemožnosti snižovat dílčí základ daně z příjmů ze závislé činnosti, musí se tento výpočet provést postupně. Jako první je třeba sečíst dílčí základy daně podle § 7 až § 10 ZDP a pokud ten vyjde záporný a poplatník má příjmy ze závislé činnosti je za základ daně považován pouze dílčí základ daně ze závislé činnosti.

3.1.5 Sazba DPFO

Od roku 2008 je v České republice určena jednotná lineární sazba daně z příjmů fyzických osob ve výši 15 %.

Sazba daně je sice určena jednotně a je lineární, samotná daň z příjmů fyzických osob však nemůže být považována za proporcionální. Díky způsobu, jakým je daň konstruována a díky možnosti daňových slev a úlev lze daň z příjmů fyzických osob považovat za progresivní. Naproti tomu zavedení maximálního vyměřovacího základu pro sociální pojištění může u poplatníka, jehož příjmy jsou především ze závislé činnosti, působit na daň regresivně, což vedlo k zavedení solidárního zvýšení daně za účelem snížení této regrese u poplatníků s vysokými příjmy.

V případě **solidárního zvýšení daně** je sazba daně 7 %. Toto zvýšení je pak poplatník daně povinen zaplatit ze součtu příjmů plynoucích v dílčím základu daně ze závislé činnosti a dílčího základu daně ze samostatné činnosti sníženého o 48násobek průměrné mzdy v daném zdaňovacím období. V případě, že poplatník dosáhne ze samostatné činnosti ztráty, může ji v případě solidárního zvýšení použít ke snížení dílčího základu daně ze závislé činnosti. Pro rok 2020 je hranice pro solidární zvýšení daně 1 672 080 Kč za rok (Gola, 2020).

3.1.6 Nezdánitelné části

Nezdánitelné části si poplatník může odečíst, při splnění zákonem stanovených podmínkách, od základu daně a slouží jako zákonná cesta ke snížení daňového zatížení poplatníka. V roce 2006 vstoupila v platnost novela ZDP, která zásadně změnila tuto oblast. Na základě této novely byly některé nezdanitelné části základu daně nahrazeny slevami na dani (Hrubý, 2007).

Nezdánitelné části základu daně v současné době jsou:

- hodnota bezúplatného plnění na veřejně prospěšné účely,
- úroky z úvěrů ze stavebního spoření nebo hypotečního úvěru,
- příspěvky na penzijní připojištění,
- příspěvky na penzijní pojištění a soukromé životní pojištění,
- členské příspěvky zaplacené členem odborové organizace,
- úhrady za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání (Kučerová, 2020).

První nezdanitelnou částí základu daně je **hodnota bezúplatného plnění**, kterou poplatník poskytne krajům, obcím, organizačním složkám státu nebo právnickým osobám, jenž podle zvláštního zákona pořádají veřejné sbírky, například na vědu

a vzdělávání, kulturu, na požární ochranu, školství, na policii, tělovýchovu a sport a další uvedené v § 15 odst. 1 ZDP.

Dále si pak poplatník může odečíst také hodnotu bezúplatného plnění poskytnutou fyzické osobě, která má na území České republiky bydliště a provozuje například školy a školská zařízení, poskytuje zdravotní služby nebo provozuje zařízení určené pro péči o toulavá či opuštěná zvířata.

Dar si poplatník může odečíst také například v případě, pokud jej poskytne fyzické osobě bydlištěm v České republice, pokud tato osoba pobírá invalidní důchod (nebo jej pobírala k datu přiznání starobního důchodu).

Další podmínkou pro uplatnění hodnoty bezúplatného plnění je také minimální souhrnná hodnota tohoto plnění za dané zdaňovací období, která musí být minimálně 2 % ze základu daně nebo alespoň 1 000 Kč. Nejvýše si však poplatník může odečíst 15 % ze základu daně.

Kromě výše zmíněných se za bezúplatné plnění považuje podle § 15 odst. 1 ZDP také například odběr krve (3 000 Kč), pokud byl bezpříspěvkový, nebo darování orgánu žijícím dárcem (20 000 Kč).

Další nezdanitelnou částí základu daně jsou **úroky**. Ty si poplatník, podle odst. 3 § 15 ZDP, může odečíst například v případě úroků z hypotečního úvěru banky, úvěru, který poskytne stavební spořitelna, úroků ze stavebního spoření, za předpokladu, že byly poplatníkem využity na financování jeho bytových potřeb. Takto si však poplatník může uplatnit maximálně částku 300 000 Kč, a to v souhrnu z veškerých úvěrů v dané společně hospodařící domácnosti. V případě, že se úroky platí pouze po část roku, tato maximální částka se poměrně krátí.

V maximální výši 24 000 Kč má možnost poplatník odečíst částku zaplacenou na **penzijní připojištění** nebo **doplňkové penzijní spoření**, pokud poplatník platí měsíčně alespoň takovou částku, která mu dává nárok na maximální státní příspěvek (v současnosti 1 000 Kč měsíčně). Odečíst tak lze zaplacenou částku sníženou o 12 000 Kč maximálně však 24 000 Kč.

Částku **penzijního pojištění a životního pojištění** lze jako nezdanitelnou část od základu daně odečíst, jestliže výplata proběhne nejdříve po 60 kalendářních měsících od uzavření smlouvy a zároveň v roce výplaty pojištění poplatník již dosáhl nebo v daném roce dosáhne věku 60 let. Odečtená částka však nesmí být vyšší než 24 000 Kč.

Podrobnější podmínky možnosti uplatnění této nezdanitelné části základu daně jsou pak uvedeny v odstavci 5 a 6 § 15 ZDP.

Další nezdanitelnou částí základu daně jsou **členské příspěvky**, které poplatník zaplatí odborové organizaci, jejímž je členem. Takto lze od základu daně odečíst 1,5 % zdanitelných příjmů ze závislé činnosti, pokud se nejedná o příjmy zdaněné srážkovou daní, maximálně si však poplatník může odečíst 3 000 Kč za dané zdaňovací období.

Poslední nezdanitelnou částí základu daně je pak **úhrada za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání**. Ty si poplatník může odečíst v případě, že jej za něj nehradil zaměstnavatel nebo již nebyly uplatněny ve výdajích. Takto lze podle ZDP odečíst maximálně 10 000 Kč respektive 13 000 Kč v případě, že se jedná o poplatníka se zdravotním postižením nebo 15 000 Kč, pokud je poplatník těžce zdravotně pojištěný.

V některých státech Evropy, kde je zavedena progresivní sazba daně, jsou pak tyto nezdanitelné části základu daně nahrazeny nulovou sazbou daně v prvním zdaňovacím pásmu. Mezi tyto státy patří např. Německo, Řecko, Rakousko, Albánie, Lucembursko, Švýcarsko, Švédsko, Kypr (Alvarado, 2019).

3.1.7 Slevy na dani

Daňovou povinnost si poplatník dále může snížit prostřednictvím slev na dani, které si odečítá od již vypočtené daně. Slevy jsou upraveny prostřednictvím společných ustanovení ZDP a slevy, které si mohou uplatnit poplatníci daně z příjmů fyzických osob jsou pak upraveny především § 35ba ZDP dále pak § 35bb a § 35bc ZDP.

Konkrétně § 35ba ZDP vymezuje celkem osm slev na dani z příjmů fyzických osob, včetně podmínek, za jakých si je může poplatník uplatnit. Tyto podmínky pak musí být poplatníkem splněny vždy buď na počátku kalendářního měsíce nebo za celé zdaňovací období.

První slevou upravenou § 35ba ZDP je **základní sleva na poplatníka** ve výši 24 840 Kč, kterou si může poplatník odečíst bez ohledu na to kolik dnů ve zdaňovacím období skutečně vykonával výdělečnou činnost, nebo bez ohledu na výši jeho příjmů či druh jeho příjmů. Možnost využití této slevy tedy není nijak omezená.

Další slevou, kterou tento paragraf upravuje je **sleva na manžela**, jenž má stejnou výši jako základní sleva na poplatníka, a to 24 840 Kč. Pokud je manžel držitelem průkazu ZTP/P může si poplatník uplatnit dvojnásobek této slevy. Aby si poplatník mohl tuto

slevu uplatnit, musí na rozdíl od základní slevy na poplatníka splnit určité podmínky. Mezi tyto podmínky patří, že manžel musí žít s poplatníkem ve společně hospodařící domácnosti a příjem manžela nepřesáhne za dané zdaňovací období částku 68 000 Kč (Solitea Česká republika, a.s., 2020). Výčet příjmů, které se do příjmů manžela nezapočítávají, je uveden v § 35ba odst. 1 písm. b) a patří mezi ně například dávky pomoci v hmotné nouzi, odměny pěstouna, příspěvek na péči, sociální služby, stipendia, pokud jsou poskytnuty osobě, která se soustavně připravuje na budoucí povolání a další.

Dále si poplatník může uplatnit **základní slevu na invaliditu** ve výši 2 520 Kč v případě, že má poplatník nárok na invalidní důchod prvního nebo druhého stupně. Pokud má poplatník přiznaný nárok na invalidní důchod třetího stupně nebo jiný důchod, který je závislý na přiznání invalidity třetího stupně, má podle tohoto paragrafu nárok na **rozšířenou slevu na invaliditu**, která činí 5 040 Kč. V případě, kdy u slev na invaliditu dojde k souběhu invalidního a starobního důchodu, nezaniká poplatníkovi nárok na danou slevu.

Kromě výše zmíněných slev si poplatník, který je zdravotně znevýhodněn, může uplatnit **slevu na držitele průkazu ZTP/P** ve výši 16 140 Kč, a to i v případě kdy jej nevlastní ale je mu přiznán nárok na jeho držení.

Pokud je poplatník studentem může si uplatnit také **slevu na studenta**, která činí 4 020 Kč. Za studenta je poplatník považován v případě, že se soustavně připravuje na své budoucí povolání maximálně však do doby, kdy dovrší věku 26 let, respektive věku 28 let v případě prezenčního doktorandského studia. Samotný pojem příprava na budoucí povolání ovšem není ZDP upraven, ale upravuje ho zákon o státní sociální potřebě (zákon č. 117/1995 Sb.), a to konkrétně § 12 až § 15 tohoto zákona.

Možná hodnota uplatněné slevy je u výše zmíněných slev (s výjimkou základní slevy na poplatníka) závislá také na tom, zda poplatník na začátku každého měsíce splňuje podmínky na její přiznání. Čili poplatník si může uplatnit vždy jednu dvanáctinu dané slevy za každý měsíc na jehož začátku podmínky splňuje.

Výše zmíněné slevy, s výjimkou základní slevy na poplatníka a slevy na studenta, si podle § 35ba odst. 2 ZDP může poplatník, který není daňovým rezidentem České republiky uplatnit také v případě kdy je rezidentem jiného členského státu Evropské unie nebo rezidentem jiného státu, který je součástí Evropského hospodářského prostoru, pokud mu plyne alespoň 90 % příjmů ze zdrojů v České republice.

Předposlední slevou je **sleva za umístění dítěte** neboli tzv. školkovné, která je upravena v § 35bb ZDP. Podmínkou pro možnost uplatnění této slevy je, aby vyživované dítě, na které je sleva poskytována, žilo s poplatníkem ve společně hospodařící domácnosti. Slevu na dané vyživované dítě, v případě, kdy se o něj stará v jedné domácnosti více poplatníků, si pak může uplatnit vždy jen jeden z nich, a to vždy jednou za rok. Výše této slevy je ve výši prokazatelně vynaložených výdajů, jež poplatník za umístění vyživovaného dítěte v předškolním zařízení vynaložil, maximálně si však může poplatník uplatnit částku v hodnotě minimální mzdy, která byla platná k 1. lednu daného roku (Bohuslav, 2019).

Poslední slevou, jež si může poplatník daně z příjmů fyzických osob uplatnit je pak **sleva za evidenci tržeb**, která je upravena v § 35bc ZDP. Možnost uplatnit si tuto slevu má poplatník pouze ve zdaňovacím období kdy musel dle zákona o evidenci tržeb, poprvé zaevidovat tržbu. Výše této slevy je určena jako rozdíl mezi 15 % dílčího základu podle § 7 a výši základní slevy na poplatník, nejvýše však 5 000 Kč.

3.1.8 Daňové zvýhodnění

V případě, že se poplatník stará o vyživované dítě, které s ním žije ve společně hospodařící domácnosti, může si uplatnit podle § 35c ZDP daňové zvýhodnění na vyživované dítě, a to ve formě slevy na dani, daňového bonusu nebo kombinací obojího. Stejně jako u slevy za umístění dítěte i u daňového zvýhodnění si může uplatnit toto zvýhodnění na dané dítě jen jeden z poplatníků.

Za vyživované dítě se podle § 35c odst. 6 ZDP považuje dítě, které je nezletilé nebo zletilé, a to do dovršení věku 26 let, jestliže toto vyživované dítě nemá přiznaný invalidní důchod třetího stupně, a pokud se toto dítě:

- soustavně připravuje na budoucí povolání,
- pokud se z důvodu úrazu nebo nemoci na budoucí povolání nemůže soustavně připravovat a ani nemůže vykonávat výdělečnou činnost,
- nebo vinou svého dlouhodobého zdravotního stavu nemůže soustavnou výdělečnou činnost vykonávat.

Jako daňové zvýhodnění si poplatník může od vypočtené daně po odečtení slev na dani odečíst ročně, podle počtu vyživovaných dětí v dané domácnosti, částku ve výši:

- 15 204 Kč na první vyživované dítě,

- 19 404 Kč na druhé vyživované dítě,
- 24 204 Kč na třetí a další vyživované dítě.

V případě, že má vyživované dítě, na něž si poplatník daňové zvýhodnění uplatňuje, nárok na průkaz ZTP/P, dochází k zdvojnásobení daňového zvýhodnění na toto dítě.

V případě, kdy poplatník neuplatňuje daňové zvýhodnění za celý rok dochází k jeho poměrnému krácení. Poplatník si v takovém případě může zvýhodnění uplatnit za každý měsíc, na jehož začátku splňuje zákonné podmínky, respektive i za měsíc, ve kterém se dítě narodí nebo se začne soustavně připravovat na své budoucí povolání či bylo osvojeno nebo převzato do náhradní péče daným poplatníkem.

Nárok na daňový bonus vzniká poplatníkovi v případě, pokud daňové zvýhodnění je větší než vypočtená daňová povinnost po odečtení slev na poplatníka. Vyplacená může být částka ve výši alespoň 100 Kč, maximálně však částka ve výši 60 300 Kč. Další podmínkou je, že daný poplatník musí dosahovat příjmy ze závislé a samostatné činnosti alespoň minimálně šestinásobku minimální mzdy.

V případě, že je poplatníkem daňový nerezident České republiky může si daňové zvýhodnění uplatnit za stejných podmínek jaké byly již uvedeny u ostatních již dříve zmíněných slev, tzn. musí být daňovým rezidentem jiného členského státu Evropské unie či státu, který tvoří Evropský hospodářský prostor, a zároveň musí mít alespoň 90 % příjmů ze zdrojů v České republice.

3.2 Možnosti snížení daňového zatížení osob žijících ve společně hospodařící domácnosti

V předchozím textu byly charakterizovány základní konstrukční prvky ZDP, primárním cílem této práce je však zanalyzovat možnosti zdanění osob žijících ve společně hospodařící domácnosti a navrhnou případné další možnosti zdanění těchto osob.

V současné době si své příjmy v rámci jedné společně hospodařící domácnosti mohou zdanit poplatníci jednotlivě každý zvlášť, nebo za předpokladu, že splní podmínky stanovené v § 13 ZDP mohou využít institut spolupracujících osob. V minulosti pak poplatníci žijící ve společně hospodařící domácnosti mohli využít také tzv. manželský splitting.

3.2.1 Spolupracující osoby

Přerozdělení příjmů na spolupracující osoby je jednou z dalších možností, jak může poplatník optimalizovat svou daňovou povinnost. Způsob, jakým to může poplatník provést a za jakých podmínek je upraven v § 13 ZDP. Poplatník tedy může optimalizovat daňovou povinnost třemi způsoby, a to buď přerozdělením příjmů a výdajů ze samostatně výdělečné činnosti, pokud se nejedná o příjmy a výdaje z podílu společníka veřejné obchodní společnosti nebo komplementáře komanditní společnosti, na:

- spolupracující manželku (respektive manžela),
- spolupracující osoby žijící s ním ve společně hospodařící domácnosti,
- člena rodiny zúčastněné na provozu rodinného závodu (Hauzarová, 2016).

Osoba, na kterou poplatník příjmy a výdaje takto přerozděluje, by se také měla podílet na podnikatelské činnosti s tím související.

Při uplatňování možnosti přerozdělení na spolupracující osobu je třeba, aby poplatník rozděloval tyto příjmy a výdaje ve stejném poměru. Jestliže na spolupracující osobu převádí 15 % svých příjmů, musí na ní převést také 15 % svých výdajů.

Dále § 13 ZDP upravuje jakou část příjmů a výdajů může maximálně takto poplatník rozdělit a o kolik při tomto rozdělení mohou příjmy být vyšší než výdaje, a to ročně nebo za kalendářní měsíc podle toho, zda daná spolupráce probíhala celý rok nebo jen jeho část. Tyto kritéria jsou znázorněny v následující Tabulka 3.1.

Obrázek 3.1 Limity pro spolupracující osoby

Spolupracující osoba	Maximální podíl příjmů a výdajů	Maximální částka, o kterou přesahují výdaje příjmy (za zdaňovací období)	Maximální částka, o kterou přesahují výdaje příjmy (měsíčně)
Manžel/ka	50 %	180 000 Kč	15 000 Kč
Spolupracující osoby, členové rodiny	V úhrnu 30 %	540 000 Kč	45 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle § 13 ZDP

V posledním odstavci tohoto paragrafu, a to konkrétně v odst. 4 § 13 ZDP je také taxativně vymezeno, na které spolupracující osoby poplatník své příjmy a výdaje rozdělit nemůže. Konkrétně se jedná o:

- dítě, na které bylo v daném měsíci uplatněno daňové zvýhodnění na vyživované dítě,

- dítě jenž nemá doposud ukončenou povinnou školní docházku,
- manžela/ku v případě, že na ní již uplatňuje slevu na manželku,
- poplatníka, který již zemřel.

3.2.2 Společné zdanění manželů

Mezi lety 2005 až 2007 byl v České republice zaveden institut společného zdanění manželů, který byl upraven v § 13a ZDP. Společné zdanění manželů zde bylo zavedeno za účelem snížení daňové progresse (progresivní sazba daně byla v České republice používána od roku 1993 až do roku 2007) u manželů, kteří mají výrazně odlišné příjmy, nebo v případech kdy nelze využít rozdělení na spolupracující osoby (zákon toto rozdělení neumožňoval nebo by rozdělení na spolupracující osoby nebylo efektivní) (Hrubý, 2007).

Při využití společného zdanění manželů se dílčí základy daně, podle § 6 až § 10, obou manželů sečetly a rozdělily se na dvě poloviny, které se pak samostatně zdanily. Podmínkou pro možnost využít tento institut byla povinnost vyživovat alespoň jedno dítě, které s poplatníky žilo ve společně hospodařící domácnosti, a to nejpozději poslední den daného zdaňovacího období. Tento institut pak manželé mohli využít i v případě, kdy jeden z nich neměl žádné příjmy, které by byly zdaňovány podle zákona o dani z příjmů.

Společné zdanění manželů pak nešlo uplatnit, pokud alespoň jeden z manželů:

- měl povinnost stanovit minimální základ daně (podle § 7c tehdejšího ZDP),
- měl stanovenou daň paušální částkou (podle § 7a tehdejšího ZDP),
- využil institutu spolupracujících osob (podle § 13 tehdejšího ZDP) nebo byly jeho příjmy vypočítány za více zdaňovacích období (podle § 14 tehdejšího ZDP),
- uplatňoval slevu na dani podle § 35a nebo § 35b tehdejšího ZDP, nebo
- měl povinnost uplatnit postup uvedený v § 38gb tehdejšího ZDP.

3.3 Dílčí shrnutí

V této kapitole byla charakterizována a popsána daň z příjmů fyzických osob v České republice, konkrétně pak její legislativní úprava a konstrukční prvky, jako je poplatník, daně, předmět, daně, základ daně, sazba daně, nezdanitelné části daně, slevy na dani a daňové zvýhodnění. Dále pak zde byly vymezeny také možnosti snížení

daňového zatížení osob žijících ve společně hospodařící domácnosti, jako je využití institutu spolupracujících osob a společného zdanění manželů.

4 Analýza jednotlivých alternativ zdanění osob žijících ve společně hospodařící domácnosti

Obsahem této kapitoly je analýza zdaňování osob žijících ve společně hospodařící domácnosti, konkrétně dopad jednotlivých alternativ na výši jejich zdanění. Na úvod je analyzován současný stav zdanění těchto osob na modelových příkladech. Účelem této analýzy je posoudit výhodnost jednotlivých možností rozdělení příjmů v modelové rodině a daňové dopady tohoto rozdělení. Dále pak bude analyzováno zdanění této modelové rodiny při zavedení progresivní sazby daně a znovuzavedení společného zdanění manželů.

4.1 Současná úprava zdanění osob žijících ve společně hospodařící domácnosti

Analýza bude vycházet z modelové rodiny, která je složena ze čtyř členů, a to manžela, manželky, a dvou dětí. Manžel se živí jako podnikatel v oboru právních služeb. Manželka je zaměstnaná jako učitelka na střední škole. Starší dcera studuje druhý ročník vysoké školy. Mladší syn studuje druhý ročník střední školy. Všechny zmíněné okolnosti platí v průběhu celého zdaňovacího období.

4.1.1 Běžné příjmy nepodléhající solidárnímu zvýšení daně

První analyzovanou variantou je situace, kdy manžel dosáhl základu daně ve výši 600 000 Kč, plat manželky byl 35 000 Kč měsíčně, čili její hrubá roční mzda činila 420 000 Kč. Daňové zvýhodnění na obě vyživované děti si uplatňuje manželka.

Tabulka 4.1 Samostatné zdanění

	Manžel	Manželka
DZD § 6		561 960
DZD § 7	600 000	
Celkový základ daně	600 000	561 960
Zaokrouhlení	600 000	561 900
Sazba daně v %	15	15
Daň	90 000	84 285
Sleva na poplatníka	24 840	24 840
Daň po slevě	65 160	59 445
Daňové zvýhodnění		
- 1. dítě		15 204
- 2. dítě		19 404
Daňová povinnost	65 160	24 837

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 4.1 znázorňuje výpočet daně a její výši v případě, kdy jsou příjmy manželů zdaněny každý zvlášť. Z tabulky vyplývá, že v takovém případě výše daňové povinnosti manžela činí 65 160 Kč a manželky 24 837 Kč, přičemž celková daňová povinnost modelové rodiny činí v součtu 89 997 Kč. Údaje v této tabulce pak budou v další části této práce sloužit k porovnání a analýze výhodnosti ostatních alternativ.

V Tabulka 4.2 je znázorněna varianta, při které jsou příjmy manžela z podnikání přerozděleny na spolupracující manželku, a to v maximální možné výši, kterou zákon umožňuje, což je 50 % příjmů a výdajů, v tomto případě tedy 300 000 Kč. Z tabulky lze vyčíst, že daňová povinnost manžela v případě tohoto přerozdělení příjmů činí 20 160 Kč, což je snížení jeho daňové povinnosti o 45 000 Kč oproti samostatnému zdanění. Daňová povinnost manželky se v takovém případě však o stejnou částku zvýší a její daňová povinnost tedy bude ve výši 69 837 Kč. Celková daňová povinnost této rodiny se tedy nezmění a bude stále činit 89 997 Kč z čehož vyplývá, že přerozdělení příjmů manžela na spolupracující manželku se v takovém případě z daňového hlediska nevyplatí.

Tabulka 4.2 Přerozdělení příjmů na spolupracující manželku

	Manžel	Manželka
DZD §6		561 960
DZD §7	300 000	300 000
Celkový základ daně	300 000	861 960
Zaokrouhlení	300 000	861 900
Sazba daně v %	15	15
Daň	45 000	129 285
Sleva na poplatníka	24 840	24 840
Daň po slevě	20 160	104 445
Daňové zvýhodnění		
- 1. dítě		15 204
- 2. dítě		19 404
Daňová povinnost	20 160	69 837

Zdroj: vlastní zpracování

Další možností přerozdělení příjmů je jejich přerozdělení na spolupracující dítě, která je znázorněna v Tabulka 4.3. Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, na spolupracující dítě je možné přerozdělit maximálně 30 % příjmů a výdajů (kladný rozdíl mezi příjmy a výdaji maximálně ve výši 180 000 Kč) oproti možnému přerozdělení na spolupracující manželku ve výši 50 % (kladný rozdíl mezi příjmy a výdaji maximálně ve výši 540 000 Kč). I přes možnost přerozdělení v nižší míře z tabulky vyplývá, že při

přerozdělení na spolupracující dítě dochází u modelové rodiny k celkové daňové úspoře. V této modelové situaci došlo k snížení daňové povinnosti u manžela o 27 000 Kč na částku 38 160 Kč. Oproti tomu dochází k navýšení daňové povinnosti u manželky, a to o částku 19 404 Kč, což je zapříčiněno nemožností si uplatnit daňové zvýhodnění na vyživované dítě v případě, kdy jsou na něj přerozdělovány příjmy a výdaje. Daňová povinnost dítěte pak v tomto případě zůstala stále nulová. Celková daňová povinnost rodiny je však ve výši 82 401 Kč, což je oproti předchozím variantám daňová úspora o 7 596 Kč. Daňová úspora v tomto případě vznikla z důvodu možnosti dítěte si uplatnit slevu na poplatníka a na studenta, přičemž součet těchto uplatněných slev je vyšší než možné daňové zvýhodnění, které si důsledkem přerozdělení manželka nemůže uplatnit. Podmínkou je, aby vypočtená daň dítěte před uplatněním slev byla vyšší, než je daňové zvýhodnění na vyživované dítě, kterou v důsledku přerozdělení nelze uplatnit. Přerozdělení na spolupracující dítě je tedy pro rodinu se dvěma dětmi výhodné, pokud základ daně dítěte po přerozdělení je za zdaňovací období vyšší než 129 400 Kč. V případě, že by rodina měla jen jedno dítě, přerozdělení na spolupracující dítě by se stávalo výhodným již od částky 101 400 Kč.

Tabulka 4.3 Přerozdělení příjmů na spolupracující dítě

	Manžel	Manželka	Dítě
DZD §6		561 960	
DZD §7	420 000		180 000
Celkový základ daně	420 000	561 960	180 000
Zaokrouhlení	420 000	561 900	180 000
Sazba daně v %	15	15	15
Daň	63 000	84 285	27 000
Sleva na poplatníka	24 840	24 840	24 840
Sleva na studenta			4 020
Daň po slevě	38 160	59 445	-
Daňové zvýhodnění			
- 1. dítě		15 204	
Daňová povinnost	38 160	44 241	-

Zdroj: vlastní zpracování

Nejvýhodnější by pak pro modelovu rodinu byla tato varianta, v případě, kdy by se na spolupracující dítě mohla přerozdělit částka ve výši 192 400 Kč¹. Při této částce by dítě mělo stále nulovou daňovou povinnost, ale zároveň by se, za nulové daňové

¹ Maximálně lze podle současné legislativy přerozdělit na jinou spolupracující osobu, než je manžel/ka pouze příjmy převyšující výdaje v hodnotě 180 000 Kč (max. 30 % příjmů a výdajů).

povinnosti dítěte, minimalizovala daňová povinnost manžela (dochází k maximálnímu využití slevy na poplatníka a slevy na studenta), přičemž daňová povinnost manželky by zůstala stejná jako v případě přerozdělení částky 180 000 Kč, která je dle zákona v této modelové situaci maximálně možná. Celková daňová povinnost modelové rodiny by v takovém případě byla 80 541 Kč².

Poslední variantou pro modelovou rodinu je přerozdělení na spolupracující manželku i dítě, která je znázorněna v *Tabulka 4.4*. V tomto případě je možné přerozdělit v souhrnu na manželku a dítě maximálně 30 % příjmů a výdajů manžela. Pro zjednodušení byly příjmy mezi spolupracující osoby rozděleny rovnoměrně ve výši 15 % (90 000 Kč) na jednotlivé spolupracující osoby. Toto rozdělení se ukázalo pro modelovou rodinu jako nejméně výhodné z výše zmíněných variant. Daňová povinnost manžela se oproti přerozdělení pouze na spolupracující dítě nezměnila z důvodu stejné hranice maximální výše přerozdělení. Stejně tak se nezměnila ani výše daňové povinnosti dítěte, která je stále nulová. Na druhou stranu dochází k navýšení daňové povinnosti manželky (o 32 904 Kč oproti variantě bez rozdělení a o 13 500 Kč oproti variantě přerozdělení pouze na spolupracující dítě), a to ze dvou důvodů. Prvním důvodem je navýšení jejího celkového základu daně na 651 960 Kč a druhým a mnohem podstatnějším důvodem je pak nemožnost uplatnit si slevu na vyživované dítě, na něž jsou přerozdělovány příjmy a výdaje manžela. Celkově tedy při rovnoměrném přerozdělení dochází k celkovému navýšení daňové povinnosti na 95 901 Kč, což je nárůst o 5 904 Kč oproti samostatnému zdanění. Tento nárůst je způsoben nízkým přerozdělením na spolupracující dítě, kdy při přerozdělené částce 90 000 Kč je daňová povinnost před odečtením slev pouze 13 500 Kč a jelikož slevu na poplatníka a na studenta lze čerpat pouze do výše daně před slevami není využito potenciálu tohoto přerozdělení. V tomto případě by bylo pro rodinu výhodnější uplatnit si daňové zvýhodnění na vyživované dítě.

Aby došlo ke snížení daňové povinnosti oproti variantě, kdy se přerozdělení na spolupracující osoby nevyužije, je zapotřebí změnit poměr přerozdělení mezi těmito spolupracujícími osobami. Nižší daňové povinnosti pak rodina bude dosahovat, pokud je na manželku přerozděleno 8,439 % (50 639 Kč) a na dítě pak 21,561 % (129 361 Kč),

² Stejně daňové povinnosti by dosáhla modelová rodina i v případě kdy by přerozdělila na spolupracující dítě částku vyšší než 192 400 Kč, a to až do částky přerozdělení 434 400 Kč, kdy od této částky by se celková daňová povinnost rodiny opět začala zvyšovat, jelikož by sice bylo maximálně využito slev na poplatníka a na studenta u dítěte a však již by nebyla maximálně využita sleva na poplatníka uplatňována manželem.

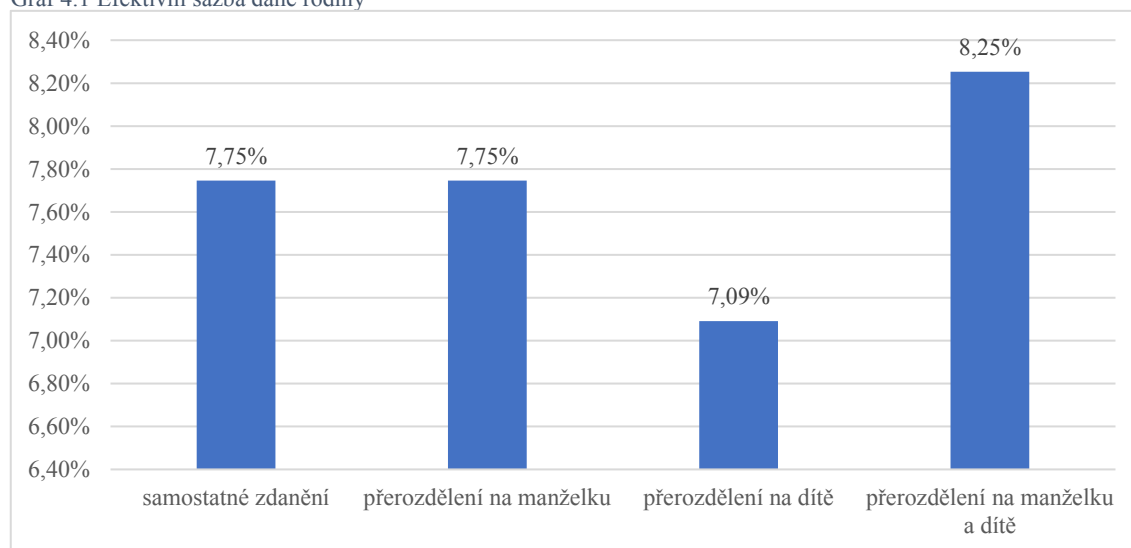
kdy ale dochází jen k minimální úspoře, oproti samostatnému zdanění, ve výši 6 Kč. Čím více se pak bude blížit přerozdělení příjmů na manželku k 0 % a na dítě k 30 %, tím bude daňová úspora v modelové rodině vyšší.

Tabulka 4.4 Přerozdělení na spolupracující manželku a dítě

	Manžel	Manželka	Dítě
DZD §6		561 960	
DZD §7	420 000	90 000	90 000
Celkový základ daně	420 000	651 960	90 000
Zaokrouhlení	420 000	651 900	90 000
Sazba daně v %	15	15	15
Daň	63 000	97 785	13 500
Sleva na poplatníka	24 840	24 840	24 840
Sleva na studenta			4 020
Daň po slevě	38 160	72 945	-
Daňové zvýhodnění		15 204	
Daňová povinnost	38 160	57 741	-

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 4.1 Efektivní sazba daně rodiny

Zdroj: vlastní zpracování

Z výše uvedené analýzy pak vyplývá, že nejvýhodnější se pro vzorovou rodinu v dané situaci jeví varianta přerozdělení příjmů a výdajů na spolupracující dítě. Druhou nejvýhodnější a zároveň i nejméně výhodnou je pak varianta přerozdělení na spolupracující manželku i dítě, přičemž velmi záleží na poměru, v jakém k tomuto přerozdělení dojde. Tato varianta však při stávajících příjmech a výdajích, které jsou přerozdělovány, nemůže být výhodnější než přerozdělení pouze na spolupracující dítě. Přerozdělení na spolupracující manželku se pak z pohledu výše daňové povinnosti ukázalo jako neutrální k variantě samostatného zdanění. Použití této varianty by však

bylo administrativně náročnější, čili je pro rodinu v takovém případě výhodnější, aby si manželé své příjmy zdanili každý samostatně. Podíl daňové povinnosti na základu daně u jednotlivých alternativ je pak znázorněn v Graf 4.1.

4.1.2 Solidární zvýšení daně

Další modelovou situací analyzovanou v této práci je varianta, kdy manžel za zdaňovací období dosáhl základu daně ze samostatně výdělečné činnosti ve výši 1 800 000 Kč, přičemž hrubé příjmy manželky zůstaly nezměněny ve výši 420 000 Kč za dané zdaňovací období (35 000 Kč měsíčně) a manželka si stále uplatňuje daňové zvýhodnění na obě děti. Při takto vysokých příjmech je poplatník povinen dle § 16a ZDP ze svých příjmů kromě standardní daně odvést také solidární zvýšení daně ve výši 7 % z rozdílu mezi sumou dílčích základů daně ze závislé činnosti a samostatně výdělečné činnosti a 48násobku průměrné mzdy. Pro tento modelový příklad se vychází z průměrné mzdy 34 835 Kč (platná pro rok 2020), hranice pro solidární zvýšení daně za dané zdaňovací období tudíž činí 1 672 080 Kč.

Následující Tabulka 4.5 opět znázorňuje výpočet daně a výši daňové povinnosti v případě, kdy nedochází k přerozdělení příjmů a výdajů a každý z manželů si podává samostatné daňové přiznání pouze ze svého základu daně.

Tabulka 4.5 Samostatné zdanění

	Manžel	Manželka
DZD §6		561 960
DZD §7	1 800 000	
Celkový základ daně	1 800 000	561 960
Zaokrouhlení	1 800 000	561 900
Sazba daně v %	15	15
Daň	270 000	84 285
Sleva na poplatníka	24 840	24 840
Daň po slevě	245 160	59 445
Daňové zvýhodnění		
- 1. dítě		15 204
- 2. dítě		19 404
Solidární zvýšení daně	8 955	
Daňová povinnost	254 115	24 837

Zdroj: vlastní zpracování

Z výpočtů vyplývá, že v takovém případě je výše daňové povinnosti u manželky shodná jako u předchozí modelové situace, a to ve výši 24 837 Kč, jelikož se její příjmy

nezměnily. U manžela pak došlo k výraznému nárůstu daňové povinnosti z původních 65 160 Kč na 254 115 Kč. K této změně došlo ze dvou důvodů, prvním je celkový nárůst základu daně manžela (z 600 000 Kč na 1 800 000 Kč), druhým důvodem je pak solidární zvýšení daně ve výši 8 955 Kč. Celková daňová povinnost modelové rodiny je tak při této variantě zdanění 278 952 Kč.

Tabulka 4.6 pak znázorňuje variantu, kdy jsou manželovy příjmy přerozděleny na spolupracující manželku, a to v maximální možné míře, kterou zákon umožňuje.

Tabulka 4.6 Přerozdělení příjmů na spolupracující manželku

	Manžel	Manželka
DZD §6		561 960
DZD §7	1 260 000	540 000
Celkový základ daně	1 260 000	1 101 960
Zaokrouhlení	1 260 000	1 101 900
Sazba daně v %	15	15
Daň	189 000	165 285
Sleva na poplatníka	24 840	24 840
Daň po slevě	164 160	140 445
Daňové zvýhodnění		
- 1. dítě		15 204
- 2. dítě		19 404
Daňová povinnost	164 160	105 837

Zdroj: vlastní zpracování

V tomto případě lze na spolupracující manželku převést maximálně 540 000 Kč, o které převyšují příjmy manžela jeho výdaje, což je přibližně 30 % z jeho základu daně. Na rozdíl od předchozí modelové situace, kdy příjmy manžela byly nižší, dochází v tomto případě k daňové úspoře oproti variantě, kdy by si každý z manželů zdaňoval své příjmy samostatně. Došlo sice k nárůstu daňové povinnosti manželky na částku 105 837 Kč, což je o 81 000 Kč více, ale zároveň došlo k výraznému poklesu daňové povinnosti manžela z 254 115 Kč na 164 160 Kč, což je snížení o 89 955 Kč. Celkově tedy poklesla daňová povinnost modelové rodiny při tomto přerozdělení o 8 955 Kč (z 278 952 Kč na 269 997 Kč). Příčinou tohoto poklesu je, že díky přerozdělení příjmů a výdajů manžela na spolupracující manželku došlo k poklesu jeho základu daně, díky čemuž se jeho základ daně dostal pod hranici, kdy je poplatník povinen odvádět solidární zvýšení daně, přičemž příjmy a výdaje manželky nestoupily natolik, aby tuto hranici překročily. Jak je z výpočtů patrné, tento pokles je pak tedy přesně ve výši vypočítaného solidárního zvýšení daně. K daňové úspoře by došlo i v případě, že by po přerozdělení základ daně manželky

dosahoval hranice pro solidární zvýšení daně; tato úspora by však od tohoto okamžiku klesala, a to až do chvíle kdy by součet dílčích základů daně manželky podle § 6 a § 7 dosáhl výše základu daně manžela před přerozdělením. V takovém případě by daňová povinnost rodiny byla shodná jako v případě samostatného zdanění a daňová úspora by byla nulová. Pokud by však bylo přerozděleno více příjmů a výdajů a součet dílčích základů ze závislé činnosti manželky a dílčího základu ze samostatně výdělečné činnosti manželky po přerozdělení by byl vyšší než, základ daně manžela před přerozdělením celková daňová povinnost rodiny by rostla z důvodů vyššího zatížení rodiny solidárním zvýšením daně.

Následující Tabulka 4.7 znázorňuje výpočet daňové povinnosti v případě, že dojde k přerozdělení příjmů a výdajů manžela na spolupracující dítě.

Tabulka 4.7 Přerozdělení na spolupracující dítě

	Manžel	Manželka	Dítě
DZD §6		561 960	
DZD §7	1 620 000		180 000
Celkový základ daně	1 620 000	561 960	180 000
Zaokrouhlení	1 620 000	561 900	180 000
Sazba daně v %	15	15	15
Daň	243 000	84 285	27 000
Sleva na poplatníka	24 840	24 840	24 840
Sleva na studenta			4 020
Daň po slevě	218 160	59 445	-
Daňové zvýhodnění		15 204	
Daňová povinnost	218 160	44 241	-

Zdroj: vlastní zpracování

V takovém případě dojde k poklesu daňové povinnosti u manžela oproti samostatnému zdanění o 35 955 Kč na 218 160 Kč, přičemž v porovnání s přerozdělením na spolupracující manželku se jeho daňová povinnost, z důvodu omezení možnosti přerozdělení na spolupracující děti maximálně v souhrnu 30 % (respektive 180 000 Kč) z jeho základu daně, zvýší o 54 000 Kč. Daňová povinnost manželky se oproti samostatnému zdanění zvýší o 19 404 Kč. Toto navýšení, jak již bylo vysvětleno v předchozím modelovém případě je způsobeno nemožností si uplatnit daňové zvýhodnění na vyživované dítě. Daňová povinnost dítěte, na které je přerozdělováno, je v případě, že by byla přerozdělena maximální zákonem umožňovaná část příjmů a výdajů (180 000 Kč což je v tomto případě přibližně 10 %) činí stejně jako v případě samostatného zdanění 0 Kč. Celková daňová povinnost modelové rodiny by v takovém

případě byla 262 401 Kč, což je o 16 551 Kč méně než u samostatného zdanění a o 7 596 Kč méně než v případě využití maximálního možného přerozdělení na spolupracující manželku. Tato úspora pak stejně jako v předchozím modelovém příkladu souvisí s větší výhodností využít slevy na poplatníka a slevy na studenta než uplatnění daňového zvýhodnění na vyživované dítě.

Poslední analyzovanou variantou u tohoto modelového příkladu je pak rozdělení příjmů a výdajů na spolupracující manželku i dítě, která je znázorněna v Tabulka 4.8. Pro zjednodušení jsou příjmy a výdaje v této variantě rozděleny mezi spolupracující manželku a dítě rovnoměrně v poměru 1:1. Daňová povinnost manžela se oproti předchozí variantě přerozdělení pouze na spolupracující dítě nemění a stále činí 218 160 Kč, jelikož, maximální možná část, kterou lze podle zákona přerozdělit je v souhrnu stále stejná (180 000 Kč) přičemž bylo plně využito této možnosti. Daňová povinnost manželky se oproti předchozí variantě zvýšila o 13 500 Kč a nyní činí 57 741 Kč, tento nárůst byl způsoben zvýšením jejího základu daně v důsledku přerozdělení. Oproti samostatnému zdanění pak došlo, díky zvýšení základu daně a nemožnosti uplatnit daňové zvýhodnění na vyživované dítě, k nárůstu o 32 904 Kč. Daňová povinnost dítěte se oproti variantě přerozdělení pouze na spolupracující dítě nemění a je stále nulová. Celková daňová povinnost modelové rodiny je pak oproti předchozí variantě vyšší o 13 500 Kč což je stejná částka, o kterou se zvýšila daňová povinnost manželky a činí 275 901 Kč. K celkové změně daňové povinnosti rodiny v porovnání s předchozí variantou došlo z důvodu nevyužití maximálního potenciálu slevy na poplatníka a na studenta. V tomto případě díky zastropování možného přerozdělení základu daně na 180 000 Kč a zvolenému poměru není možné maximálně tyto slevy využít. Varianta přerozdělení na spolupracující manželku a dítě při současné legislativě v tomto případě nemůže být pro modelovou rodinu výhodnější než přerozdělení pouze na spolupracující dítě, a to ani při změně poměru přerozdělení. Přičemž čím větší část příjmů a výdajů by se přerozdělovala na spolupracující dítě a menší na manželku tím by se rozdíl mezi těmito variantami zmenšoval.

Naproti tomu čím větší část příjmů by se přerozdělovala na spolupracující manželku, tím by tato varianta byla pro modelovou rodinu méně výhodná, jelikož by docházelo k čím dál tím menšímu využití slevy na poplatníka a na studenta. V bodě, kdy by využití těchto slev bylo menší než částka daňového zvýhodnění na vyživované dítě, které se z důvodu tohoto přerozdělení vzdali, stala by se tato varianta i méně výhodná než

varianta zdanění příjmů a výdajů manželů samostatně, přičemž k tomuto dojde od přerozdělení na spolupracující manželku ve výši 110 340 Kč a na spolupracující dítě 69 660 Kč. V tomto bodě dochází k tomu, že i přes úsporu na solidárním zvýšení daně se daňová povinnost manželky, v důsledku nedostatečného využití slevy na poplatníka a na studenta u dítěte a nemožnosti si na toto dítě uplatnit daňové zvýhodnění, zvýší natolik, že by bylo výhodnější zaplatit toto solidární zvýšení daně, než využívat přerozdělení a přijít o daňové zvýhodnění na vyživované dítě.

Tabulka 4.8 Přerozdělení na spolupracující manželku a dítě

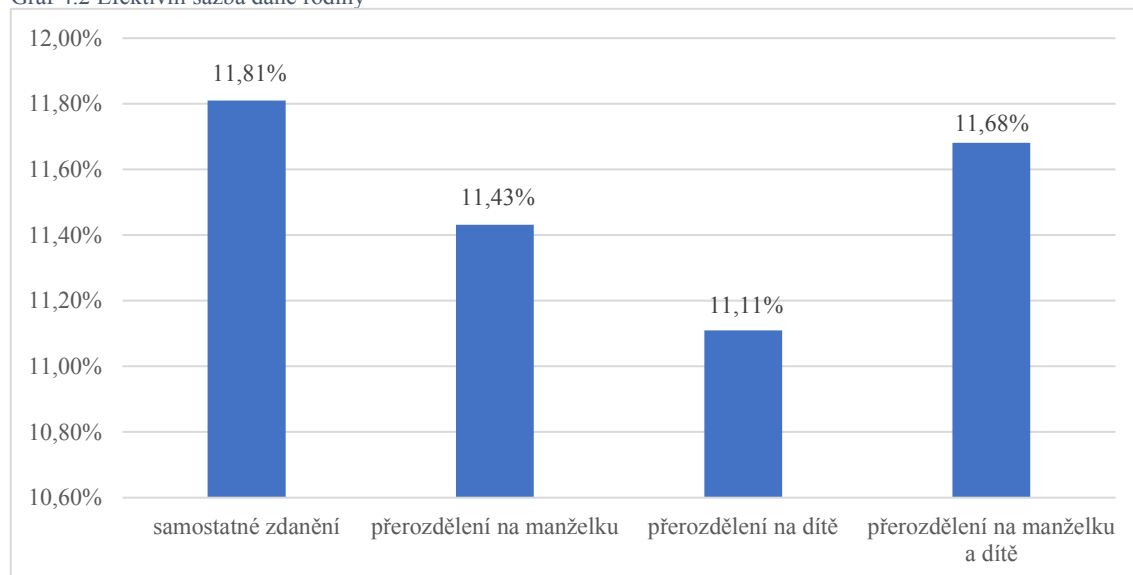
	Manžel	Manželka	Dítě
DZD §6		561 960	
DZD §7	1 620 000	90 000	90 000
Celkový základ daně	1 620 000	651 960	90 000
Zaokrouhlení	1 620 000	651 900	90 000
Sazba daně v %	15	15	15
Daň	243 000	97 785	13 500
Sleva na poplatníka	24 840	24 840	24 840
Sleva na studenta			4 020
Daň po slevě	218 160	72 945	-
Daňové zvýhodnění		15 204	
Daňová povinnost	218 160	57 741	-

Zdroj: vlastní zpracování

Jak vyplývá z výše uvedené analýzy je pro modelovou rodinu, v případě, kdy je příjem manžela zatížen solidárním zvýšením daně, nejvýhodnější využít variantu přerozdělení na spolupracující dítě, kdy dochází k nejvyšší daňové úspoře oproti variantě samostatného zdanění. K této úspoře, jak již bylo zmíněno v předchozím textu, došlo z důvodu, že po přerozdělení nebyl ani jeden člen rodiny povinen platit solidární zvýšení daně a zároveň bylo pro rodinu výhodnější využít slevy na poplatníka a na studenta u dítěte, na které je přerozdělováno, i za cenu ztráty možnosti uplatnit si daňové zvýhodnění na toto vyživované dítě. Druhou nejvýhodnější variantou ze zmíněných je pak přerozdělení příjmů a výdajů na spolupracující manželku, kde sice nejsou v maximální možné míře využity slevy na poplatníka a studenta, jak tomu bylo u přerozdělení na spolupracující dítě, ale stále zde dochází k úspoře ve výši solidárního zvýšení daně, které manžel není povinen díky přerozdělení odvést. V případě přerozdělení příjmů a výdajů na spolupracující manželku a dítě zároveň je velmi důležité správné zvolení poměrů tohoto přerozdělení. Čím větší část příjmů bude přerozdělena na spolupracující dítě, tím tato varianta bude výhodnější ovšem za stávající legislativy

nemůže být výhodnější než přerozdělení pouze na spolupracující dítě. Na druhou stranu čím větší část příjmů je přerozdělena na spolupracující manželku, tím více se tato varianta stává méně výhodnou, v určitém okamžiku se pak dokonce stává i méně výhodnou než samostatné zdanění. Porovnání těchto variant pomocí efektivní sazby daně je pak znázorněno v Graf 4.2.

Graf 4.2 Efektivní sazba daně rodiny

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.3 Ztráta

Poslední analyzovanou modelovou situací v části zaměřující se na možnosti zdanění osob žijících ve společně hospodařící domácnosti podle stávající legislativy České republiky je varianta, kdy manžel dosáhl ze svého podnikání ztráty ve výši 200 000 Kč. Základ daně manželky zůstává v porovnání s předchozími variantami nezměněn ve výši 561 960 Kč a manželka si stále uplatňuje daňové zvýhodnění na obě vyživované děti. Rozdílem oproti předchozím modelovým situacím však bude rozdělení na dvě části, kdy v první části budou analyzovány varianty za předpokladu, že manželka dosáhla svého základu daně ze závislé činnosti a v druhé části pak budou analyzovány varianty za předpokladu, že manželka svých příjmů dosáhla ze samostatné výdělečné činnosti.

a) Příjmy manželky plynou ze závislé činnosti (§ 6 ZDP)

Jako první bude analyzována varianta, kdy v modelové rodině manžel dosáhl ztráty ve výši 200 000 Kč, přičemž manželka dosáhla stejně jako v předchozích modelových situacích základu daně ze závislé činnosti ve výši 561 960 Kč, její hrubé příjmy tedy byly za dané zdaňovací období 420 000 Kč což je měsíčně 35 000 Kč.

V případě, kdyby si každý z manželů podával samostatně daňové přiznání pouze ze svých příjmů, jak je znázorněno v Tabulka 4.9 byla by daňová povinnost manžela z důvodu ztráty nulová. Celková daňová povinnost modelové rodiny by pak byla ve výši 24 837 Kč což je zároveň částka, kterou je povinna odvést manželka ze svého základu daně.

Tabulka 4.9 Samostatné zdanění

	Manžel	Manželka
DZD §6		561 960
DZD §7	- 200 000	
Celkový základ daně	-	561 960
Zaokrouhlení	-	561 900
Sazba daně v %	15	15
Daň	-	84 285
Sleva na poplatníka	24 840	24 840
Daň po slevě	-	59 445
Daňové zvýhodnění		
- 1. dítě		15 204
- 2. dítě		19 404
Daňová povinnost	-	24 837

Zdroj: vlastní zpracování

Celková daňová povinnost modelové rodiny se nezmění ani v případě přerozdělení ztráty manžela na spolupracující manželku, jak je znázorněno v Tabulka 4.10.

Tabulka 4.10 Přerozdělení příjmů na spolupracující manželku

	Manžel	Manželka	
DZD §6		561 960	
DZD §7	- 100 000		- 100 000
Celkový základ daně	-	561 960	-
Zaokrouhlení	-	561 900	-
Sazba daně v %	15	15	15
Daň	-	84 285	-
Sleva na poplatníka	24 840	24 840	
Daň po slevě	-	59 445	-
Daňové zvýhodnění			
- 1. dítě		15 204	
- 2. dítě		19 404	
Daňová povinnost	-	24 837	-

Zdroj: vlastní zpracování

Důvodem je, že dle stávající legislativy nelze o ztrátu ze samostatně výdělečné činnosti snížit dílčí základ daně ze závislé činnosti, celkový základ daně manželky tak zůstává stejný a tím pádem i její daňová povinnost je stále ve výši 24 837 Kč. Dílčí základ daně manžela se tak sice změnil, avšak je i po přerozdělení záporný a jeho daňová povinnost je tudíž stále nulová a nemá tak žádný vliv na výši daňové povinnosti celé modelové rodiny.

Tabulka 4.11 Přerozdělení na spolupracující dítě

	Manžel	Manželka	Dítě
DZD §6		561 960	
DZD §7	- 140 000		- 60 000
Celkový základ daně	-	561 960	-
Zaokrouhlení	-	561 900	-
Sazba daně v %	15	15	15
Daň	-	84 285	-
Sleva na poplatníka	24 840	24 840	24 840
Sleva na studenta	-		-
Daň po slevě		59 445	
Daňové zvýhodnění		15 204	
Daňová povinnost	-	44 241	-

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 4.12 Přerozdělení na spolupracující manželku a dítě

	Manžel	Manželka		Dítě
DZD §6		561 960		
DZD §7	- 140 000		- 30 000	- 30 000
Celkový základ daně	-	561 960	-	-
Zaokrouhlení	-	561 900	-	-
Sazba daně v %	15	15	15	15
Daň	-	84 285	-	-
Sleva na poplatníka	24 840	24 840		24 840
Sleva na studenta	-		-	-
Daň po slevě		59 445		
Daňové zvýhodnění		15 204		
Daňová povinnost	-	44 241	-	-

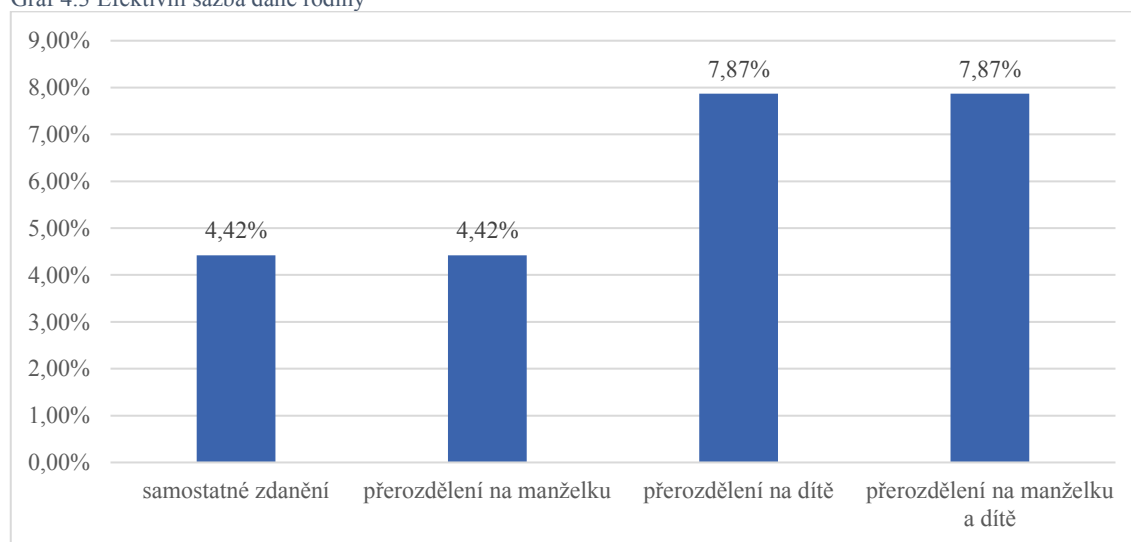
Zdroj: vlastní zpracování

Pokud by se modelová rodina rozhodla přerozdělit ztrátu na spolupracující dítě, jak je tomu v Tabulka 4.11, nebo na spolupracující manželku a dítě současně, jak je znázorněno v Tabulka 4.12, došlo by dokonce k nárůstu celkové daňové povinnosti rodiny na 44 241 Kč. Tato změna je způsobena nevyužitím potenciálu slevy na poplatníka

a slevy na studenta u dítěte. kdy k nevyužití těchto slev došlo z důvodu záporného základu daně s čímž souvisí nulová daňová povinnost dítěte, přičemž slevy lze odečíst od vypočtené daně jen do výše této daně. Zároveň pak manželka ztrácí možnost si uplatnit daňové zvýhodnění na vyživované dítě, na které je ztráta přerozdělena.

Z výše uvedené analýzy tedy vyplývá, že v případě, kdy manžel dosáhl ztráty z podnikání a manželka má pouze příjmy plynoucí ze zaměstnání nevyplatí se modelové rodině využití přerozdělení této ztráty na žádnou ze spolupracujících osob. Přičemž pokud by se rozhodli využít přerozdělení na spolupracující dítě, a to jak samostatně tak v kombinaci s přerozdělením na spolupracující manželku, dojde k navýšení daňové povinnosti rodiny o 19 404 Kč, což je částka daňového zvýhodnění, kterou si díky přerozdělení manželka nemůže na vyživované dítě uplatnit. Porovnání těchto variant z hlediska efektivní sazby daně je pak vidět v Graf 4.3.

Graf 4.3 Efektivní sazba daně rodiny

Zdroj: vlastní zpracování

b) Příjmy manželky plynou ze samostatně výdělečné činnosti (§ 7 ZDP)

Druhou analyzovanou variantou v případě, kdy manžel dosáhl ztráty (200 000 Kč) je pak situace kdy manželka dosáhla svého základu daně (561 960 Kč) ze samostatně výdělečné činnosti, přičemž stejně jako v předchozích případech si stále uplatňuje daňové zvýhodnění na obě vyživované děti.

Pokud by si manželé své příjmy zdaňovali každý samostatně jejich daňové povinnosti, by byly shodné, jak bylo uvedeno v Tabulka 4.9 jelikož nedošlo ke změně výše jejich základů daně (u manželky se nezměnila výše základu daně, ale pouze paragraf, podle, kterého vznikl). Tudíž v takovém případě daňová povinnost manžela je stále

nulová, manželka má stále daňovou povinnost ve výši 24 837 Kč, což je také celková daňová povinnost modelové rodiny.

Ke změně, oproti variantě rozdělení ztráty v případě, kdy manželka svého základu daně dostáhla ze závislé činnosti, nedojde ani, jestliže bude ztráta přerozdělena na spolupracující dítě. Důvodem je, že se nemění příjem dítěte, na které je ztráta přerozdělena tudíž nemůže dojít k žádné změně (pokud by dítě dosahovalo příjmů ze samostatné činnosti nebo příjmů podle § 8 až § 10, mohlo by při přerozdělení dojít ke změně výše daňové povinnosti rodiny, v důsledku čehož by se mohla stát varianta přerozdělení ztráty na spolupracující dítě výhodnou). Tato možnost je tak pro rodinu stejně nevýhodná jako tomu bylo v předchozí variantě znázorněné v Tabulka 4.11.

Ke změně oproti předchozí variantě dojde v případě, že se modelová rodina rozhodne přerozdělit ztrátu manžela na spolupracující manželku nebo současně na spolupracující manželku a dítě. Při přerozdělení ztráty manžela na spolupracující manželku, která má příjmy ze samostatně výdělečné činnosti, jak tomu je vidět v Tabulka 4.13, dojde k výraznému poklesu daňové povinnosti rodiny, přičemž manželova daňová povinnost je stále nulová, ale oproti předchozí variantě přerozdělení ztráty a oproti variantě kdy by si své příjmy manželé zdaňovali každý samostatně, poklesne v důsledku přerozdělení základ daně manželky a tím i její daňová povinnost a to z 24 837 Kč na 9 837 Kč.

Tabulka 4.13 Přerozdělení na spolupracující manželku

	Manžel	Manželka
DZD §6		
DZD §7	- 100 000	461 960
Celkový základ daně	-	461 960
Zaokrouhlení	-	461 900
Sazba daně v %	15	15
Daň	-	69 285
Sleva na poplatníka	24 840	24 840
Daň po slevě	-	44 445
Daňové zvýhodnění		
- 1. dítě		15 204
- 2. dítě		19 404
Daňová povinnost	-	9 837

Zdroj: vlastní zpracování

Jedná se o pokles o 15 000 Kč, který je způsoben snížením základu daně manželky, přičemž výše úspory je rovna dani vypočítané z přerozdělené částky³. Daňová povinnost modelové rodiny je pak stejně jako v předchozích případech přerozdělení ztráty stejná jako daňová povinnost manželky ve výši 9 837 Kč.

Ke změně daňové povinnosti oproti předchozí variantě přerozdělení ztráty dochází také při přerozdělení na spolupracující dítě a manželku současně, jak je znázorněno v Tabulka 4.14 (zvolený poměr je stejně jako u předchozích příkladů mezi spolupracujícími osobami 1:1). U této varianty dochází, stejně jako v případě přerozdělení ztráty na spolupracující dítě, k většímu zdanění příjmů modelové rodiny oproti samostatnému zdanění (o 10 404 Kč, daňová povinnost modelové rodiny je rovna daňové povinnosti manželky 39 741 Kč), a to z důvodu nemožnosti využití potenciálu slevy na poplatníka a slevy na studenta u dítěte, přičemž stejně jako v předchozích variantách manželka ztrácí možnost si na toto dítě uplatnit daňové zvýhodnění. Oproti přerozdělení pouze na spolupracující dítě však tento nárůst není tak velký, a to z důvodu přerozdělení části ztráty na manželku, jejíž příjmy se tímto sníží, což vede ke snížení její daňové povinnosti o daň vypočítanou z částky přerozdělené ztráty. Čím větší část ztráty tak bude přerozdělena na manželku, tím bude daňová povinnost rodiny klesat. V této modelové situaci však při přerozdělení ztráty na spolupracující manželku i dítě nemůže dojít k situaci, kdy by tato varianta byla pro rodinu výhodnější než samostatné zdanění, díky již výše zmíněnému nevyužití potencionálu slev a ztrátě daňového zvýhodnění, a to i v případě kdy je na spolupracující manželku přerozdělena maximální možná část ztráty. Výhodnější, respektive stejně výhodná, by se tato varianta, oproti samostatnému zdanění, mohla stát pouze v případě, kdy by dítě po odečtení přerozdělené ztráty dosahovalo dostatečných příjmů, které by mu umožňovali využít slev alespoň ve výši daňového zvýhodnění, o které manželka v důsledku přerozdělení přišla. Přerozdělení ztráty současně na spolupracující manželku i dítě v této modelové situaci však nikdy nemůže být stejně výhodné nebo dokonce výhodnější jako přerozdělení pouze na spolupracující manželku. Jak již bylo napsáno dříve, prvním důvodem, je stejně jako v předchozích případech, nevyužití potenciálu slev a ztráta daňového zvýhodnění. Druhým důvodem je pak, že na manželku v tomto případě nemůžeme přerozdělit tak velkou část ztráty, jak tomu bylo v případě přerozdělení pouze na spolupracující manželku. To má za následek

³ Pokud by manželka dosahovala příjmů, které by podléhaly solidárnímu zvýšení daně a manžel by na ní přerozdělil část své ztráty, byla by daňová úspora větší o solidární zvýšení, jenž by díky snížení základu daně manželky nemusela odvést.

menší snížení základu daně manželky a tím pádem menší snížení daňové povinnosti manželky a v závislosti na tom i rodiny.

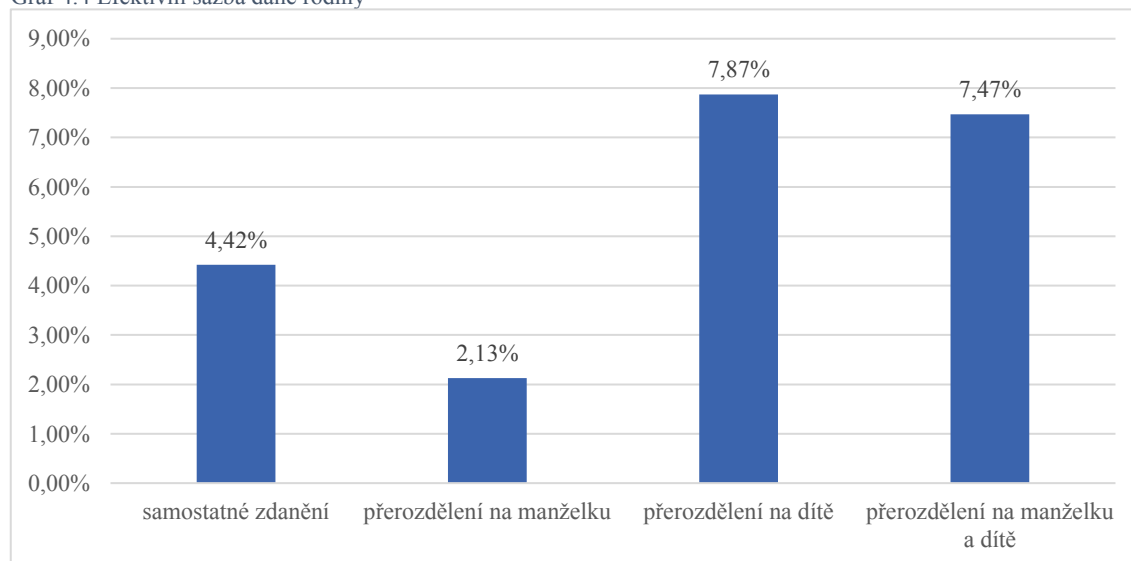
Tabulka 4.14 Přerozdělení na spolupracující manželku a dítě

	Manžel	Manželka	Dítě
DZD §6			
DZD §7	- 140 000	531 960	- 30 000
Celkový základ daně	-	531 960	-
Zaokrouhlení	-	531 900	-
Sazba daně v %	15	15	15
Daň	-	79 785	-
Sleva na poplatníka	24 840	24 840	24 840
Sleva na studenta	-		-
Daň po slevě		54 945	
Daňové zvýhodnění		15 204	
Daňová povinnost	-	39 741	-

Zdroj: vlastní zpracování

V případě, že manžel dosahuje ztráty z podnikání a manželka má příjmy plynoucí ze samostatné činnosti, se tedy pro tuto modelovou rodinu jeví nejvýhodnější varianta přerozdělení této ztráty na spolupracující manželku. Druhou nejvýhodnější variantou je pak zdanit tyto příjmy samostatně. Nevýhodnými i oproti samostatnému zdanění se pak stávají varianty přerozdělení na spolupracující dítě a manželku zároveň a nejméně výhodnou variantou je přerozdělení této ztráty pouze na spolupracující dítě. Stejně jako v předchozích modelových situacích je v následujícím Graf 4.4 znázorněna výhodnost jednotlivých variant pomoci efektivní sazby daně.

Graf 4.4 Efektivní sazba daně rodiny

Zdroj: vlastní zpracování

Z celkové analýzy přerozdělování ztráty tak vyplývá, že se modelové rodině nevyplatí přerozdělovat tuto ztrátu na spolupracující dítě, a to bez ohledu na to, zda plynou manželce příjmy dle § 6 nebo § 7 ZDP (daňová povinnost rodiny bude vždy 44 241 Kč za daných podmínek). Nevýhodné oproti samostatnému zdanění je pro tuto rodinu také přerozdělení ztráty současně na spolupracující manželku a dítě, kdy ovšem již záleží na tom, z jaké činnosti příjmy manželky plynou, jelikož v případě, že ji plynou příjmy ze samostatně výdělečné činnosti, dochází při přerozdělení k snížení jejího základu daně a tím i její daňové povinnosti. Tím pádem nevýhodnost, oproti variantě, kdy ji plynou příjmy ze závislé činnosti, není tak velká. Největší rozdíl je pak v případě kdy se modelová rodina rozhodne přerozdělit ztrátu na spolupracující manželku. Pokud plynou příjmy manželky ze závislé činnosti, je varianta přerozdělení stejně výhodná jako samostatné zdanění, jestliže jí, ale plynou příjmy ze samostatné činnosti sníží se výrazně daňová povinnost rodiny, a to o 15 000 Kč (výše daně vypočítaná z přerozdělené ztráty manžela).

4.2 Alternativy zdanění osob žijících ve společně hospodařící domácnosti

V této podkapitole budou na stejné modelové rodině jako v předchozí podkapitole analyzovány alternativy zdanění osob žijících ve společně hospodařící domácnosti jako je znovuzavedení společného zdanění manželů nebo zavedení progresivní sazby daně.

4.2.1 Společné zdanění manželů

Jednou z možných alternativ ke stávajícím možnostem zdanění osob žijících ve společně hospodařící domácnosti je znovuzavedení institutu společného zdanění manželů. Tato práce bude pro tuto část vycházet ze současné legislativy (existence superhrubé mzdy a zachování stávajících slev a daňových zvýhodnění) ve spojení s legislativou platnou pro společné zdanění manželů v roce 2007.

Modelová rodina zůstává stejná jako v předchozích případech. Skládá se z manžela, manželky a dvou dětí. Přičemž příjmy manželovy plynou stále z podnikání a příjmy manželky ze závislé činnosti.

a) Manželé mají příjmy nepodléhající solidárnímu zvýšení daně

V první modelové situaci dosáhl, za dané zdaňovací období, manžel příjmů ze samostatné činnosti ve výši 600 000 Kč. Manželka pak dosáhla hrubého příjmů ze závislé

činnosti ve výši 420 000 Kč, což je 35 000 Kč měsíčně, její dílčí základ daně ze závislé činnosti tak činí 561 960 Kč.

V případě, že by v této situaci modelová rodina využila institutu společného zdanění manželů, jak je znázorněno v Tabulka 4.15, za podmínek, které byly dříve definovány, byla by jejich daňová povinnost za zdaňovací období ve výši 89 982 Kč. Za těchto podmínek by tedy daňová povinnost modelové rodiny nebyla příliš odlišná od daňové povinnosti v případě, kdy by si každý z manželů zdaňoval své příjmy samostatně jak je tomu znázorněno v Tabulka 4.1 (daňová povinnost rodiny činila 89 997 Kč). Rozdíl ve výši daňové povinnosti mezi těmito variantami je pouze 15 Kč, což je způsobeno zaokrouhlením základu daně po rozdělení společného základu daně. Nelze tedy napsat, která varianta by v tomto případě byla pro poplatníky všeobecně výhodnější, jelikož by se výhodnost těchto dvou variant měnila v závislosti na změnách dílčích základů daně, přičemž rozdíly by nebyly příliš podstatné. Daňová povinnost manželky se pak oproti samostatnému zdanění zvýšila o 2 850 Kč, na druhou stranu daňová povinnost manžela se snížila o 2 865 Kč.

Tabulka 4.15 Návrh společného zdanění manželů při běžných příjmech

	Manžel	Manželka
DZD §6		561 960
DZD §7	600 000	
Společný základ daně	1 161 960	
Rozdělený základ daně	580 980	580 980
Zaokrouhlení	580 900	580 900
Sazba daně v %	15	15
Daň	87 135	87 135
Sleva na poplatníka	24 840	24 840
Daň po slevě	62 295	62 295
Daňové zvýhodnění		
- 1. dítě		15 204
- 2. dítě		19 404
Daňová povinnost	62 295	27 687

Zdroj: vlastní zpracování

Při těchto příjmech modelové rodiny a při podmínkách, které byly stanoveny výše je tedy pro modelovou rodinu výhodnější využít možnosti přerozdělení na spolupracující dítě, jak tomu bylo znázorněno v Tabulka 4.3, než využití společného zdanění manželů.

b) Manželovy příjmy podléhají solidárnímu zvýšení daně

Následující varianta počítá se zachováním hrubých příjmů manželky ve výši 420 000 Kč (dílčí základ daně 561 960 Kč), přičemž příjmy manžela se oproti předchozímu příkladu zvýší na částku 1 800 000 Kč za dané zdaňovací období. Příjmy manžela jsou tak v případě, kdy by každý z manželů podával daňové přiznání samostatně, jak je tomu v Tabulka 4.5, zatíženy solidárním zvýšením daně. Daňová povinnost modelové rodiny by byla při samostatném zdanění 278 952 Kč.

Tabulka 4.16 pak znázorňuje postup výpočtu daňové povinnosti, pokud by se manželé rozhodli využít variantu společného zdanění manželů. V takovém případě by došlo k poklesu daňové povinnosti modelové rodiny, oproti samostatnému zdanění, o 8 970 Kč. Toto snížení je způsobeno zejména snížením dílčího základu manžela pod hranici kdy by jeho příjmy podléhaly solidárnímu zvýšení daně a zároveň nedošlo k navýšení příjmů manželky natolik, aby její příjmy tomuto solidárnímu zdanění podléhat začaly.

Oproti využití přerozdělení na spolupracující manželku (Tabulka 4.6) došlo při využití společného zdanění manželů jen k minimálnímu rozdílu a to o 15 Kč, který jako v předchozím případě byl způsoben pouze zaokrouhlením po rozdělení společného základu daně.

Tabulka 4.16 Návrh společného zdanění manželů při solidárním zvýšení daně

	Manžel	Manželka
DZD §6		561 960
DZD §7	1 800 000	
Společný základ daně	2 361 960	
Rozdělený základ daně	1 180 980	1 180 980
Zaokrouhlení	1 180 900	1 180 900
Sazba daně v %	15	15
Daň	177 135	177 135
Sleva na poplatníka	24 840	24 840
Daň po slevě	152 295	152 295
Daňové zvýhodnění		
- 1. dítě		15 204
- 2. dítě		19 404
Daňová povinnost	152 295	117 687

Zdroj: vlastní zpracování

Varianta společného zdanění manželů je tedy pro modelovou rodinu výhodnější než varianta samostatného zdanění díky úspoře na solidárním zdanění. Je však stejně výhodná jako přerozdělení příjmů a výdajů manžela na spolupracující manželku, a to i přes omezení výše přerozdělení. Tato stejná výhodnost je způsobena tím, že v obou případech dojde ke stejné úspoře ve výši solidárního zvýšení. Přičemž pod hranicí pro solidární zvýšení daně jsou oba manželé zdaňováni stejnou sazbou daně a tím pádem, dokud základ daně ani jednoho z manželů nepřekročí hranici pro solidární zvýšení daně, nezáleží na tom, v jakém poměru budou příjmy a výdaje mezi manžele rozděleny. Nejvýhodnější je tedy pro modelovou rodinu při dané situaci využít přerozdělení příjmů a výdajů na spolupracující dítě, jak tomu bylo v Tabulka 4.7 kdy dochází k nejvýhodnějšímu využití slev na poplatníka, na studenta a daňového zvýhodnění na vyživované dítě.

c) Manžel dosáhl ztráty z podnikání

Poslední analyzovanou modelovou situací v této části je situace, kdy manžel dosáhl ze svého podnikání ztráty ve výši 200 000 Kč, přičemž dílčí základ daně manželky zůstal nezměněn ve výši 561 960 Kč. Manželka si také nadále uplatňuje daňové zvýhodnění na obě vyživované děti.

Podle legislativy platné v roce 2007 pro společné zdanění manželů v případě, kdy jeden z manželů dosáhne ztráty, nepočítala se tato ztráta do společného základu daně a ten z manželů, kterému vznikla, si ji mohl/a odečíst od základu daně v následujících zdaňovacích obdobích, a to za předpokladu, že v roce, kdy tuto ztrátu od základu daně odečítá, nevyužije společného zdanění manželů.

Tedy v této modelové situaci, jak je vidět v Tabulka 4.17, je společný základ daně ve výši příjmů manželky (561 960 Kč). Daňová povinnost manžela při této variantě, na rozdíl od varianty samostatného zdanění nebo přerozdělení, kdy byla daňová povinnost nulová, je ve výši 17 295 Kč. Manželka pak při využití společného zdanění manželů dosáhla daňového bonusu ve výši 17 313 Kč. Celkově by tak modelová rodina dosáhla daňového bonusu 18 Kč. Oproti samostatnému zdanění, jak je tomu v Tabulka 4.9, tak dochází k úspoře ve výši 24 855 Kč. Daňové úspory při využití společného zdanění manželů dosáhne modelová rodina i v porovnání s variantou, kdy ztráta byla přerozdělena na spolupracující manželku, jejíž příjmy jí plynuly z podnikání, jak je tomu v Tabulka 4.13, a to ve výši 9 855 Kč. K těmto úsporám došlo díky tomu, že v důsledku

rozdělení společného základu daně (dílní základ daně manželky) mezi oba manžele není základ daně manžela nulový a tím pádem došlo k optimálnímu využití možnosti uplatnění slevy na poplatníka.

Tabulka 4.17 Návrh společného zdanění manželů při ztrátě

	Manžel	Manželka
DZD §6		561 960
DZD §7	- 200 000	
Společný základ daně	561 960	
Rozdělený základ daně	280 980	280 980
Zaokrouhlení	280 900	280 900
Sazba daně v %	15	15
Daň	42 135	42 135
Sleva na poplatníka	24 840	24 840
Daň po slevě	17 295	17 295
Daňové zvýhodnění		
- 1. dítě		15 204
- 2. dítě		19 404
Daňová povinnost	17 295	- 17 313

Zdroj: vlastní zpracování

Za předpokladu, že by oproti předchozímu příkladu byla povolena možnost do společného základu daně zahrnout také ztrátu (Tabulka 4.18), dosáhla by modelová rodina ještě vyšších úspor na dani. Daňová povinnost manžela by oproti předchozí variantě klesla z původních 17 295 Kč na 2 295 Kč což je úspora 15 000 Kč, manželka má pak o stejnou částku (15 000 Kč) vyšší daňový bonus (daňový bonus vzrostl z 17 313 Kč na 32 313 Kč), celkový daňový bonus modelové rodiny tak činí 30 018 Kč což je daňová úspora oproti předchozí variantě ve výši 30 000 Kč (součet daňové úspory manžela a navýšení daňového bonusu u manželky). Vlivem zahrnutí ztráty dojde ke snížení společného základu daně, což způsobí pokles základu daně manžela i manželky. Celková daňová úspora je pak v tomto případě ve výši daně vypočítané ze ztráty, které manžel dosáhl. Nejvyššího daňového bonusu by pak modelová rodina dosáhla při společném základu daně ve výši 331 200 Kč. Při tomto společném základu daně je daň před uplatněním slev obou manželů ve výši 24 840 Kč což je přesně částka slev na poplatníka a tím pádem je daňová povinnost manžela nulová, přičemž manželka maximálně využije daňového zvýhodnění na vyživované dítě a dosáhne daňového bonusu ve výši součtu těchto zvýhodnění (v tomto případě 34 608 Kč). Pokud by společný základ daně byl menší, než tato částka rodina by dosáhla stejného daňového bonusu s rozdílem,

že by nebyly v maximální možné míře využity slevy na poplatníka, přičemž při změnách společného základu daně (pokud je ztráta stále stejná) nedochází ke změně výše daňové úspory v porovnání s předchozí variantou⁴.

Tabulka 4.18 Návrh společného zdanění manželů při zahrnutí ztráty do společného ZD

	Manžel	Manželka
DZD §6		561 960
DZD §7	- 200 000	
Společný základ daně	361 960	
Rozdělený základ daně	180 980	180 980
Zaokrouhlení	180 900	180 900
Sazba daně v %	15	15
Daň	27 135	27 135
Sleva na poplatníka	24 840	24 840
Daň po slevě	2 295	2 295
Daňové zvýhodnění		
- 1. dítě		15 204
- 2. dítě		19 404
Daňová povinnost	2 295	- 32 313

Zdroj: vlastní zpracování

Oproti variantě, kdy došlo k přerozdělení ztráty na spolupracující manželku, která má příjmy plynoucí jí z podnikání, pak dosáhne modelová rodina při této variantě daňové úspory ve výši 42 150 Kč.

V případě, že manžel dosáhl ztráty, by tedy bylo pro modelovou rodinu výhodnější využít společného zdanění manželů než rozdělení na spolupracující manželku (bez ohledu na to podle jakého paragrafu manželce příjmy plynou), a to díky následovnému rozdělení společného základu daně díky čemuž by mohl manžel využít slevu na poplatníka, kterou by jinak nevyužil. Za předpokladu možnosti do společného základu daně zahrnout také ztrátu by se výhodnost této varianty ještě prohloubila.

V Příloha 1 je pak znázorněno srovnání jednotlivých variant pomoci efektivní sazby daně včetně varianty společného zdanění manželů.

⁴ Úspora oproti variantě, kdy se ztráta nezahrnovala do společného základu daně, bude, až do chvíle, kdy je součet dílčích základů daně manželky roven ztrátě manžela, vždy ve výši 15 % ze ztráty. Od této chvíle pak bude daňová úspora klesat, až bude nulová.

4.2.2 Zavedení progresivní sazby daně

Další rozebíranou alternativou v této práci je zavedení klouzavě progresivní sazby daně. Přičemž se pro účely této práce bude předpokládat, že, společně se zavedením progresivní sazby daně, dojde také ke zrušení superhrubé mzdy a solidárního zvýšení daně, které i při současné legislativě vytváří určitou klouzavou progresi zdanění.

Další změnou pak je zrušení slevy na poplatníka a slevy na studenta, jelikož ta při progresivní sazbě daně není pro poplatníky tak výhodná. Místo těchto slev je zavedena nová nezdanitelná část základu daně na poplatníka ve výši 165 600 Kč, kterou bude moct využít, stejně jako slevu na poplatníka, každý poplatník za stejných podmínek jako je tomu v současnosti u slevy na poplatníka⁵, a nezdanitelná část základu daně na studenta ve výši 26 800 Kč, kterou si bude moct uplatnit poplatník za stejných podmínek jako si může v současnosti uplatnit slevu na studenta (částky nových nezdanitelných částí byly vypočteny jako částka, kterou by si poplatník mohl odečíst, podle současné legislativy, v případě, že by slevu na poplatníka převedl na nezdanitelnou část základu daně⁶). Výše daňového zvýhodnění pak zůstává stejná, jako tomu bylo v předchozích případech, přičemž i podmínky jejího využití jsou totožné. Rozhraní a výše sazeb daně, ze kterých je v práci vycházeno, jsou znázorněny v Tabulka 4.19, přičemž sazby daně jsou pro zjednodušení totožné jako v roce 2006.

Tabulka 4.19 Modelový příklad progresivní sazby daně

Základ daně		Daň	Ze základu přesahující
od Kč	do Kč		
0	200 000	12 %	
200 000	500 000	24 000 Kč + 19 %	200 000
500 000	800 000	57 000 Kč + 25 %	500 000
800 000	a více	75 000 Kč + 32 %	800 000

Zdroj: vlastní zpracování

I v tomto případě zůstává modelová rodina stejná, tedy stále se skládá z manžela podnikajícího v oblasti právních služeb, manželky pracující jako učitelka na střední škole a dvou studujících dětí.

⁵ Pokud je zavedená progresivní sazba daně je pro poplatníka výhodnější využít nezdanitelné části daně místo slevy na poplatníka. Důvodem je, že v případě, kdy využije nezdanitelné části základu daně (v tomto případě by tato nezdanitelná část základu daně odpovídala výši daňového zvýhodnění při stávající legislativě), může dojít k přesunu z vyšší daňové sazby do nižší a tím pádem k menšímu odvodu daně o větší částku, než je výše slevy na poplatníka.

⁶ Nezdanitelná část základu daně na poplatníka = $24\,840/0,15 = 165\,600$ Kč
Nezdanitelná část základu daně na studenta = $4\,020/0,15 = 26\,800$ Kč

a) Progresivní zdanění při běžných příjmech

Stejně jako v předchozích případech bude jako první analyzována varianta, kdy manželé dosahují běžných příjmů. Manžel dosáhl příjmů ve výši 600 000 Kč a manželka má stále hrubé příjmy ze závislé činnosti ve výši 420 000 Kč a uplatňuje si daňové zvýhodnění na obě děti.

Tabulka 4.20 znázorňuje výpočet a výši daňové povinnosti, pokud si manželé své příjmy zdaňují každý samostatně. V takovém případě je daňová povinnost manžela 68 536 Kč a manželka dosáhne daňového bonusu ve výši 272 Kč, celková daňová povinnost rodiny je pak ve výši 68 264 Kč.

Tabulka 4.20 Návrh výpočtu samostatného zdanění

	Manžel	Manželka
DZD §6		420 000
DZD §7	600 000	
Celkový základ daně	600 000	420 000
Nezdanitelné části základu daně	165 600	165 600
Snížený základ daně	434 400	254 400
Zaokrouhlení	434 400	254 400
Daň	68 536	34 336
Daňové zvýhodnění		
- 1. dítě		15 204
- 2. dítě		19 404
Daňová povinnost	68 536	- 272

Zdroj: vlastní zpracování

Další Tabulka 4.21 pak znázorňuje variantu, kdy manžel část svých příjmů převede na spolupracující manželku, a to v maximální možné míře (pravidla pro přerozdělení jsou totožná jako v předchozích variantách). Při tomto přerozdělení dojde sice ke snížení daňové povinnosti manžela z 68 536 Kč na 16 128 Kč (pokles o 52 408 Kč), ale zároveň dojde k navýšení daňové povinnosti manželky z -272 Kč na 59 992 Kč (nárůst o 60 264 Kč), celková povinnost rodiny se tak důsledkem přerozdělení zvýší z původních 68 264 Kč na 76 120 Kč což je nárůst o 7 856 Kč. K tomuto nárůstu došlo v důsledku nárůstu příjmů manželky, což mělo za následek překročení třetího hraničního pásma a tím pádem i větší zdanění. Tedy i přes snížení manželových příjmů díky přerozdělení a zdanění jeho příjmů nižší sazbou daně došlo zároveň k takovému nárůstu příjmů manželky, že její příjmy hranici překročily a část z nich tak byla zdaněna sazbou vyšší. Pokud by se však manželé rozhodli přerozdělit částku pouze 234 400 Kč,

nebo menší, nedošlo by ke změně oproti situaci, kdy jsou příjmy zdaněny samostatně. Důvodem této shodné výhodnosti je, že příjmy manžela neklesly do nižšího zdaňovacího pásma a zároveň ani příjmy manželky nestoupily do zdaňovacího pásma vyššího, tedy je jedno zda danou částku zdaní 19 % manžel nebo manželka⁷.

Tabulka 4.21 Návrh přerozdělení na spolupracující manželku

	Manžel	Manželka
DZD §6		420 000
DZD §7	300 000	300 000
Celkový základ daně	300 000	720 000
Nezdanitelné části základu daně	165 600	165 600
Snížený základ daně	134 400	554 400
Zaokrouhlení	134 400	554 400
Daň	16 128	94 600
Daňové zvýhodnění		
- 1. dítě		15 204
- 2. dítě		19 404
Daňová povinnost	16 128	59 992

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 4.22 znázorňuje variantu přerozdělení na spolupracující dítě, a to v maximální možné míře (30 % tedy 180 000 Kč). Při tomto přerozdělení dojde k úspoře na daňové povinnosti manžela ve výši 34 200 Kč, z 68 536 Kč na 34 336 Kč. U manželky pak v důsledku přerozdělení na spolupracující dítě došlo k navýšení daňové povinnosti na 19 132 Kč, což je nárůst o 19 404 Kč, který byl způsoben nemožností si uplatnit daňové zvýhodnění na dítě, na nějž je přerozdělováno. Daňová povinnost dítěte zůstává i po přerozdělení nulová, a to díky možnosti využít nezdanitelné části základu daně na poplatníka a studenta. Celková daňová povinnost modelové rodiny pak, díky tomuto přerozdělení, klesla z původních 68 264 Kč na 53 468 Kč (o 14 796 Kč). K tomuto celkovému poklesu daňové povinnosti tedy došlo z důvodu menšího zdanění příjmů manžela, k němuž došlo díky snížení jeho základu daně, přičemž bylo využito u dítěte nezdanitelné části základu daně na poplatníka a na studenta, které by jinak rodina využít nemohla. Největší celkovou úsporu na dani by, při této variantě a při stále nulové daňové povinnosti dítěte, modelová rodina dosáhla, pokud by na spolupracující dítě mohla

⁷ V případě, kdy by ani po přerozdělení příjmy manželky nepřevýšili hranici 3. pásma a zároveň by manželovy příjmy klesly pod hranici 2. pásma stala by se tato varianta pro rodinu výhodnějším než samostatné zdanění. K této výhodnosti by pak došlo také v případě, kdy by příjmy manželky tuto hranici překročily, přičemž by příjmy manžela musely klesnout pod hranici 2. pásma natolik, aby daňová úspora manžela kompenzovala nárůst daňové povinnosti manželky.

přerozdělit částka 192 401 Kč (až 192 499 Kč), a to z důvodu maximálního využití nezdanitelné části na poplatníka a na studenta. Tedy daňová povinnost dítěte by byla stále nulová, daňová povinnost manželky by se nezměnila oproti nižšímu přerozdělení a zároveň by došlo ještě k většímu poklesu daňové povinnosti manžela.

Tabulka 4.22 Návrh přerozdělení na spolupracující dítě

	Manžel	Manželka	Dítě
DZD §6		420 000	
DZD §7	420 000		180 000
Celkový základ daně	420 000	420 000	180 000
Nezdanitelné části základu daně	165 600	165 600	192 400
Snížený základ daně	254 400	254 400	- 12 400
Zaokrouhlení	254 400	254 400	-
Daň	34 336	34 336	-
Daňové zvýhodnění			
- 1. dítě		15 204	
Daňová povinnost	34 336	19 132	-

Zdroj: vlastní zpracování

Pokud se modelová rodina rozhodne pro přerozdělení na spolupracující manželku i dítě v maximální možné míře, a v poměru 1:1 mezi manželkou a dítětem, jak je tomu v Tabulka 4.23, zůstane daňová povinnost manžela totožná jako při přerozdělení pouze na spolupracující dítě z důvodu možnosti přerozdělit stejnou maximální částku (30 %, respektive 180 000 Kč).

Tabulka 4.23 Návrh přerozdělení na spolupracující manželku a dítě

	Manžel	Manželka	Dítě
DZD §6		420 000	
DZD §7	420 000	90 000	90 000
Celkový základ daně	420 000	510 000	90 000
Nezdanitelné části základu daně	165 600	165 600	192 400
Snížený základ daně	254 400	344 400	- 102 400
Zaokrouhlení	254 400	344 400	-
Daň	34 336	51 436	-
Daňové zvýhodnění			
- 1. dítě		15 204	
Daňová povinnost	34 336	36 232	-

Zdroj: vlastní zpracování

Také daňová povinnost dítěte zůstane, stejně jako v předchozím případě, nulová díky využití nezdanitelné části základu daně. Daňová povinnost manželky se pak oproti předchozímu přerozdělení zvýší o 17 100 Kč (z 19 132 Kč na 36 232 Kč), tento nárůst je

způsoben zvýšením základu daně manželky o 90 000 Kč. Celková daňová povinnost rodiny je pak, při tomto přerozdělení, ve výši 70 568 Kč což je o 2 304 Kč více než u samostatného zdanění a o 17 100 Kč více než u přerozdělení pouze na spolupracující dítě a však je tato varianta o 5 552 Kč výhodnější než varianta přerozdělení pouze na spolupracující manželku.

Výhodnost a nevýhodnost této varianty oproti přerozdělení pouze na spolupracující manželku nebo dítě je způsobena možností uplatnit u dítěte nezdanitelné části na poplatníka a studenta. Oproti přerozdělení pouze na dítě je tato varianta méně výhodná z důvodu nevyužití potencionálu této nezdanitelné části základu daně (při přerozdělení současně na spolupracující manželku i dítě je méně využita tato nezdanitelná část základu daně než u varianty přerozdělení pouze na spolupracující dítě). Oproti tomu je výhodnější než přerozdělení pouze na spolupracující manželku, jelikož je alespoň částečně využit potenciál těchto nezdanitelných částí, přičemž čím větší část bude přerozdělena na dítě tím bude tato varianta výhodnější. Výhodnější oproti samostatnému zdanění se pak, tato varianta, stává, pokud je na manželku přerozdělena částka menší než 77 900 Kč, kdy využití nezdanitelných částí pokryje nemožnost si uplatnit daňové zvýhodnění na vyživované dítě, na které je přerozdělováno. Od tohoto bodu se tak tedy, díky ztrátě možnosti uplatnit si daňové zvýhodnění a nedostatečného využití nezdanitelných částí, stává méně výhodnou než samostatné zdanění.

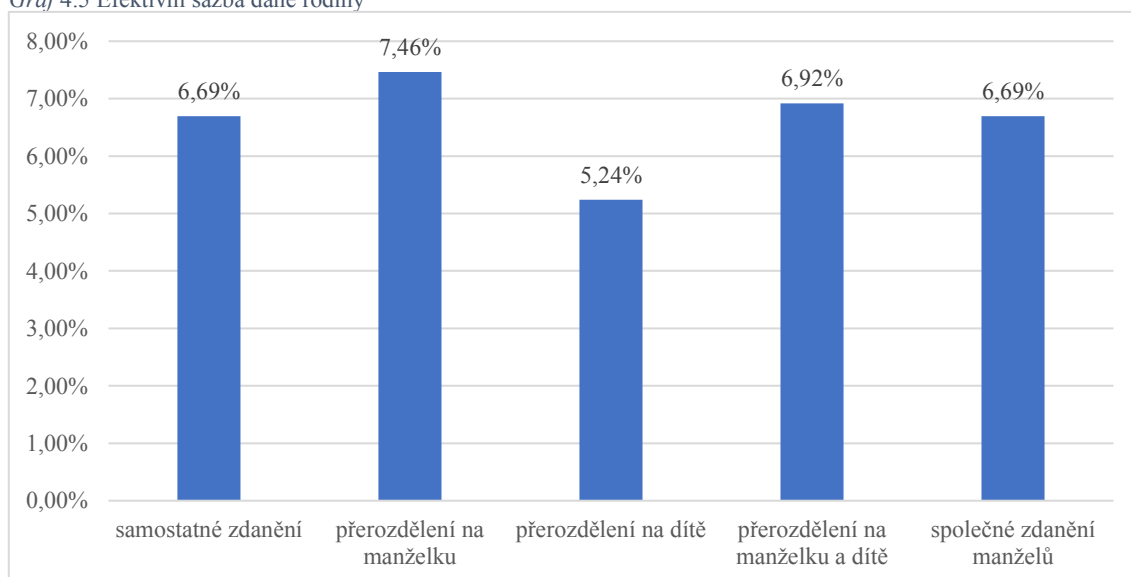
Poslední variantou, analyzovanou v této části, je zavedení společného zdanění manželů, které je znázorněno v Tabulka 4.24. V tomto případě dojde k poklesu daňové povinnosti, oproti samostatnému zdanění, o 17 100 Kč, tedy z 68 536 Kč na 51 436 Kč. Oproti tomu daňová povinnost manželky o stejnou částku (17 100 Kč) stoupne (z -272 na 16 828 Kč). Celková daňová povinnost modelové rodiny tedy zůstává totožná jako v případě samostatného zdanění, a to ve výši 68 264 Kč. Ke změně daňové povinnosti rodiny nedošlo, jelikož příjmy obou manželů byly při samostatném zdanění zdaňovány ve stejném pásmu, tedy došlo jen k přesunu části daňové povinnosti manžela na manželku. Společné zdanění manželů by se stalo výhodnějším, oproti samostatnému zdanění, pokud by příjmy manželů spadaly do odlišných daňových pásem, kdy by případný přesun jednoho z manželů do vyššího pásma zdanění byl kompenzován přesunem druhého z manželů do pásma nižšího.

Tabulka 4.24 Návrh společného zdanění manželů

	Manžel	Manželka
DZD §6		420 000
DZD §7	600 000	
Společný základ daně	1 020 000	
Rozdělený základ daně	510 000	510 000
Nezdanitelné části základu daně	165 600	165 600
Snížený základ daně	344 400	344 400
Zaokrouhlení	344 400	344 400
Daň	51 436	51 436
Daňové zvýhodnění		
- 1. dítě		15 204
- 2. dítě		19 404
Daňová povinnost	51 436	16 828

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 4.5 Efektivní sazba daně rodiny

Zdroj: vlastní zpracování

Při této modelové situaci je tedy, pro modelovou rodinu, nejvýhodnější variantou přerozdělení na spolupracující dítě. Další v pořadí je pak samostatné zdanění a společné zdanění manželů, které jsou, za daných podmínek, obě stejně výhodné. Nejméně výhodnou je pak varianta přerozdělení pouze na spolupracující manželku, jelikož dochází k přesunu základu daně manželky do vyššího zdaňovacího pásma, přičemž tento přesun není dostatečně kompenzován přesunem základu daně manžela do pásu nižšího. Co se týče varianty přerozdělení současně na spolupracující manželku i dítě záleží na poměru přerozdělení, kdy čím větší část příjmů a výdajů manžela bude přerozdělena na spolupracující dítě, tím více bude tato varianta výhodná, přičemž nikdy nebude

výhodnější než varianta přerozdělení pouze na spolupracující dítě. Efektivní sazba daně jednotlivých variant je pak znázorněna v Graf 4.5.

b) Progresivní zdanění při příjmech jinak podléhajících solidárnímu zvýšení daně

Další analyzovanou modelovou situací je varianta kdy manžel dosáhl dílčího základu daně ze samostatné činnosti ve výši 1 800 000 Kč (v případě stávající legislativy by byl manžel povinen odvést při takových příjmech také solidární zvýšení daně), přičemž hrubé příjmy manželky zůstaly oproti předchozím případům nezměněny a stále činí 420 000 Kč, manželka si také stále uplatňuje daňové zvýhodnění na obě vyživované děti.

Tabulka 4.25 Návrh samostatného zdanění

	Manžel	Manželka
DZD §6		420 000
DZD §7	1 800 000	
Celkový základ daně	1 800 000	420 000
Nezdanitelné části základu daně	165 600	165 600
Snížený základ daně	1 634 400	254 400
Zaokrouhlení	1 634 400	254 400
Daň	423 008	34 336
Daňové zvýhodnění		
- 1. dítě		15 204
- 2. dítě		19 404
Daňová povinnost	423 008	- 272

Zdroj: vlastní zpracování

Jako první je, v Tabulka 4.25, analyzována daňová povinnost manželů při samostatném zdanění. Při tomto zdanění dosáhne manželka daňového bonusu 272 Kč, přičemž daňová povinnost manžela je 423 008 Kč. Celková daňová povinnost rodiny je pak při samostatném zdanění 422 736 Kč.

V Tabulka 4.26 je znázorněn výpočet a výše daňové povinnosti modelové rodiny v případě kdy je část příjmů a výdajů manžela přerozdělena na spolupracující manželku. V modelovém příkladu počítáme s maximálním možným přerozdělením 50 % respektive 540 000 Kč z dílčího základu daně manžela. Při maximálním možným přerozdělením je daňová povinnost manžela 250 208 Kč, což je o 172 800 Kč méně než u samostatného zdanění. Daňová povinnost manželky je pak 119 992 Kč, což je, oproti samostatnému zdanění, nárůst o 120 264 Kč. Celkově tedy daňová povinnost modelové rodiny, oproti

samostatnému zdanění, klesla o 52 536 Kč (z 422 736 Kč na 370 200 Kč). Tento pokles je způsoben menší zdaněním přerozdělené částky, ta je totiž po přerozdělení zdaněna menší sazbou daně. Došlo sice k přesunu základu daně manželky do vyššího zdaňovacího pásma, oproti samostatnému zdanění, a však pouze o jedno pásmo, a především i kdyby došlo k přesunu do pásma nejvyššího část přerozdělených příjmů by, díky klouzavé progresi, stále byla zdaněna menší sazbou čili by stále docházelo k daňové úspoře.

Tabulka 4.26 Návrh přerozdělení na spolupracující manželku

	Manžel	Manželka
DZD §6		420 000
DZD §7	1 260 000	540 000
Celkový základ daně	1 260 000	960 000
Nezdanitelné části základu daně	165 600	165 600
Snížený základ daně	1 094 400	794 400
Zaokrouhlení	1 094 400	794 400
Daň	250 208	154 600
Daňové zvýhodnění		
- 1. dítě		15 204
- 2. dítě		19 404
Daňová povinnost	250 208	119 992

Zdroj: vlastní zpracování

Další Tabulka 4.27 zachycuje výpočet a výši daňové povinnosti modelové rodiny při přerozdělení příjmů a výdajů manžela na spolupracující dítě v maximální možné míře 180 000 Kč. Manželova daňová povinnost se, oproti variantě přerozdělení na spolupracující manželku, v takovém případě zvýší o 115 200 Kč a nyní činí 365 408 Kč, což je stále pokles, oproti samostatnému zdanění, o 57 600 Kč. Nárůst manželovy daňové povinnosti, v porovnání s přerozdělením na spolupracující manželku, je způsoben možností přerozdělit na spolupracující dítě menší částku než na spolupracující manželku. Daňová povinnost manželky pak stoupla, v důsledku přerozdělení, oproti samostatnému zdanění, o 19 404 Kč na nyníjších 19 132 Kč, a to z důvodu nemožnosti si uplatnit daňové zvýhodnění na vyživované dítě, na které jsou přerozdělovány příjmy a výdaje. V porovnání s variantou přerozdělení na spolupracující manželku klesla daňová povinnost manželky o 100 860 Kč. Daňová povinnost dítěte je pak i přes přerozdělení, díky využití nezdanitelných částí základu daně, stále nulová. Celková daňová povinnost modelové rodiny je pak, při této variantě přerozdělení, 384 540 Kč, což je o 14 340 Kč více než u přerozdělení na spolupracující manželku a o 38 196 Kč méně než u samostatného zdanění. Oproti samostatnému zdanění je tato varianta výhodnější díky

tomu, že výše uspořené daňové povinnosti převyšuje ztrátu daňového zvýhodnění na vyživované dítě, kterou si manželka v důsledku přerozdělení nemůže uplatnit. Přerozdělení na spolupracující manželku je pro poplatníka výhodnější díky možnosti přerozdělit na manželku větší část příjmů a výdajů než na spolupracující dítě a kvůli ztrátě možnosti si na toto dítě uplatnit daňové zvýhodnění, pokud by však zákon umožňoval přerozdělit na spolupracující dítě částku 244 300 Kč a vyšší stala by se tato varianta výhodnější, a to až do částky přerozdělení 1 582 600 Kč, kdy se tato varianta stává opět méně výhodnou než varianta přerozdělení na spolupracující manželku.

Tabulka 4.27 Návrh přerozdělení na spolupracující dítě

	Manžel	Manželka	Dítě
DZD §6		420 000	
DZD §7	1 620 000		180 000
Celkový základ daně	1 620 000	420 000	180 000
Nezdanitelné části základu daně	165 600	165 600	192 400
Snížený základ daně	1 454 400	254 400	- 12 400
Zaokrouhlení	1 454 400	254 400	-
Daň	365 408	34 336	-
Daňové zvýhodnění			
- 1. dítě		15 204	
Daňová povinnost	365 408	19 132	-

Zdroj: vlastní zpracování

Předposlední, zde rozebíranou variantou je přerozdělení na spolupracující manželku a dítě současně jak je tomu v Tabulka 4.28. Stejně jako v předchozích případech byl zvolen pro toto přerozdělení poměr 1:1 a přerozděluje se maximální možná částka (180 000 Kč). Daňová povinnost manžela je, při tomto přerozdělení, shodná jako při přerozdělení na spolupracující dítě, a to 365 408 Kč, jelikož je přerozdělena stejná částka. Daňová povinnost se pak oproti přerozdělení na spolupracující dítě 17 100 Kč a nyní činí 36 232 Kč, tento rozdíl je způsoben zvýšeným základem daně z důvodu přerozdělení. V porovnání s přerozdělením na pouze na spolupracující manželku se pak její daňová povinnost klesla o 83 760 Kč, to je způsobeno přerozdělením menší částky, přičemž důsledkem menšího přerozdělení nespadal základ daně manželky do vyššího pásma a touto úsporou je kompenzována také nemožnost uplatnit si daňové zvýhodnění na vyživované dítě. Daňová povinnost dítěte je pak pořád nulová. Celková daňová povinnost rodiny je tedy 401 640 Kč, což je o 17 100 Kč větší než v případě přerozdělení pouze na spolupracující dítě, o 31 440 Kč více než při přerozdělení na spolupracující manželku, ale o 21 096 Kč méně než v případě samostatného zdanění. Nárůst oproti

přerozdělení na spolupracující dítě je způsoben menším využitím nezdanitelných částí základu daně, přičemž čím větší podíl by byl přerozdělen na spolupracující dítě tím více by se výhodnost této varianty přibližovala k výhodnosti přerozdělení pouze na spolupracující dítě, a naopak čím větší podíl by byl přerozdělen na manželku tím méně výhodná by tato varianta byla. Přerozdělení pouze na spolupracující manželku je pak výhodnější díky možnosti na ní přerozdělit větší část příjmů a výdajů a možností si uplatnit daňové zvýhodnění na vyživované dítě. Oproti samostatnému zdanění je pak tato varianta výhodnější díky menšímu zdanění manžela, přičemž tato úspora (společně s úsporou při využití nezdanitelných částí základu daně u dítěte) převyšuje nemožnost uplatnit si daňové zvýhodnění na vyživované dítě.

Tabulka 4.28 Návrh přerozdělení na spolupracující manželku a dítě

	Manžel	Manželka	Dítě
DZD §6		420 000	
DZD §7	1 620 000	90 000	90 000
Celkový základ daně	1 620 000	510 000	90 000
Nezdanitelné části základu daně	165 600	165 600	192 400
Snížený základ daně	1 454 400	344 400	- 102 400
Zaokrouhlení	1 454 400	344 400	-
Daň	365 408	51 436	-
Daňové zvýhodnění			
- 1. dítě		15 204	
Daňová povinnost	365 408	36 232	-

Zdroj: vlastní zpracování

Poslední analyzovanou variantou, v této části, je společné zdanění manželů, jenž je znázorněno v Tabulka 4.29. Při této variantě je daňová povinnost manžela 202 208 Kč, což je o 220 800 Kč méně než při samostatném zdanění, o 48 000 Kč méně než při přerozdělení na spolupracující manželku a o 163 200 Kč méně než při přerozdělení na spolupracující dítě a při přerozdělení na spolupracující manželku a dítě zároveň. Daňová povinnost manželky je pak oproti předchozím variantám vyšší a činí 167 600 Kč, největší navýšení je v porovnání s variantou samostatného zdanění (nárůst o 167 872 Kč) a nejmenší nárůst je pak při srovnání s variantou přerozdělení na spolupracující manželku (o 47 608 Kč). Celková daňová povinnost modelové rodiny je pak 369 808 Kč což dělá tuto variantu v porovnání s ostatními nejvýhodnější. Došlo zde sice k posunu základu daně manželky do nejvyššího zdaňovacího pásma, ale také k výraznému poklesu daňové povinnosti manžela v důsledku zdanění části jeho dílčího základu daně nižšími sazbami daně. Největší úsporu rodina získá v porovnání se samostatným zdaněním a to 52 928 Kč,

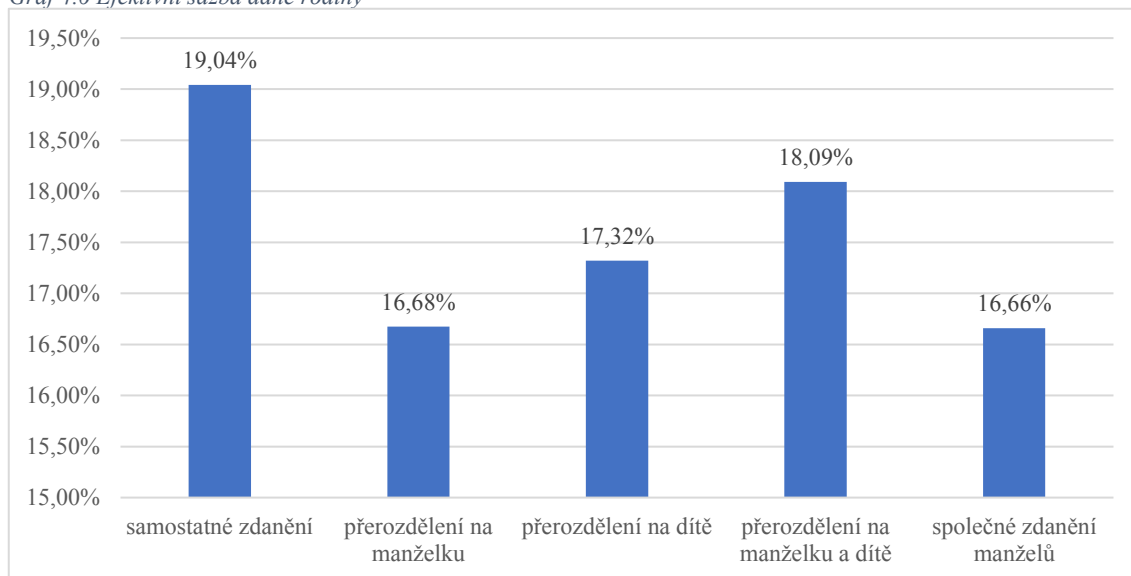
nejblíže svojí výhodností je varianta společného zdanění manželu k variantě přerozdělení na spolupracující manželku, kdy je rozdíl pouze 392 Kč, což je způsobeno celkovou podobností těchto variant, kdy zůstávají shodné daňové zvýhodnění na dítě a rozdílná je pouze částka, která je převedena na manželku.

Tabulka 4.29 Návrh společného zdanění manželů

	Manžel	Manželka
DZD §6		420 000
DZD §7	1 800 000	
Společný základ daně	2 220 000	
Rozdělený základ daně	1 110 000	1 110 000
Nezdanitelné části základu daně	165 600	165 600
Snížený základ daně	944 400	944 400
Zaokrouhlení	944 400	944 400
Daň	202 208	202 208
Daňové zvýhodnění		
- 1. dítě		15 204
- 2. dítě		19 404
Daňová povinnost	202 208	167 600

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 4.6 Efektivní sazba daně rodiny

Zdroj: vlastní zpracování

Nejvíce výhodnou je tedy, v případě, kdy manžel dosahuje takto vysokého dílčího základu daně, pro modelovou rodinu varianta společného zdanění manželů. Druhou nejvýhodnější je přerozdělení příjmů a výdajů manžela na spolupracující manželku. Třetí nejvýhodnější variantou je pak za daných podmínek varianta přerozdělení na spolupracující dítě. Nejméně výhodnou je pro modelovou rodinu pak přerozdělení

současně na spolupracující manželku a dítě, přičemž tato varianta bude čím dál tím více výhodná čím více bude přerozděleno na spolupracující dítě a méně na spolupracující manželku. Všechny tyto varianty jsou však pro rodinu výhodnější, než varianta, kdy si každý z manželů zdaňuje své příjmy samostatně. Toto srovnání lze také vidět v následujícím Graf 4.6.

c) Progresivní zdanění při ztrátě

Poslední část této podkapitoly je zaměřena na vliv zavedení progresivního zdanění na daňovou povinnost modelové rodiny, v případě, kdy manžel dosáhl ztráty z podnikání ve výši 200 000 Kč a příjmy manželky činily 420 000 Kč, přičemž i nadále si manželka uplatňuje daňové zvýhodnění na obě děti. Tato modelová situace pak bude rozdělena na tři části. V první části bude manželka dosahovat příjmů plynoucí ji stejně jako v předchozích variantách ze závislé činnosti. V druhé části pak bude zkoumány varianty kdy manželka dosáhla svých příjmů ze samostatné činnosti a jaký to bude mít vliv na celkovou daňovou povinnost rodiny. Poslední třetí část pak bude zkoumat jaký vliv, na daňovou povinnost modelové rodiny, při ztrátě, bude mít znovuzavedení institutu společného zdanění manželů.

Manželka dosáhla příjmů ze závislé činnosti (§ 6)

Jako první tedy bude analyzována varianta, kdy manželka dosáhla svých příjmů, ve výši 420 000 Kč, ze závislé činnosti a manžel dosáhl ztráty 200 000 Kč z podnikání.

V případě samostatného zdanění, jak je vidět v Tabulka 4.30, je daňová povinnost manžela nulová a manželka dosáhla daňového bonusu ve výši 272 Kč.

Tabulka 4.30 Návrh samostatného zdanění

	Manžel	Manželka
DZD §6		420 000
DZD §7	- 200 000	
Celkový základ daně	- 200 000	420 000
Nezdanitelné části základu daně	165 600	165 600
Snížený základ daně	-	254 400
Zaokrouhlení	-	254 400
Daň	-	34 336
Daňové zvýhodnění		
- 1. dítě		15 204
- 2. dítě		19 404
Daňová povinnost	-	- 272

Zdroj: vlastní zpracování

Celková daňová povinnost modelové rodiny je pak shodná s výši daňové povinnosti manželky, tedy rodina dosáhla daňového bonusu 272 Kč.

Tabulka 4.31 znázorňuje variantu kdy se modelová rodina rozhodne přerozdělit ztrátu manžela, v maximální možné míře 50 % příjmů a výdajů (100 000 Kč), na spolupracující manželku. V takovém případě nedojde k žádné celkové změně daňové povinnosti ani ke změně daňové povinnosti jednotlivých členů modelové rodiny.

Tabulka 4.31 Návrh přerozdělení na spolupracující manželku

	Manžel	Manželka	
DZD §6		420 000	-
DZD §7	- 100 000	-	- 100 000
Celkový základ daně	- 100 000	420 000	- 100 000
Nezdanitelné části základu daně	165 600	165 600	-
Snížený základ daně	-	254 400	-
Zaokrouhlení	-	254 400	-
Daň	-	34 336	-
Daňové zvýhodnění			
- 1. dítě		15 204	
- 2. dítě		19 404	
Daňová povinnost	-	-272	

Zdroj: vlastní zpracování

Tedy manžel bude mít stále nulovou daňovou povinnost, manželka stále dosahuje daňového bonusu 272 Kč což je i celkový daňový bonus modelové rodiny. Ke změně nedošlo, jelikož manžel i po přerozdělení stále dosahuje ztráty, jeho daňová povinnost je tedy stále nulová, a protože nelze snížit příjmy plynoucí ze závislé činnosti o ztrátu jež plyne ze samostatně výdělečné činnosti zůstává i daňová povinnost manželky totožná jako v případě samostatného zdanění.

Další rozebíranou variantou je přerozdělení ztráty manžela na spolupracující dítě (Tabulka 4.32). Daňová povinnost manžela je, i přes změnu výše přerozdělené částky, stále nulová. Daňová povinnost dítěte, na které je přerozdělováno, se také nezměnila, mění se ovšem daňová povinnost manželky a v důsledku toho i celková daňová povinnost modelové rodiny. Daňová povinnost manželky oproti předchozím variantám stoupla o 19 404 Kč, tento nárůst je způsoben nemožností si uplatnit daňové zvýhodnění na vyživované dítě, na které je přerozdělováno, přičemž přerozdělení ztráty neumožňuje využít nezdanitelné části základu daně, jelikož i před jejich uplatněním je základ daně

nulový. Celková daňová povinnost modelové rodiny pak tedy stoupla o stejnou částku jako daňová povinnost manželky a činí 19 132 Kč.

Tabulka 4.32 Návrh přerozdělení na spolupracující dítě

	Manžel	Manželka	Dítě
DZD §6		420 000	
DZD §7	- 140 000		- 60 000
Celkový základ daně	- 140 000	420 000	- 60 000
Nezdanitelné části základu daně	165 600	165 600	192 400
Snížený základ daně	-	254 400	-
Zaokrouhlení	-	254 400	-
Daň	-	34 336	-
Daňové zvýhodnění			
- 1. dítě		15 204	
Daňová povinnost	-	19 132	-

Zdroj: vlastní zpracování

Stejně celkové daňové povinnosti, jako při přerozdělení na spolupracující dítě, dosáhne modelová rodina i v případě přerozdělení na spolupracující manželku a dítě současně, jak je tomu vidět v Tabulka 4.33. Ke změně nedošlo, jelikož i v tomto případě si manželka nemůže uplatnit daňové zvýhodnění na vyživované dítě, na které je přerozdělováno, a zároveň nedochází ke změně jejího celkového základu daně. Manželova daňová povinnost je pak stále nulová.

Tabulka 4.33 Návrh přerozdělení na spolupracující manželku a dítě

	Manžel	Manželka		Dítě
DZD §6		420 000		
DZD §7	- 140 000		- 30 000	- 30 000
Celkový základ daně	- 140 000	420 000	- 30 000	- 30 000
Nezdanitelné části základu daně	165 600	165 600	-	192 400
Snížený základ daně	-	254 400	-	-
Zaokrouhlení	-	254 400	-	-
Daň	-	34 336	-	-
Daňové zvýhodnění				
- 1. dítě		15 204		
Daňová povinnost	-	19 132		-

Zdroj: vlastní zpracování

Tedy v případě, kdy manžel dosáhl ztráty v podnikání a manželka má příjmy pouze ze závislé činnosti je pro modelovou rodinu nejvýhodnější varianta samostatného zdanění, případně varianta přerozdělení části ztráty na spolupracující manželku (ta je však administrativně náročnější tudíž je z praktického hlediska výhodnější varianta

samostatného zdanění). Nejméně výhodné se pak jeví varianty přerozdělení na spolupracující dítě nebo na spolupracující dítě a manželku současně, kdy si v důsledku přerozdělení manželka nemůže uplatnit daňové zvýhodnění na vyživované dítě a stoupá tak celková daňová povinnost rodiny. Výhodnost těchto variant by se pak mohla změnit za předpokladu, že by dítě dosahovalo příjmů plynoucích mu podle § 7 až § 10.

Manželka dosáhla příjmů ze samostatně výdělečné činnosti (§ 7)

Obsahem této části jsou varianty společného zdanění manželů při progresivním zdanění v případě kdy manžel dosáhl ztráty 200 000 Kč, přičemž příjmy manželky, ve výši 420 000 Kč, jí plynuly ze samostatně výdělečné činnosti.

Co se týče samostatného zdanění, nedošlo oproti výpočtům, které jsou znázorněny v Tabulka 4.30, v podstatě k žádným změnám, jediným rozdílem je přesun příjmů manželky z DZD podle § 6 do DZD podle § 7. Daňová povinnost manžela je tedy stále nulová, manželka stále dosahuje daňového bonusu ve výši 272 Kč což je i nadále celkový daňový bonus modelové rodiny.

K žádným změnám ve výši daňové povinnosti nedojde ani v případě přerozdělení manželovy ztráty na spolupracující dítě (Tabulka 4.32), jelikož u něj nedošlo k změně jeho příjmů ani ke změně legislativy, tudíž si manželka ani nadále na toto dítě nemůže uplatnit daňové zvýhodnění. Celková daňová povinnost modelové rodiny je tedy stále 19 132 Kč, což je současně daňová povinnost manželky. Přičemž daňové povinnosti manžela a dítěte jsou stále nulové.

Tabulka 4.34 Návrh přerozdělení na spolupracující manželku

	Manžel	Manželka
DZD §7	- 100 000	- 320 000
Celkový základ daně	- 100 000	320 000
Nezdanitelné části základu daně	165 600	165 600
Snížený základ daně	-	154 400
Zaokrouhlení	-	154 400
Daň	-	18 528
Daňové zvýhodnění		
- 1. dítě		15 204
- 2. dítě		19 404
Daňová povinnost	-	- 16 080

Zdroj: vlastní zpracování

Ke změně by však došlo, kdyby se modelová rodina rozhodla přerozdělit 50 % ztráty manžela na spolupracující manželku, jak je znázorněno v Tabulka 4.34.

Manželova daňová povinnost by zůstala nulová, ale jelikož manželka dosáhla svých příjmů ze samostatně výdělečné činnosti snížil by se její základ daně a ona by tak dosáhne daňového bonusu ve výši 16 080 Kč. Stejného daňového bonusu pak dosáhne modelová rodina i celkově. Oproti samostatnému zdanění by tedy došlo k daňové úspoře ve výši 15 800 Kč a v porovnání s variantou přerozdělení na spolupracující dítě by tato úspora byla dokonce 35 212 Kč.

Ke změně daňové povinnosti dojde také v případě, kdy se modelová rodina rozhodne přerozdělit ztrátu manžela současně na spolupracující manželku a dítě (Tabulka 4.35).

Tabulka 4.35 Návrh přerozdělení na spolupracující manželku a dítě

	Manžel	Manželka	Dítě
DZD §7	- 140 000	390 000	- 30 000
Celkový základ daně	- 140 000	390 000	- 30 000
Nezdanitelné části základu daně	165 600	165 600	192 400
Snížený základ daně	-	224 400	-
Zaokrouhlení	-	224 400	-
Daň	-	28 636	-
Daňové zvýhodnění			
- 1. dítě		15 204	
Daňová povinnost	-	13 432	-

Zdroj: vlastní zpracování

Stejně jako v předchozích variantách i zde byl pro zjednodušení zvolen poměr přerozdělení mezi manželku a dítě 1:1 a to v maximální možné výši 30 % z manželových příjmů a výdajů. Při takto zvolených poměrech dosahuje modelová rodina celkové daňové povinnosti 13 432 Kč, přičemž daňová povinnost manžela a dítěte je stále nulové a mění se jen daňová povinnost manželky. Tato varianta je pak při stávajícím poměru méně výhodná než varianta přerozdělení pouze na spolupracující manželku (o 29 512 Kč) i než samostatné zdanění (o 13 704 Kč) a však je výhodnější než varianta přerozdělení pouze na spolupracující dítě (o 5 700 Kč). Nevýhodnost oproti samostatnému zdanění je způsobena nemožností uplatnit si díky přerozdělení i na spolupracující dítě daňové zvýhodnění na toto dítě, přičemž není dostatečně tato ztráta kompenzována úsporou vzniklou snížením základu daně manželky. Čím větší část ztráty bude přerozdělena na manželku a menší na dítě tím bude tato varianta výhodnější a však nikdy nebude tak výhodná jako varianta přerozdělení pouze na manželku a ani než samostatné zdanění. Důvodem je omezení přerozdělit na spolupracující osoby pouze 30 % ztráty, což vede

i v případě, že by na manželku byla převedena skoro celá část možné přerozdělené ztráty nekompensovalo by to nemožnost uplatnit si daňové zvýhodnění na vyživované dítě. Výhodnost oproti přerozdělení pouze na spolupracující dítě je pak způsobena alespoň částečnou kompenzací nemožnosti uplatnit si daňové zvýhodnění snížením základu daně manželky, přičemž jak již bylo řečeno dříve, čím větší část bude přerozdělena na manželku a menší na dítě tím bude tato varianta výhodnější.

Pokud tedy v této modelové situaci manželka dosahuje příjmů ze samostatné výdělečné činnosti je pro rodinu nejvýhodnější využít přerozdělení na spolupracující manželku, kdy modelová rodina dosáhne nejvyššího daňového bonusu. Druhou nejvýhodnější je pak samostatné zdanění následuje varianta přerozdělení současně na spolupracující manželku a dítě a nejméně výhodná je pak varianta přerozdělení manželovy ztráty pouze na spolupracující dítě.

Společné zdanění manželů

Poslední část bude věnována vlivu využití institutu společného zdanění manželů v případě, kdy je zavedena klouzavě progresivní sazba daně a manžel dosáhl ztráty 200 000 Kč z podnikání. Jelikož na při využití institutu společného zdanění manželů nemá vliv to, z jaké činnosti manželce příjmy plynou bude zde rozebírána pouze varianta, kdy manželka dosáhla svých příjmů 420 000 Kč ze závislé činnosti.

Tabulka 4.36 znázorňuje variantu, kdy v případě využití společného zdanění manželů nelze do společného základu daně ztrátu zahrnout nelze.

Tabulka 4.36 Návrh společného zdanění manželů (nezahrnutí ztráty)

	Manžel	Manželka
DZD §6		420 000
DZD §7	- 200 000	
Společný základ daně	420 000	
Rozdělený základ daně	210 000	210 000
Nezdanitelné části základu daně	165 600	165 600
Snížený základ daně	44 400	44 400
Zaokrouhlení	44 400	44 400
Daň	5 328	5 328
Daňové zvýhodnění		
- 1. dítě		15 204
- 2. dítě		19 404
Daňová povinnost	5 328	- 29 280

Zdroj: vlastní zpracování

V takovém případě je daňová povinnost manžela 5 328 Kč, což je oproti předchozím variantám nárůst a však daňová povinnost manželky se v důsledku společného zdanění výrazně snížila, respektive výrazně se snížil její daňový bonus, který nyní činí 29 280 Kč. Celkově pak modelová rodina při této variantě dosáhne daňového bonusu ve výši 23 952 Kč. Výhodnost této varianty spočívá v tom, že i přes nemožnost zahrnout ztrátu do společného základu daně dochází k rozdělení základu daně manželky mezi oba manžele což umožňuje využít nezdanitelné části základu daně na poplatníka i u manžela k čemuž v předchozích případech nedocházelo a zároveň dochází k zdanění části příjmů manželky nižší sazbou daně.

Jestliže by pak bylo možné do společného základu daně zahrnout také ztrátu, jak je tomu v Tabulka 4.37, došlo by ještě k většímu prohloubení výhod společného zdanění manželů.

Tabulka 4.37 Návrh společného zdanění manželů (zahrnutí ztráty)

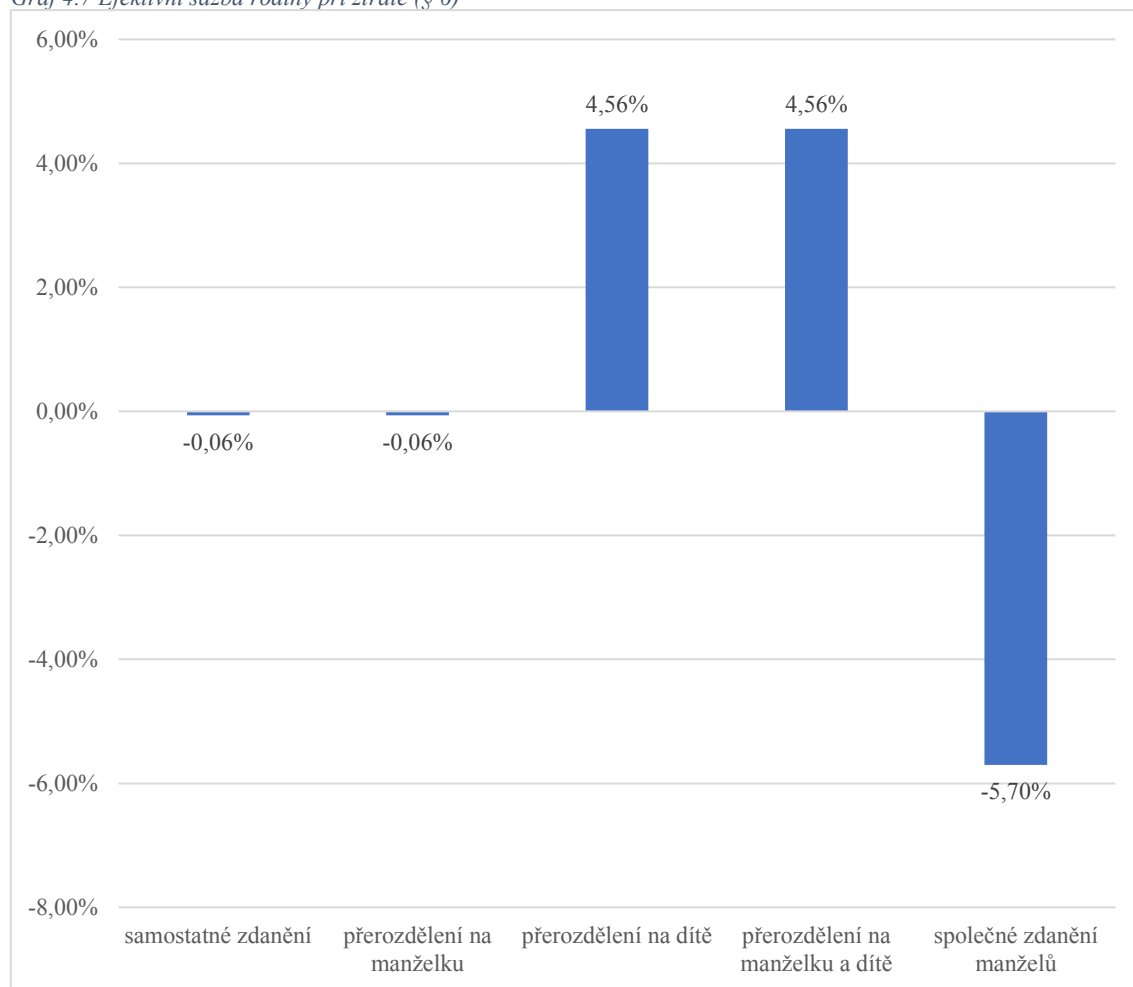
	Manžel	Manželka
DZD §6		420 000
DZD §7	- 200 000	
Společný základ daně	220 000	
Rozdělený základ daně	110 000	110 000
Nezdanitelné části základu daně	165 600	165 600
Snížený základ daně	-	-
Zaokrouhlení	-	-
Daň	-	-
Daňové zvýhodnění		
- 1. dítě		15 204
- 2. dítě		19 404
Daňová povinnost	-	- 34 608

Zdroj: vlastní zpracování

Jelikož by klesl společný základ daně klesly by i základy daně manželů po rozdělení, a to v této modelové situaci natolik, že by nebyly plně využito nezdanitelné části základu daně na poplatníka ani u jednoho z manželů, daňová povinnost manžela by byla opět nulová a však daňový bonus manželky, a tím pádem i celé modelové rodiny, by byl maximální, a to ve výši 34 608 Kč.

Pokud, při progresivním zdanění, manžel dosáhl ztráty z podnikání je tedy pro modelovou rodinu nejvýhodnější využít společného zdanění manželů, a to bez ohledu na to podle jakého paragrafu plynou příjmy manželce. V případě možnosti do společného základu daně zahrnout také ztrátu by se pak tato varianta stala ještě výhodnější, a to i přes to, že v modelovém případě není maximálně využito nezdánitelné části základu daně ani u jednoho z manželů.

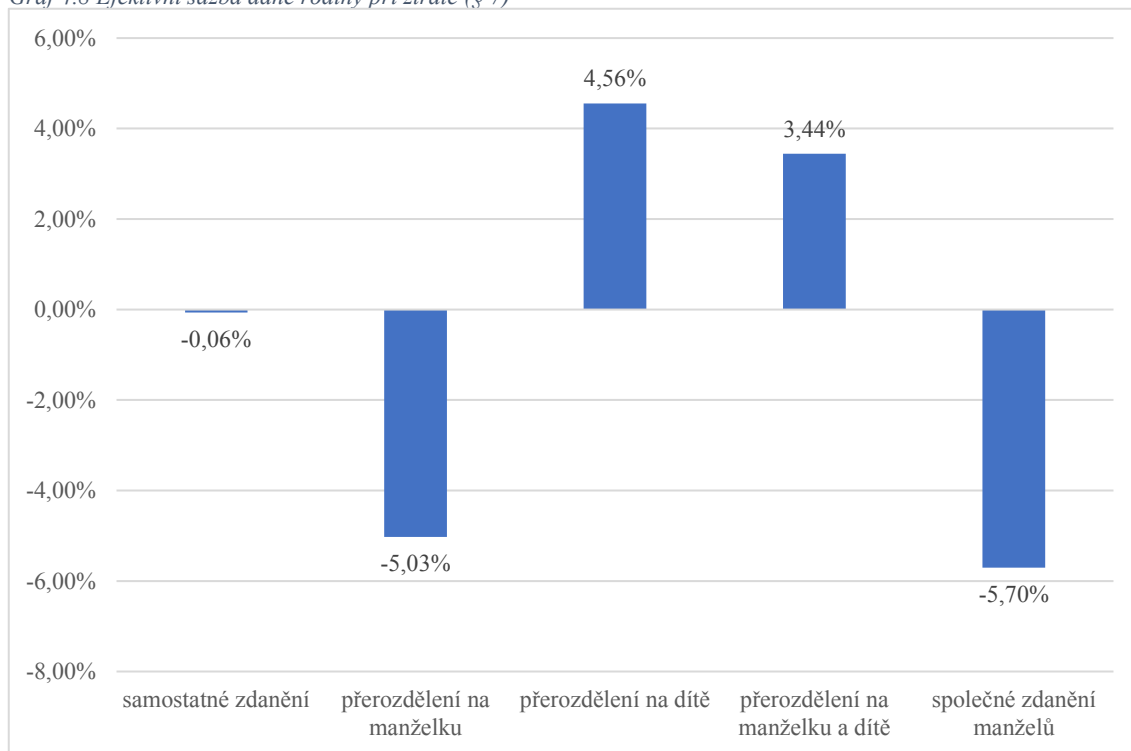
Graf 4.7 Efektivní sazba rodiny při ztrátě (§ 6)

Zdroj: vlastní zpracování

Výhodnost jednotlivých variant při ztrátě vyjádřené pomocí efektivní sazby daně jsou znázorněny v Graf 4.7 a Graf 4.8. Záporná efektivní sazba daně v tomto případě znázorňuje, kolik procent ze základu daně modelová rodina obdrží prostřednictvím daňového bonusu.

Graf 4.8 Efektivní sazba daně rodiny při ztrátě (§ 7)

Zdroj: vlastní zpracování

4.3 Zhodnocení jednotlivých variant

Z výše modelových příkladů tedy vyplývá, že v případě zachování stávající legislativy je pro modelovou rodinu nejvýhodnější využít přerozdělení na spolupracující dítě, a to s výjimkou situace, kdy manžel dosáhl ztráty. V takovém případě je pro rodinu výhodnější využít přerozdělení na spolupracující manželku nebo samostatného zdanění, v závislosti na tom, zda manželce plynou příjmy ze samostatně výdělečné činnosti nebo ze závislé činnosti.

Využití institutu spolupracujících osob se tudíž z uvedených příkladů jeví ve většině případů z daňového hlediska, za stávající legislativy, jako ideální způsob, jak snížit celkovou daňovou povinnost rodiny a však je zde několik úskalí. Aby rodina mohla využít této možnosti musí příjmy a výdaje, které chce za účelem snížení své celkové daňové povinnosti přerozdělit, plynout ze samostatně výdělečné činnosti z čehož vyplývá, že ne každá rodina si tímto způsobem může svou daňovou povinnost optimalizovat. Další z podmínek je, že spolupráce by měla reálně probíhat a tato spolupráce by měla být nahlášena také na správě sociálního zabezpečení a příslušné zdravotní pojišťovně. Nenahlášení této spolupráce může být klasifikováno jako přestupek podle příslušných zákonů. Problémem je, že ve skutečnosti není kontrolováno, zda tato spolupráce opravdu probíhá, a to také z důvodu, že v ZDP není definováno, co se za

takovou spolupráci považuje a tím pádem lze tuto podmínku obejít⁸. Pokud by tedy zákonodárci chtěli omezit využívání tohoto institutu bylo by zapotřebí přesně definovat, co se za takovou spolupráci může považovat a alespoň namátkově kontrolovat, zda spolupráce opravdu probíhá. Zde by však mohl být problém s tím, jak spolupráci definovat, jelikož každý druh podnikatelské činnosti má svá specifika. Zároveň by bylo potřeba více zaměstnanců do kontrolních orgánů.

Vykázání daňové ztráty u jednoho z manželů je jedna ze situací, kdy by pro poplatníky bylo výhodné znovuzavedení společného zdanění manželů i při stávající legislativě, jelikož díky rozdělení společného základu daně (který se v tomto případě skládal pouze z příjmů manželky) dojde k situaci, kdy i přes ztrátu není základ daně ani jednoho z manželů nulový a lze tak využít potenciálu slev na poplatníka u obou manželů.

Společné zdanění manželů při stávající legislativě by mělo také význam v případě kdy jeden z manželů dosahuje příjmů podléhajících solidárnímu zvýšení daně. Tato varianta by z daňového hlediska byla výhodnější než samostatné zdanění, avšak nemusí být výhodnější než přerozdělení na spolupracující dítě. Její výhodnost se bude spíše přibližovat výhodnosti přerozdělení na spolupracující manželku velmi však bude záviset na tom o kolik převyšují příjmy hranici pro solidární zvýšení daně. Výhodnost oproti samostatnému zdanění v tomto případě vyplývá z určitého druhu progresu, kterou solidární zvýšení daně vytváří.

Výhodnost společného zdanění manželů je pak znatelná v případě, kdy je zavedeno progresivní zdanění, což je patrné i na modelových případech. Tato varianta u modelové rodiny nebyla výhodná pouze v případě kdy manželé byli zdaňováni, i před rozdělením, ve stejném zdaňovacím pásmu tudíž nemohlo dojít ke snížení daňové povinnosti. Tedy při progresivním zdanění, tak jak bylo nastaveno v modelových případech, je pro rodinu společné zdanění manželů buď výhodnější nebo stejně výhodné jako samostatné zdanění. Tato výhodnost je způsobena odlišnými sazbami daně (v tomto případě zvyšujícími se) v jednotlivých zdaňovacích pásmech, tedy čím vyšší budou rozdíly mezi jednotlivými sazbami tím vyšší efekt má institut společného zdanění manželů na daňovou povinnost rodiny.

Při zavedení progresivní daně je pak důležitou otázkou, zda ponechat slevy na dani, jak je tomu v současné legislativní úpravě, nebo tyto slevy převést na nezdanitelné

⁸ Z hlediska Finanční správy (a zákona) stačí pokud osoby spolu žijí ve společně hospodařící domácnosti.

části základu daně. Jelikož v případě zachování slev dojde pouze ke snížení již vypočítané daňové povinnosti není tato varianta pro daňové poplatníky tak výhodná jako převedení na nezdánitelnou část základu daně, a to z toho důvodu, že v důsledku snížení základu daně můžou příjmy poplatníka spadnout do nižšího zdaňovacího pásma, a tím pádem být zdaněny nižší sazbou daně. Důsledkem tohoto poklesu dojde k výraznému poklesu daňové povinnosti. Výpočty daňové povinnosti modelové rodiny při zanechání slev na dani jsou znázorněny v Příloha 2.

Tedy v případě zachování superhrubé mzdy není potřeba znovu zavádět institut společného zdanění manželů, jelikož by to nemělo výrazný dopad na rodiny, kde je možností uplatnit institut spolupracujících osob. Ocenit znovu zavedení manželského splittingu by mohli pouze rodiny v nichž jeden z manželů dosahuje ztráty z podnikání nebo pokud jeden z manželů má příjmy ze závislé činnosti podléhající solidárnímu zvýšení daně, kdy za stávající situace nelze tyto příjmy přerozdělit. Při zavedení progresivní sazby daně pak společné zdanění manželů nabývá nového významu a jeho zavedení by bylo pro optimalizace daňové povinnosti rodiny ideálním řešením. V takovém případě by mohlo dojít k zrušení možnosti přerozdělení na spolupracující manželku, jelikož tato možnost již nemá pro rodinu takový význam, a to, protože možnost přerozdělení je pro rodinu omezená jak maximální částkou přerozdělení (nemuselo by dojít k tak významné úspoře) tak také tím, že lze přerozdělit pouze příjmy a výdaje plynoucí ze samostatně výdělečné činnosti. Tedy z pravidla by bylo pro rodinu výhodnější využít společného zdanění manželů než využití spolupracující manželky. Společné zdanění manželů by zároveň mohli využít i poplatníci s jinými typy příjmů. Je tedy flexibilnějším nástrojem pro zdanění členů společně hospodařící domácnosti.

4.4 Dílčí shrnutí

V této kapitole byly na modelové rodině analyzovány různé možnosti zdanění osob žijící ve společně hospodařící domácnosti, při čemž byla tato kapitola rozdělena na dvě hlavní části. První část se věnovala stávajícím možnostem zdanění osob žijících ve společně hospodařící domácnosti při různých velikých příjmech manžela (běžné příjmy, příjmy podléhající solidárnímu zvýšení daně a ztráta). Druhá část kapitoly se pak věnovala dopadům zavedení progresivního zdanění a znovu zavedení společného zdanění manželů na modelovou rodinu při různých příjmech manžela.

5 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo na modelové rodině analyzovat, jaké mají osoby žijící ve společně hospodařící domácnosti v současnosti možnosti optimalizovat svou daňovou povinnost a jaké další alternativy by mohly být zavedeny při zachování současné legislativy, ale i při zavedení progresivní sazby daně, a jaký budou mít dopad na daňovou povinnost této modelové rodiny.

Z provedených výpočtů bylo patrné, že při současné legislativní úpravě je pro modelovou rodinu, z hlediska výše daňové povinnosti, nejvýhodnější využít přerozdělení na spolupracující dítě, kdy tato varianta se ukázala jako výhodná, jak v případě, kdy manžel dosahoval běžných příjmů tak i když dosahoval příjmů podléhajících solidárnímu zvýšení daně. Přerozdělení na spolupracující manželku se pak vyplatilo v situaci, kdy manželka svých příjmů dosahovala ze samostatně výdělečné činnosti a manžel dosáhl ztráty. Přerozdělení na spolupracující manželku se pak za stávající legislativy jevílo vždy minimálně stejně výhodné jako samostatné zdanění. Při rozhodování, zda tuto variantu využít nebo nikoliv je ovšem třeba zvážit také administrativní náročnost při využití přerozdělení na spolupracující manželku, tedy pokud je daňová povinnost po přerozdělení stejná nebo jen mírně odlišná, nevyplatí se toto přerozdělení využít.

V případě znovuzavedení progresivní sazby daně došlo k situaci, kdy se přerozdělení na spolupracující dítě již nejevilo tak výhodně jako přerozdělení na spolupracující manželku, a to z důvodu, že na manželku lze přerozdělit větší část příjmů a výdajů než na ostatní spolupracující osoby, díky čemuž mohlo dojít k přesunu větší části příjmů manžela do nižšího pásma zdanění, což snížilo celkovou daňovou povinnost rodiny. Při znovuzavedení bylo také třeba zvážit, zda ponechat slevy na dani nebo tyto slevy převést na nezdanitelné části základu daně, přičemž z výpočtů vyplynulo, že pro poplatníky je výhodnější slevy převést, jelikož může dojít k přesunu jejich základu daně do nižšího zdaňovacího pásma, což vede k menší daňové povinnosti než v případě, kdy jsou ponechány slevy na dani.

Další zavedenou alternativou bylo znovuzavedení společného zdanění manželů, a to jak při stávající legislativě, tak při znovuzavedení progresivní sazby daně. Z analýzy na modelové rodině vyplynulo, že znovu zavedení společného zdanění manželů by na rodinu nemělo za stávající legislativy významný vliv. Výhodnější, než přerozdělení na spolupracující osobu, tato varianta byla jen v případě, kdy manžel dosahoval ztráty, kdy

díky společnému zdanění došlo k využití slev na dani, které by jinak nemohly být využity. Při progresivním zdanění se pak manželský splitting ukázal jako nejvýhodnější možnost, jak optimalizovat daňovou povinnost modelové rodiny s výjimkou situace kdy byly příjmy manželů zdaňovány ve stejném zdaňovacím pásmu, v tomto případě bylo pro rodinu z daňového hlediska výhodnější využít přerozdělení na spolupracující dítě. Výhodou společného zdanění manželů oproti přerozdělení je pak také možnost využití tohoto institutu i v případě, že jsou oba manželé zaměstnaní a ani jeden z nich nemá příjmy, které by bylo možné přerozdělit.

Tato diplomová práce tedy může být využita jako zdroj informací, jak optimalizovat výši své daňové povinnosti pro rodiny, kde alespoň jeden z manželů podniká. Případně může sloužit také jako zdroj zajímavých informací pro lidi zajímající se o problematiku daně z příjmů fyzických osob žijících ve společně hospodařící domácnosti.

Seznam použité literatury

Odborná kniha

ALVARADO, Mery et al., eds. *European Tax Handbook 2019*. Amsterdam: IBFD, 2019. 1250 p. ISBN 978-90-8722-521-6.

BOHÁČ, Radim. *Daňové příjmy veřejných rozpočtů v České republice*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 329 s. ISBN 978-80-7478-045-5.

JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. Expert. 2013. 342 s. ISBN 978-80-247-4386-8.

KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 6. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 275 s. ISBN 978-80-7478-841-3.

RYBOVÁ, Jarmila. *Daňový systém*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Ekonomická fakulta, 2017, 108 s. ISBN 978-80-7394-633-3.

ŠIROKÝ, Jan a kol. *Daňová teorie. S praktickou aplikací*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.

ŠIROKÝ, Jan, Michal KRAJŇÁK a Kateřina KRZIKALLOVÁ. *Trend, development, role and importance of social security contributions in the EU*. Brno: CERM, 2019. 116 s. ISBN 978-80-7623-006-4.

VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2018*. 14. vyd. Praha: 1. VOX, 2018. 404 s. ISBN 978-80-87480-63-2.

Diplomové práce

HRUBÝ, Jiří. *Analýza zdanění manželů v České republice a vybraných státech Evropské unie*. Ostrava, 2007. Diplomová práce. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Fakulta ekonomická, Katedra účetnictví.

OPLETALOVÁ, Kristýna. *Analýza dopadů znovuzavedení hrubé mzdy jako základu daně z příjmů fyzických osob v České republice*. Ostrava, 2019. Diplomová práce. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Fakulta ekonomická, Katedra účetnictví a daně.

Elektronické dokumenty a ostatní

BOHUSLAV, Tomáš. *Sleva, která na daních ušetří tisíce ročně. Školkovně funguje v česku již pátým rokem.* [online]. Euro.cz [21. 3. 2020]. Dostupné z:

<https://www.euro.cz/byznys/kdy-mate-narok-na-skolkovne-1472495>

BUSINESSINFO.CZ. *Daň z příjmů* [online]. BusinessInfo.cz [24. 2. 2020]. Dostupné z:

<http://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/fyzicke-osoby-poplatnik/obecne-informace#povinnost>

FINANČNÍ SPRÁVA. *Aktuálně k dani z příjmů fyzických osob za zdaňovací období 2019* [online]. FS [15. 3. 2020] Dostupné z:

<https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/dotazy-a-odpovedi/dan-z-prijmu-fyzickych-osob/aktualne-k-dani-z-prijmu-fyzickych-osob-2019-10265>

FINANČNÍ SPRÁVA. *Obecné informace* [online]. FS [14. 3. 2020]. Dostupné z:

<https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/fyzicke-osoby-poplatnik/obecne-informace#rezident>

FINANČNÍ SPRÁVA. *Podnikatel (OSVČ)* [online]. FS [16. 3. 2020]. Dostupné z:

<https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/fyzicke-osoby-poplatnik/podnikatel-osvc#prijmy>

FINANČNÍ SPRÁVA. *Zaměstnanci – zaměstnavatelé* [online]. FS [15. 3. 2020].

Dostupné z:

<https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/zamestnanci-zamestnavatele#superhruba>

GOLA, Petr. *Solidární daň v příkladech: Limit se pro rok 2020 opět zvyšuje.* [online].

E15 FinExper.cz [17. 3. 2020]. Dostupné z:

<https://www.e15.cz/finexpert/danove-priznani/solidarni-dan-v-prikladech-limit-se-pro-rok-2020-opet-zvysuje-1363114>

HAUZAROVÁ, Michaela. *Využití spolupracující osoby v příkladech.* [online].

Portál.Pohoda.cz [21. 3. 2020]. Dostupné z:

<https://portal.pohoda.cz/pro-podnikatele/uz-podnikam/vyuziti-spolupracujici-osoby-v-prikladech/>

KUČEROVÁ, Dagmar. *Máte chaos v rezidenství? Na jaké slevy má zaměstnaný*

nerezident nárok? [online]. Podnikatel.cz [14. 3. 2020]. Dostupné z:

<https://www.podnikatel.cz/clanky/mate-chaos-v-rezidentstvi-na-jake-slevy-ma-nerezident-narok/>

KUČEROVÁ, Dagmar. *Nezdanitelné části základu daně v roce 2019 a 2020*. [online].

Podnikatel.cz [20. 3. 2020]. Dostupné z:

<https://www.podnikatel.cz/clanky/nezdanitelne-casti-zakladu-dane/>

SOLITEA ČESKÁ REPUBLIKAolitea Česká republika., a.s. *Velký přehled slev na dani, které uplatníte v roce 2020*. [online]. Money [21. 3. 2020]. Dostupné z:

<https://money.cz/dane-a-ucetnictvi/velky-prehled-slev-dani-ktete-uplatnite-roce-2020/>

Legislativa

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdější předpisů

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve zdanění pozdějších předpisů

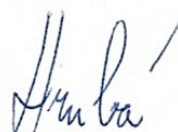
Seznam zkratek

DPFO	daň z příjmů fyzické osoby
DŘ	daňový řád
DZD	dílčí základ daně
FO	fyzická osoba
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
ZDP	zákon o dani z příjmů

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- беру на ве́домі, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- беру на ве́домі, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 24. dubna 2020

.....
Bc. Lucie Hrubá

Seznam příloh

Příloha 1 – Porovnání pomoci efektivní sazby daně

Příloha 2 – Výpočet progresivního zdanění při zachování slev na dani